

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
İKT-DR-2010-000**

**EKONOMİK VE POLİTİK FAKTÖRLERİN
ULUSLARARASI TERÖRİZM ÜZERİNE OLASI
ETKİLERİ**

**HAZIRLAYAN
İbrahim ÇETİNKAYA**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Sacit Hadi AKDEDE**

AYDIN-2010

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
İKT-DR-2010-000**

**EKONOMİK VE POLİTİK FAKTÖRLERİN
ULUSLARARASI TERÖRİZM ÜZERİNE OLASI
ETKİLERİ**

**HAZIRLAYAN
İbrahim ÇETİNKAYA**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Sacit Hadi AKDEDE**

AYDIN-2010

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : İbrahim ÇETİNKAYA

İmza :

YAZAR ADI-SOYADI: İbrahim ÇETİNKAYA

BAŞLIK: Ekonomik Ve Politik Faktörlerin Uluslararası Terörizm Üzerine Olası Etkileri

ÖZET

Bu çalışmada, 1988-2003 yılları arasında 97 ülkede meydana gelen terör olayları ve bu olayların neden olduğu ölümlerin ve yaralanmaların sayısı yıllık olarak Küresel Terör Veritabanı'ndan (GTD) elde edilmiştir. Ekonomik ve politik faktörlerin terör olayları üzerindeki olası etkileri Panel Count Poisson ve Ordered Probit gibi ekonometrik yöntemler kullanılarak araştırılmıştır.

Elde edilen ekonometrik test sonuçlarına göre; kişi başına düşen milli gelir, ticaret hacmi, şehirleşme ve eğitim harcamalarının milli gelire oranında meydana gelen artışlar terör olaylarını azaltmaktadır. Bununla beraber işsizlikte meydana gelen artış terör olaylarını artırmaktadır. Farklı bir sonuç olarak askeri harcamalarda meydana gelen artış, ülkede meydana gelen terör olaylarını artırmaktadır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Ekonomik Faktörler, Politik Faktörler, Uluslararası Terörizm

NAME and SURNAME: IBRAHIM CETINKAYA

TITLE: The Effects of Economic and Political Factors on International Terrorism

ABSTRACT

In this study, the number of terror events relating to 97 countries between years 1988 and 2003 and average number of fatality and total number of injured which were caused by terror events per year was obtained. The effects of economic and politic factors on international terrorism were investigated by using econometric techniques such as panel count poisson, ordered probit and seemingly unrelated regression.

According to econometric test results, increasing in GDPPC, trade volume, urbanization and education expenditure as a percentage of GDP decrease terror incidents. In addition to this result, increasing in the unemployment increases terror incidents. As a different result, an increase that happens in military expenditures increases the terror incidents.

KEYWORDS

Economic Factors, Politic Factors, International Terrorism.

ÖNSÖZ

Bu doktora çalışması sırasında desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, bilgi ve deneyimi ile çalışmalarımı yönlendiren Sayın hocam Doç. Dr. Sacit Hadi AKDEDE'ye teşekkürlerimi sunarım.

Doktora tez izleme komitesinde görev alarak çalışmalarına katkı sağlayan Prof. Dr. Fuat ERDAL, Doç. Dr. Etem KARAKAYA, Doç. Dr. Bülent GÜLOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Necmiye CÖMERTLER ve Yrd. Doç. Dr. Ömer ÖZPINAR'a şükranlarımı sunarım.

Bu tez çalışması süresince aynı mekanı paylaştığımız 2. Sınıf Emniyet Müdürleri İzzet CEYLAN, Derya ŞAHİN, Mustafa UÇAR, Fatih AKBAŞ, Mürsel SEVİNDİK, Ramazan KARA, Hakkı TUNCER ve Servet GÜNGÖR'e bana göstermiş oldukları yardım, hoşgörü ve sabırlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Değerli bilim adamı Dr. Mustafa ER, Figen GÜRÇOŞKUN ve ADÜ Maliye Bölümü asistanlarından Hakan HOTUNLUOĞLU'na göstermiş oldukları yardımdan ötürü teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım süresince bana destek olan eşim Sadıka ve çocuklarım Betül ve Burak'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. 25 Haziran 2010

İbrahim ÇETİNKAYA

Aydın, 2010

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
EKLER LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
TERÖRİZMİN TANIMI VE BAZI TEMEL KAVRAMLAR	7
1.1. TERÖRİZMİN TANIMI	7
1.2. TERÖRİZMİN ÖZELLİĞİ	11
1.3. ULUSLARARASI TERÖRİZM	14
1.3.1. Çatışma ve İstikrarsızlık	16
1.3.2. İdeoloji	18
1.3.3. Teknoloji	19
1.3.4. Radikalleşme	20
1.4. TERÖRİZMİN FINANSMANI	22
İKİNCİ BÖLÜM	
TERÖR VE EKONOMİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİ	23
2.1. ULUSLARARASI TERÖRİZMİN BAZI EKONOMİK DEĞİŞKENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	23
2.1.1. Terörizmin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri	24
2.1.2. Terörizmin Bazı Sektörler Üzerindeki Etkileri	25

2.1.2.1. Terörizmin Sermaye Stoku Üzerindeki Etkileri	25
2.1.2.2. Terörizmin Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerindeki Etkileri	26
2.1.2.3. Terörizmin Borsadaki Değer Kaybı Üzerindeki Etkileri	27
2.1.2.4. Terörizmin Ticaret Üzerindeki Etkileri	28
2.1.2.5. Terörizmin Turizm Sektörü Üzerindeki Etkileri	30
2.2. BAZI EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞKENLERİN TERÖRİZM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	31
2.2.1. Toplumsal Refah Politikaları ve Terörizm	37
2.2.2. Yoksulluk ve Ekonomik Gelişme İlişkisi	38
2.2.3. Gelir Dağılımındaki Eşitsizlik ve Terörizm İlişkisi	41
2.2.4. Dini ve Siyasal Aşırıcılık ve Terörizm İlişkisi	42
2.2.5. Diğer İlişkiler ve Terörizm	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ÇALIŞMANIN LİTERATÜRE YAPTIĞI KATKI VE TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER	46
3.1. BAĞIMLI DEĞİŞKEN: TERÖR OLAYLARI	46
3.2. BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	47
3.3. DEĞERLENDİRME TEKNİĞİ	49
3.4. TERÖRİZM OLAYLARININ VERİSİ	50
3.5. ASKERİ HARCAMALAR VERİSİ	62
3.6. DEMOKRASİ VE DİĞER VERİLER	63
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
REGRESYON VE YORUMLARI	64
4.1. PANEL COUNT POISSON	64
4.1.1. Bağımlı Değişken Terör Olayları	67
4.1.2. Bağımlı Değişken Ölü Sayıları	69
4.2. SIRALI PROBIT TAHMİNİ	72
4.2.1. Bağımlı Değişken Terör Olayları	72
4.2.2. Bağımlı Değişken Ölü Sayısı	75
SONUÇ VE ÖNERİLER	76

KAYNAKÇA

82

EKLER

ÖZ GEÇMİŞ

EKLER LİSTESİ

EK-1 TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olayları

Şekil 3.2. 1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olayları

Şekil 3.3. 1970-2007 Arası Bölgelerde Meydana Gelen Terör Olayları

Şekil 3.4. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarında Kullanılan Silah Tipleri

Şekil 3.5.1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olaylarında Kullanılan Silah Tipleri

Şekil 3.6. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Kayıplar

Şekil 3.7. 1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Kayıplar

Şekil 3.8. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarında Saldırı Tipleri

Şekil 3.9. 1970-2007 Arası Türkiyede Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Saldırı Tipleri

Şekil 3.10. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Ölümler

Şekil 3.11. 1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Ölümler

Şekil 3.12. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Yaralanmalar

Şekil 3.13. 1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Yaralanmalar

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 4.1: Hausman Testi**
- Tablo 4.2. Terör olayları tahmini-1**
- Tablo 4.3: Terör olayları tahmini-2**
- Tablo 4.4. Terör olayları tahmini - 3**
- Tablo 4.5: Ölü sayıları tahmini - 1**
- Tablo 4.6: Ölü sayıları tahmini – 2**
- Tablo 4.7: Ölü sayıları tahmini - 3**
- Tablo 4.8: Terör Olayları ve Ölü Sayılarının Kategorisi**
- Tablo 4.9: Sıralı Terör olayları tahmini - 1**
- Tablo 4.10: Sıralı Terör olayları tahmini - 2**
- Tablo 4.11: Sıralı Ölü Sayıları Tahmini - 1**

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ADR	İsrail Menkul Kıymetler Borsası
AEİT	Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
AMEX	Amerikan Menkul Kıymetler Borsası
CETIS	Terör ve İstihbarat Çalışmaları Merkezi
DYY	Doğrudan Yabancı Yatırım
ETA	Euskadi Ta Askatasuna (Bask Vatanı ve Özgürlüğü)
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GTD	Küresel Terör Olayları Veritabanı
GTD1	Küresel Terör Olayları Veritabanı 1
GTD2	Küresel Terör Olayları Veritabanı 2
IMF	Uluslararası Para Fonu
NASDAQ	New York Menkul Kıymetler Borsası
NYSE	New York Menkul Kıymetler Borsası
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkındırma Teşkilatı
OLS	En Küçük Kareler Yöntemi
PGIS	Pinkerton Küresel İstihbarat Servisi
PKK	Partiya Karkerên Kurdistan (Kürdistan İşçi Partisi)
RAND-MIPT	Küresel Terör Olayları Veritabanı
SIPRI	Stokholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü
START	Terörle Mücadele Çalışmaları

GİRİŞ

Çatışma ve barışın ekonomik sonuçlarını anlamaya çalışmak ekonomistler arasında süre gelen bir gelenek olmuştur. I. Dünya savaşından sonra ve II. Dünya Savaşını izleyen yıllarda, örneğin, Keynes (1919), Pigou (1940), Meade (1940) ve Robbins (1942), gibi bazı önemli ekonomistler, ekonomik durum ve uygulanacak ekonomik politikalar ile savaş ve barış arasındaki etkileşimin ne yönlü olduğunu araştırmıştır. Savaşlar ve iç çatışmaların ekonomik literatürdeki yeri terörizmle karşılaştırıldığında, terörizmin ekonomik sonuçları çok daha az dikkat çekmektedir. Fakat 11 Eylül döneminden sonra dikkatlerin yönü değişmiştir. Terörizm ve ekonomik sonuçlarını daha iyi anlayabilmek için çaba sarf edilmektedir.

Siyaset bilim adamları genellikle II. Dünya savaşından sonra terörizmin dünya çapında sürekli gerilimin kaynağı olduğunu vurgulamaktadır. Crenshaw (1981) terörizme neden olabilecek önemli faktörleri modernleşme, sosyalleşme ve ayrılıkçı devrimci ideolojiler olarak tanımlamaktadır. Bu politika teorisi, terörizmin deneysel araştırılması için faydalı bir gidiş noktası olabilir.

Bazı ekonomi araştırmacıları terörizm olaylarının teorik yönlerini incelemiştir. Lapan ve Sandler (1988, 1993) terörizmin mevcut oyun teorisini analiz ederken, Garfinkel (2003) farklı tipteki çatışmalar ve terörizm arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Diğer taraftan, Enders, Sandler ve Cauley (1990) terörizm olaylarının azalmasında terörist hareketleri önleyici politikaların etkinliğinin değerlendirilmesi, O'Brien (1996) yabancı politika aracı olarak terörizm rolünün değerlendirmesi, Sandler ve Parise (1992) ve Blomberg, Hess ve Weerepena (2003, 2004) terörizmin ekonomi üzerine bazı etkilerinin değerlendirilmesi üzerine çalışmalar yapmışlardır.

Dünya Bankası'nın veri seti Dünya Ekonomik Göstergeleri'ne göre dünya fiziki mal ticareti yani fiziki mal ihracat ve ithalat toplamının milli gelire oranı, son on beş yılda daha önceki dönemlere göre fark edilebilir bir artış göstermiştir. Bununla beraber *ekonomik olarak bütünleşen dünya, politik olarak ayrışmalara uğramış*; Yugoslavya'nın dağılmasından altı, Çekoslovakya'dan iki, eski Sovyetler Birliği'nden 15 yeni ve farklı devlet ortaya çıkmıştır. Bunlara Pasifik'teki Marshall Adalarını, Micronesia ve Palau gibi Amerika'dan bağımsızlığını kazanan küçük adaları ve Namibya, Eritria gibi Afrika'daki yeni ülkeler de eklendiğinde, 1990 ile 1993 yılları arasında toplam 27 yeni

ülkenin ortaya çıktığını görülür. Son olarak, Endonezya'dan 2002 yılında bağımsızlığını kazanan Doğu Timur'u da bunlar arasına katılabilir.

Dünyanın birçok bölgesinde ayrılıkçı/milliyetçi/etnik hareketler devam etmektedir. Yakın geçmişte, çeşitli ülkelerde yapılan referandumlar önemli sınır değişikliklerine neden olmuş, örneğin Doğu Timur Endonezya'dan; Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler de İngiltere'den ayrılmıştır. İspanya'nın Bask bölgesinde ayrılıkçı hareketler devam etmektedir. Gürcistan'da Abazalar ayrılıkçı hareketlerini sürdürmekte, Irak'ta farklı etnik ve dini gruplar iki üç farklı bağımsız devlet kurma amaçlarını gündeme getirmektedirler. Türkiye'de ayrılıkçı etnik hareketler hala devam etmektedir. Endonezya'da Aceh Bölgesi ayrı bir devlet kurmak istemekte, Afrika'da birçok bölgede iç savaş ya da ayrılıkçı hareketler görülmektedir. Örneğin Ruanda'da Tutsi yönetimindeki devlete karşı Hutu'ların ayaklanmaları ve şiddetle karşılaşmaları sürmektedir. Cezayir, Berberi'lerin ayrılıkçı hareketleri nedeniyle, zaman zaman şiddetli karşılaşmalara sahne olmaktadır. Kamerun'da ayrılıkçı hareketler sürekli olmasa da devam etmektedir. Asya'da, Çin'in Sincan Bölgesi'nde Uygur Müslümanları tarafından sürdürülen ayrılıkçı hareketler devam etmektedir. Bu örnekler günümüzdeki ayrılıkçı hareketlerin bazılarını göstermektedir (Akdede, 2006). Ayrılıkçı hareketler dışında, birçok ülkede uluslararası terörist faaliyetler de sürmekte ve özellikle 11 Eylül olayları, terörist faaliyetlerin dünyayı ekonomik ve politik olarak çok fazla etkileyebileceğini göstermektedir.

Bu tür etnik çatışma, terörist faaliyetler ve ayrılıkçı hareketlerin yanında, ülkeler içinde sivil sürtüşmeler, politik başkaldırıları, gösteriler ve ayaklanmalar gibi politik istikrarsızlık yaratabilecek olaylar da varlıklarını sürdürmektedir. Modern politik ekonominin bir kolu, ülke büyüklük ve sayılarının içsel (endojen) olarak belirlendiğini vurgulayan makalelerle başlamıştır. 1990'lı yılların başında eski sosyalist ülkelerin dağılmasından ilham alan bu makaleler, uluslararası ticaretin liberalleşmesinin ülkeleri bölünmeye özendirdiğini çünkü siyasi sınırların artık ekonomik sınırlar olmaktan çıktığını vurgulamışlardır Alesina/Wacziarg, 1998, Alesina vd., 1997 bu dönem makalelerin çok iyi bir özetini sunmaktadırlar (Akdede, 2006).

Politik ekonominin bir başka önemli kolu, İkiz Kuleler'in vurulmasından sonra ortaya çıkmış ve bu olay, terörizmin politik ekonomisi, politik istikrarsızlık ve terörizm, terörizm ve ekonomik büyüme gibi konuların yeniden yoğun olarak araştırılmasına

neden olmuştur (Minier, 2003; Montalvo, Reynol-Querol, 2005; Addisonl Murshed, 2005).

Terörizmi azaltmak veya daha etkileyici şekliyle *terörizme karşı savaş* için, hala geçerli olan strateji teröristleri ve destekleyicilerini izole etmektir. Bu strateji yakın terör tehditlerini azaltmada başarılıdır ancak sivil özgürlükleri kısıtladığı gibi ekonomik bedeli de vardır (The Economist, 2008). Ekonomik literatürde bu yaklaşım, teröristlerin yüksek eğitilmiş ve ekonomik durumunun iyi olduğunu gösteren birçok deneysel analizle de desteklenmektedir (Abadie 2006, Krueger and Laitin 2008, Krueger and Malecková 2003, Kurrild-Klitgaard, Justensen and Klemmensen 2006). Bu çalışmaların yazarları terörün belirleyicilerinin doğasının siyasal olduğunu ileri sürmektedirler, baskı, düşük ekonomik özgürlük ve kısıtlanmış sivil özgürlükler. Bu görüşün terörün ve temellerinin bazı esas özelliklerini gözden kaçırdığı için çok basit kaldığı ileri sürülmektedir. Özellikle, teröristin çevresini ve bunların ekonomik, sosyal ve siyasal şartlarını göz önüne almanın gerekli olduğu görülmektedir. Teröristler stratejilerini geliştirmek için geri çekilmek ve toplumdan destek bulmak zorundadırlar. Bu destek ekonomik, sosyal ve siyasal görünümüleri olan bir dizi değişkene dayanmaktadır. Terörün yaşandığı diğer birçok ülkede olduğu gibi Ortadoğu ülkelerinin genel olarak az gelişmişliği göz önüne alındığında, saldırgan anti- terörizmin stratejisi geri tepebilir. Sürdürülebilir terörizme karşı stratejiler geliştirmek için, terörizmin ve nedenlerinin daha iyi anlaşılması gereklidir. Bu çalışmada, bu tür bir temelin bir parçası olabilecek bazı sonuçlara varmak amaçlanmaktadır.

Çalışma özellikle terörizmin ekonomik, sosyal ve siyasal arka planlarını analiz ederek terörizmin sistematik bir analizini içermekte, daha sonra terörizmin bazı yönleri deneysel olarak araştırmaktadır. Bu yüzden bireylere değil, daha çok terörün kaynaklandığı ülkelerdeki ekonomik ve siyasal koşullara yoğunlaşmaktadır. Terörist liderlerden çok aktif teröristlere ve bunların arka planlarına odaklanılmaktadır. Çünkü bunlar düzenli olarak başka hedeflere ulaşmak için terörü araç olarak kullanmaktadırlar. Temel hipotez **“Kötü ekonomik koşulların ve siyasal kurumların egemen olduğu ülkeler, bölgeler ve şehirlerde terörün daha kolay ortaya çıkabileceği”**dir. Buradaki zorluk şüphesiz, terörizmin temelleri hakkında güvenilir veri elde edebilmektir. Zorluklardan biri –intihar bombacılarını da içeren- teröristlerin saldırılardan sonra tanınamamalarıdır. Ancak, bu çalışmayı gerçekleştirmek önemlidir çünkü etkili ve

yeterli anti-terörist stratejilere olan ihtiyacın arka planını oluşturması için bu sonuçların değerlendirilmesinde özellikle ihtiyatlı olunması gerekse bile teröristlerin motivasyonlarını ve bunların çevrelerini öğrenmek oldukça önemlidir. Sonuç olarak yoksulluğun ve ekonomik koşulların terörün belirleyicileri olmadığı genel görüşü reddedilmektedir. Tüm tarafların fırsat maliyetleri sadece siyasal değişkenlere dayanmamaktadır.

Analizde kullanılan terörizm verileri değişik kaynaklardan alınma 80000'den fazla terör olayını bir araya getiren, GTD Terörizm Kronolojisi ve RAND-MIPT Terörizm Vakaları Veri Tabanı'nı, Terörizm İddianame Veritabanı ve DYY Uluslararası Kuruluşu'nun terör organizasyonları ile ilgili araştırmalarını da kapsayan GTD Terörizm Veri Tabanı'ndan (2005) derlenmiştir.

Bu bilgileri her ülke için yıllık rakamlara dönüştürmek amacıyla her olayın meydana geldiği tarih ve o yıl içerisindeki diğer günler ele alınmıştır. Daha sonra da yıllık bir rakama ulaşabilmek için bu orantılanmış olayların hepsi burada ana hatlarıyla toplanmıştır. Bu olayların birçoğu birkaç ülkede yoğunlaşmıştır. 32 ülkede 100'den fazla olayı bunlardan dördü olan Kolombiya, Hindistan, İsrail ve Türkiye'de 1000'den fazla olay olmaktadır. Olayların sayılarını aynı dönemdeki ölçümlerinde birçok ülkede bir olaydan İsrail'de 1724 olaya kadar çıktığı gözlenir. Benzer şekilde ölüm ve yaralanmaların toplam sayısı birçok ülkede sıfır iken, İsrail'de 10048'e kadar çıkmaktadır. Ortalama olarak, ölüm ve yaralanma sayıları (veya terörün 'yoğunluğu') her ülke için 631 olarak saptanmıştır.

35 yıldan fazla bir zamandır İsrail sadece en fazla olayın olduğu ülke olarak kalamamış aynı zamanda hem kişi başına düşen hem de toplumsal olarak ölüm ve yaralanmalarda en üst seviyede yer almıştır. Gerçek şu ki, her terör saldırısında meydana gelen ölüm ve yaralanmalar hariç, İsrail her ölçümde olayların yüksek yankıları ve yaralanmalar yüzünden, her ne kadar diğer ülkelerdeki olaylarla karşılaştırıldığında çok büyük ölüm ve yaralanmalar olmasa da her zaman listenin ilk 10'unda olmuştur. Benzer şekilde Lübnan her terör saldırısında meydana gelen ölüm ve yaralanmalar hariç, her ölçümde ilk 10'da görülür. Fazla olay olmamasına karşın, her olayda meydana gelen ölüm ve yaralanma sayılarının çokluğu ve bunların GSYİH'ye olan etkileri yüzünden Kenya da ilk 10 listesindeki yerini korur. Bu sistemde tasnif

edilen bilgiler kategorize edildiğinde, ülkeler arasında büyük değişiklikler olduğu görülür. Terör hedeflerinde zaman içinde meydana gelen trend değişikliklerini incelerken, Ganor (2003)'ün 'Bir dava için yapılan fiziksel hasarın hemen akabindeki etkiler, belirlenmiş bir hedef kitlede uzun süreli psikolojik yankı oluşturur' tezinde olduğu gibi bu hedeflere yoğunlaşmış odak noktalarını gösterir. Olaylar yedi kategoriden birisi ile tasnif edilmişlerdir. Kişilere etkisi olanlar (örn; evler) diye tanımlanan özel hedeflerde son dönemlerdeki artışı işaret etmektedir. Aynı zamanda hükümetle ilgili ve diğer hedeflerdeki artışı ve diplomatik hedeflerdeki düşüşü, doğrudan ve dolaylı olarak geniş bir kitle üzerinde etki yapan hedef sapmalarını açıkça gösterir.

Askeri ve diplomatik olanlar hariç, 2000 yılından beri, bütün hedef tiplerinde daha fazla sayıda ölüm ve yaralanmalara doğru bir trendi işaret ederek, bu yapıyı desteklemektedir.

Daha önceki 10 yıllık dönemlerde diplomatik hedeflerle ilgili saldırılarla gündeme gelirken, daha sonraki 10 yıllık dönemlerde daha çok özel ve diğer hedeflerle ilgili saldırıların ön plana çıkmış olması sebebiyle, aynı yapının değişik görünümünü sunar. 1990 öncesinde terör olayları, yaralanma ve ölümlerin sayılarında neredeyse hiçbir değişiklik olmadığını, sonraki 10 yıllık dönemlerde en yüksek noktaya ulaşarak olaylar, ölümler ve yaralanmalarda meydana gelen ciddi bir sivrilmeyi göz önüne serer. Ölümler, yaralanmalar veya her ikisini de kapsayan, ilk 10'da yer alan terör olaylarını derecelendiren tablolarla beraber, sivrilmeye etkili olan özellikli olayları tanımlar. Terörizm olayları ve sebebiyet verdiği ölüm ve yaralanmaların arttığı yönündedir.

Orta Asya ve İran Körfez Bölgeleri olay, ölüm ve yaralanma yüzdeleri açısından en yüksek paya sahiptir. Batı Avrupa % 15 daha az olayla ikincidir. Afrika her olayda meydana gelen ölüm ve yaralanmalar açısından en yüksek yüzdede gösterilmektedir. Olay, ölüm ve yaralanmaların en yüksek yüzdesi yüksek gelir gruplarında görülmektedir, bunu düşük-orta gelir grubu izler. Yine her olayda meydana gelen ölüm ve yaralanma yüzdesi düşük gelir grubunda yüksektir.

Terörizm ölçümleri ve seçilmiş diğer değişkenler arasındaki basit ülke-kesitsel korelasyonları GSYİH'nin (gerçek ve her vatandaş için) terör olaylarının sayısı ile pozitif ve belirgin bir şekilde bağıntılı olduğunu, daha yüksek GSYİH'ya sahip ülkelerde, daha fazla terör olayı olduğunu ortaya koymaktadır. Kişi başına düşen gerçek GSYİH ile negatif ve belirgin bir ilişkisi olan iki terörizm ölçümü, bir milyon kişi

başına düşen olay sayısının, ölüm ve yaralanma sayılarının bir milyar dolarlık GSYİH'ye eşit olduğunu ortaya koymaktadır. Basit korelasyonları temel alarak, bu terörizm metrikleri gerçek kişi başına düşen GSYİH'nin büyümesi ile ilgili istatistikî olarak gerçek ve belirgin bir ilişkiye sahip değildir. Daha da ötesi bir dizi göstereyi kullanarak ülkenin risk faktörünü hesaplayan uluslararası ülkeler risk rehberinde yayınlanan politik risk endeksleri ve bu çalışmadaki terörizm ölçümleri arasında belirgin bir negatif etkileşim tespit edilmiştir. Sonuçlar kanun ve düzen uygulamaları, dini hassasiyetler, iç kargaşalar ve etnik hassasiyetler açısından yaşanan düşüşlerde terör olaylarının, yaralanma ve ölüm sayılarının arttığını göstermektedir. Bu endekslerde meydana gelen düşüşlerin ülkeye çok yüksek bir politik risk oluşturması sürpriz değildir.

Bu tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde terörizmin tanımı ve bazı temel kavramlar açıklanmıştır. İkinci bölümde terör ve ekonomik değişkenler arasındaki ilişki literatür taraması yapılarak araştırılmıştır. Üçüncü bölümde bu çalışmanın literatüre yaptığı katkılar ile istatistikî veriler hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde elde edilen ekonometrik sonuçlar ve yorumları yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖRİZMİN TANIMI VE BAZI TEMEL KAVRAMLAR

1.1. TERÖRİZMİN TANIMI

Terörizm konusunda karşılaşılan en önemli sorun, terörizmin herkes tarafından kabul edilen bir tanımının yapılamamasıdır. Bir kişinin aynı fiilden dolayı, bir devlette özgürlük savaşçısı diğer bir devlette ise en affedilemez suçları işleyen hain biri olarak nitelendiriliyor olması, terörizmle mücadelenin önündeki en büyük engeldir.

Terörizmin bütün dünya devletleri tarafından ya da en azından etkili olduğu kabul edilebilecek çoğunluk tarafından onaylanmış bir tanımı yoktur. Aksine herkesin kendine göre bir terörizm tanımı vardır.

Doğrudan siyasal güçleri çok az olan ya da hiç olmayan guruplar, terörizme başvurarak toplumda sahip oldukları siyasal ve sayısal güçleri ile hiç de orantılı olmayacak ölçüde geniş etkiler yaratmaktadır. Terörizm; yaygın endişe ve korku doğurarak kamuoyu yaratıp bazı hükümetlerin toplumdaki küçük gurupların isteklerini kabul etmelerini sağlamıştır. Bu durum, küçük fakat örgütlü çabalarda büyük sonuçların elde edilebildiği terörizmi, bazı siyasal guruplar için çekici bir seçenek durumuna getirmiştir.

Ulusal terörizmin önlenmesi doğrultusunda yaptıkları çalışmalarda ortak bir terörizm tanımında uzlaşamayan devletler, yaptıkları terörizmin önlenmesi amaçlı sözleşmelerde, bazı fiilleri konu alarak bu fiilleri ulusal hukuk sistemlerinde suç olarak düzenleme, bu suçu işleyenleri siyasal suçlu sayılmasına ve bunlara sığınma hakkı tanımayarak yargılama ya da iade etme yükümlülükleri üstlenme yoluna gitmişlerdir.

Terör, 1960'lardan önce devletler ve uluslararası sisteme yönelik sınırlı bir tehdit olarak algılanmıştır. Terörün uluslararası istikrar açısından öneminin Soğuk Savaş döneminde anlaşılması ile birlikte terörizm akademik çalışma, kitap ve makale konusu haline gelmiştir.

Terör kelimesi Latince'den gelmektedir. Kelime anlamı "korkudan titreme" veya "titremeye sebep olma"dır. Fransızca Petit Robert sözlüğünün kelimeye "bir toplumda bir grubun halkın direnişini kırmak için yarattığı ortak korku" anlamını verdiği belirtilmektedir (Keleş ve Ünsal, 1982).

Terör kelimesinin bugünkü anlamında, ilk defa Fransa’da, Fransız Devrimi’nden sonra kullanıldığında herkes hemfikirdir. Devrimden sonra 1793 Mart’ından 1794 Temmuz’una kadar süren dönem “terör rejimi” veya “terör dönemi” (reign of terror-regime de le terreur) olarak adlandırılmıştır (Lagueur, 1977).

Literatürde terör kelimesi bazen şiddet (violence), siyasal şiddet (political violence), hatta anarşi (anarchy) kelimeleriyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Türkiye’de yıllarca teröre karşılık olarak sadece “anarşi” kelimesi kullanılmış, son yıllarda bu kelime terk edilerek terör denilmeye başlamıştı. Halk dilinde teröristlere verilen ad ise uzun süre “anarşist” olarak kalmıştır. Terör kavramının Türkçe’deki karşılığı “yıldırma, korkutma”dır (Şami, 1986).

Günümüzde çok kullanılan kavramlardan biri olmasına rağmen terörün yerleşmiş bir tanımı yoktur. Değişik açılardan değişik tanımlar elde etmek mümkündür. Genellikle verilen tanımlar aynı anlama gelmektedir. Diğer ülkelerde de üzerinde tam olarak uzlaşılmış bir tanıma rastlanamaz. Siyasal rejim farklılıkları nedeniyle değişik düşüncelerden hareket edilmekte ve değişik tanımlar ortaya çıkmaktadır. Kelimenin sözlük anlamından yola çıkılarak şu şekilde tanımlanmaktadır: **“Terör insanları yıldırma, sindirmek yoluyla onlara belli düşünce ve davranışları benimsetmek için zor kullanma ya da tehdit etme eylemidir”** (Bozdemir, 1981). Tavas’ın makalesinde terör “... korku ve endişe ile dehşet ve genel bir huzursuzluk hali oluşturacak nitelikte fiil ve hareketlerin işlenmesi” olarak ortaya konulmuştur (Tavas, 2000). Terörü, onu yaratan eylem yani terörizm aracılığıyla başka bir tanım verilmektedir. Bu tanıma göre: “Terörizm, adam kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemlerine verilen addır” (Ergil, 1980). Terörizmi her yönüyle inceleyen makalesinde Dönmezer terörizmi şöyle tanımlar: “...şiddetin, sosyal, ulusal, ırksal, dinsel, fesat çıkartma ve benzer diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma, savaş tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır” (Dönmezer, 1997). Terör kavramını hemen tüm unsurları ile ele alan bu tanımda şiddetin araç olduğu ortaya konulmaktadır. Keleş-Ünsal terörizm için; “...başlıca amacı siyasal iktidarı ele geçirmek isteyen güçlerin onu yıpratmak ve bu arada, sindirdikleri yığınları da sahipsiz kaldıkları inancına yöneltmek için, şiddet eylemlerinden yararlanmasıdır” demektedirler (Keleş ve Ünsal, 1982). Hollandalı siyaset bilimci Alex

P.Schmid 1936 ile 1981 yıllar arasında terörizmin 109 ayrı tanımının yapıldığından bahsetmektedir.

Hatta bazen aynı devletin değişen zaman içinde farklı tanımlar yaptığı da görülmektedir. Doğu Ergil, terörü aşırı korku ve yıldırma, hali olarak tanımlar. Terörizmi ise terörün eylem hali olarak değerlendirir. Terörizm korkutmak, yıldırmaktır. Terörizm adam kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemlerine verilen addır. Nedeni ne olursa olsun, dehşet, aşırı bir algılamayı içerir. Bu aşırı algılama yüksek dozda korku gibi bir ruh halini, diğer yanda ise o durumu yaratan fiili ya da olası şiddet halini kapsar. Şiddet eylemi ya da tehdidine karşı doğan duygusal tepkiye ve bunların toplumsal etkenlerine “terör süreci” denmektedir.

Bunların yanı sıra terör, fantezi savaşlarının mücadele biçimi şeklinde vulganize ve politik yönü olmayan iğrenç bir barbarlık gibi hissi yaklaşımlara da açıklanmaya çalışmıştır (Alkan, 2007).

Yukarıdaki tanım terör kavramının anlam çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Her ne kadar kesin sınırla belirlenmeye çalışırsa da, bir sınırlanmanın mümkün olmayacağını akılda tutmak gerekmektedir.

Terime bakarak terörün dehşet ve korku ifade ettiği hemen anlaşılabilir, ancak terör ile terörizm ayrı kavramlardır. Terörden farklı olarak, “terörizm, siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışıdır” . Bu nedenle, örneğin herhangi bir linç olayında ya da trafik kazasında terör bulunmakla beraber terörizm yoktur. Terörizmden söz edebilmek için aynı siyasi amaca yönelmiş bir dizi terör olayının varlığı gereklidir. Birbiriyle bağlantılı olmayan terör hareketlerinin de toplumdaki dehşet ve korkuyu artıracığı şüphesizdir ancak bu, terörizmden söz etmek için yeterli değildir (Tavas, 2000).

Avrupa Birliği 2002 yılında ‘Terörizmle Mücadeleye İlişkin Konsey Çerçeve Kararı’ nı kabul etmiştir. Bu karar’ın amacı, terörizme karşı üye ülkelerin mevzuatlarını yakınlaştırmak ve bunun sonucunda ortak bir kavram ve mevzuat ortaya çıkarmaktır. Çünkü üye ülkelerde terörizm mevzuatı açısından farklı düzenlemeler vardır. Hatta bazı ülkelerde herhangi bir düzenleme dahi yoktur. Ayrıca yasal düzenleme bulunan ülkelerin mevzuatları da bir birinden farklıdır. Bunun yanında bütün üye ülkelerin terörizmle ilgili uluslararası sözleşmeleri onaylamadıkları da düşünülürse ortaya oldukça sıkıntılı bir durum çıkmaktadır. Diğer yandan terörizmle mücadele konusunda

kapsamlı bir yaklaşım başlatmak isteyen Birlik, işe ilk önce ortak bir terörizm mevzuatından başlamayı arzulamıştır.

Kararın önsözünde terörizmin demokrasi, temel insan hakları, ekonomik ve sosyal gelişmenin önündeki en ciddi tehlike olduğu, asla hiçbir gerekçe ile haklı görülemeyeceği belirtilmiştir. Terörist faaliyetlerin, geçmişten çok farklı olarak, günümüzde çok daha tehlikeli ve öldürücü olduğu vurgulanmıştır.

Çerçeve Karar'da doğrudan bir terörizm tanımlaması yapılmamıştır. Kararın dayandığı temel kavram, terörist suç kavramı olduğundan belirtilen suç eylemleri üzerinden ortak bir kavram oluşturulmaya çalışılmıştır. Karar AB kurumlarına, üye devletlere, üçüncü devletlere ve diğer uluslararası kuruluşlara yapılan terörist saldırıları kapsamaktadır.

Aslında Çerçeve Karar bir yönü ile üç parçalı bir terörizm tanımı içermektedir. Birincisi, eylemin içeriği açısından (context of action) bir ülkeyi ya da uluslararası bir organizasyonu ciddi zarara uğratan kasıtlı eylemler, ikincisi, eylemin amacı açısından (aim of action) bir ülkenin halkını ciddi şekilde korkutmak veya sindirmek, bir hükümeti ya da bir uluslararası kuruluşu bir şey yapmaya veya yapmamaya zorlamak ve bir ülkenin ya da uluslararası kuruluşun politik, sosyal, ekonomik, anayasal temel yapısını yıkmak veya işlemez hale getirmek amacı ile belirli eylemleri (specific acts) yapmaktır.

Bu noktadan hareketle AB'nin terörizm tanımlaması; "bir ülkenin halkını ciddi şekilde korkutmak veya sindirmek, bir hükümeti ya da bir uluslararası kuruluşu bir şey yapmaya veya yapmamaya zorlamak ve bir ülkenin ya da uluslararası kuruluşun politik, sosyal, ekonomik, anayasal temel yapısını yıkmak veya işlemez hale getirmek amacı ile bir ülkeyi ya da uluslararası bir organizasyonu ciddi zarara uğratan kasıtlı eylemleri yapmaktır."

Bu eylemler;

- a) Bir insanın ölümüne sebebiyet verme,
- b) Bir insanın bedensel bütünlüğüne zarar verme,
- c) Adam kaçıрма ya da rehin alma,
- d) Kamuya ait mülkiyette ya da özel mülkiyette altyapı sistemlerinden bilgi sistemine kadar insan hayatını tehlikeye sokacak şekilde aşırı kayba yol açma veya büyük ekonomik zarar verme,

- e) Uçak, gemi veya diğer taşımacılık araçlarını kaçırma,
- f) Silah, patlayıcı, kimyasal, nükleer veya biyolojik her türlü silah üretme, geliştirme, elde etme, taşıma veya kullanma,
- g) İnsan hayatını tehlikeye sokacak patlama, sel veya yangına sebep olma veya tehlikeleri maddeleri yayma,
- h) İnsan hayatını tehlikeye sokacak şekilde su, enerji veya diğer doğal kaynaklara müdahale etme veya şeklini bozma,
- i) Bu eylemleri yapma tehditinde bulunma, olarak tanımlanabilir (Özcan, 2006).

1.2. TERÖRİZMİN ÖZELLİĞİ

Terörizm yeni değildir. Savaş sonrası dönemde İngiltere vatandaşları ve çıkarları, İngiliz Mandası Yönetimindeki Filistin’de Siyonist teröristler ve Kıbrıs’ta da ulusalcı teröristler tarafından hedef alınmış ve saldırıya uğramıştır (Hoffman, 2006). Diğer pek çok ülke de kendi ülkelerindeki terörist örgütlerin saldırılarına maruz kalmıştır. Avrupa’da; Almanya’da Kızıl Ordu Örgütü, İtalya’da Kızıl Tugaylar ve Yunanistan’da 17 Kasım terör örgütleri birçok sivil can kaybından sorumludur. Bask terör örgütü Euskadi Ta Askatasuna (ETA) İspanya’da ve Kongra Gel (eski adıyla PKK) ise Türkiye’de terör saldırılarına devam etmektedir (Howard, 2006).

Günümüz terör örgütleri kimyasal, biyolojik, radyolojik ve hatta nükleer silahları kullanmayı çok istemektedirler. Değişen teknoloji, hırsızlık ve kimyasal, biyolojik, radyolojik nükleer ve patlayıcı madde kaçakçılığı bu isteği geçmişte olduğundan çok daha gerçekçi kılmaktadır.

Sovyet güçlerinin 1989 yılında Afganistan’dan çekilmesinden sonra Sovyet ordusuyla çatışan bu gruplar ve insanlar kendi ülkelerine döndüler ya da diğer çatışma bölgelerine gittiler. Bu gruplar Mısır’daki karışıklığı daha da artırırken Cezayir’deki iç savaşta önemli rol oynadılar. Mısır ve Cezayir bağlantılı bu gruplar 90’lı yılların başından itibaren Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa gibi ülkelerin de içinde olduğu üçüncü ülkelerde terörist operasyonlar düzenlemeye başlamışlardır.

Terör bir hoşnutsuzluk ve psikolojik tatminsizlik ürünüdür. Öyle ki terör, ne istediğini bilmeyen bir takım uyumsuzun toplumla bağdaşmayan eylemleri değil, belli

bir hoşnutsuzluğun son derece mantıklı vekillerinin organizasyonu olduğu gözden kaçmayacak gerçektir (Atay, 1995).

Ortada varolan kitlesel uyumsuzluğun bir tezahürü olan terör, varolma gerekçeleri olarak, tarihi kökenli ulusal düşmanlıkları, sağ ve sol ideolojilerdeki gösterileri, dine dayalı ayrılık ve çatışmaları ve ekonomik çöküntüleri (Latter, 1995) kullanılır ve meşrulaştırma mekanizmasını bu gerekçelere dayandırır (Dönmezer, 1997).

Dönmezer bu konuda “tedhişçilik bir doktrin değildir, fakat eylem tarzıdır. Bir nevi strateji, amaca götürmek üzere kullanılan bir tür araçtır” demektedir. Bir başka yazarın bu konudaki görüşü şöyledir: “Ancak terörizm ne bir konvansiyonel savaş şekli, ne de kitle iletişim araçlarına yarayan gelişigüzel bir deliliktir. Terörizmi farklı kılan en önemli özelliği, onun belirli politik amaçlara erişmek için kullandığı kendine mahsus stratejisidir” (Yayla, 1990).

Terörizm bir ideoloji, bir doktrin, hatta sistematik bir fikir değildir. Terörizm bir yöntem, taktik, strateji, bir bakıma da savaş biçimidir.

Terörizm, anlamsız ve mantıksız değilse, bir amacı var demektir. Toplumun ve dolayısıyla toplumu yönetenlerin direncini kırmak için “ortak korku yaratmak”, daha doğrusu “dehşet salmak” amacına yöneliktir.

Terörizm “zayıf” olanın seçtiği bir tür “siyasal şiddet” biçimidir. Terörist zayıf olduğu için kendini gizler. Beklenmeyen bir anda ve beklenmeyen bir yerde “vurup kaçmaya” çalışır. Çünkü devletin güvenlik güçleri, sayıca ve silahça kendisinden üstündür.

“Adi şiddet”te, amaç bir varlığa zarar vermek ya da onu yok etmektedir. Oysa terörist için, şiddet bir amaç değil “araç”tır. Örneğin sıradan bir katil, bir insanı “ölmesini istediği için” öldürür. Terörist içinse, önemli olan o insan ya da insanlar değil, onları öldürdüğü zaman toplumda yaratacağı etkidir. Bir trene bomba koyduğunda, trende kimlerin olduğu, ölecek olanların kimliği “doğrudan” bir önem taşımaz. Bu nedenledir ki, şiddetsiz terör olmaz ama her şiddet de terör değildir. Yayla’nın (1990)’da altını çizdiği gibi, terör eylemlerinde psikolojik sonuçlar fiziksel hedeflerden çok daha önemlidir.

Terörizm “hesaplı” bir şiddettir. Amacı olabildiğince çok insan öldürmek değil kitlelerin “eylemlerinden etkilenmesini” sağlamaktır. Kitlelerin “dehşete” kapılmasını, bir umutsuzluk içinde “teröristin isteklerine boyun eğilmesi”nden başka çare olmadığını

düşünmesini sağlamaktır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken çok önemli bir husus ortaya çıkmaktadır: teröristin işlediği fiil ve kitleye mesaj vermek bakımından doğurduğu sonuç arasında çok büyük bir fark vardır. Bu durum Thornton'un terminolojisinde "fiil semboliktir" deyimini ile ifadesini bulmaktadır (Başeren, 2000). Fiilin sembolik olması enstrümantal olmadığını anlatmaktadır.

Fiilin sembolik olması terörizmi gerilla savaşı ve savaştan da ayırır. Gerilla faaliyetleri ve savaşın uluslararası hukuktaki tarifleri bir yana bırakılacak olursa her ikisinin de silahlı çatışmayla sonuç almaya yönelik faaliyetler olduğu söylenebilir. Terörizmde asıl önemli olan doğrudan doğruya işlenen fiil değil, o fiilin yakın maksadının ötesinde bir yarar olarak gördüğü propagandadır.

Bir katil, öldürmeye yöneldiği bir kişiyi onun ölmesini istediğinden dolayı öldürür. Oysaki bir terörist, insanları onların ölü veya sağ olması bir mesele teşkil etmese de öldürür. Terörist için cinayet amaç değil araçtır, amaç propaganda yapmaktır.

Adi şiddetle terördeki şiddet arasındaki fark çok önemlidir. Şiddet terörün bir alt unsuru niteliğindedir; her çeşit terörde şiddet tehdidi kullanılır. Yani terörde şiddet unsuru mutlaka vardır. Şiddetsiz terör olamaz, ancak terörle aynı araçları ve taktikleri kullansa dahi şiddetin hiçbir türü tek başına terör teşkil etmez (Karacan, 1984).

Karacan (1984) terörizmin toplumda yerinde kullanılmayan kavramlardan biri olduğunu iddia eder. Karacan'a göre terörizm ne bir konvansiyonel savaş şekli, ne adi suç ne de iletişim araçlarına yarayan gelişigüzel bir deliliktir. Terörizmi faklı kılan en önemli özelliği onun belli politik amaçlara ulaşmak için kullandığı kendine mahsus stratejidir. Terörizmin yöneldiği amaçlar;

1. Terörist kendi amaçlarına uygun tepkiler yaratmaya çalışır,
2. Terörist reklam arar,
3. Terörist sosyal düzenin yıkılmasını hedefler,
4. Terörist işbirliği yapmaya zorlamak ister,
5. Terörist düşmanını cezalandırmaya çalışır (Ergil, 1980).

Ergil terörizmin amaçlarını şöyle açıklamaktadır: "Terörizm geleneksel savaş veya savaşım (mücadele) yöntemleriyle ulaşılabilecek sonuçların peşinde değildir. Teröristler, bir alanı/mekanı zapt etmezler, rakiplerin güçlerini tümüyle yok etmezler. Onun yerine eylemleriyle, bu kitle iletişimi çağında bir davaya ya da siyasal

anlaşmazlığa dikkat çekmek isterler. Dikkat çekimini en dramatik biçimde, insanları şok derecesinde sarsarak yaparlar.”

Ergil (1980), terörün altı temel amacının olduğunu söylemektedir:

1. Toplumun, belirtilen dava veya anlaşmazlık karşısında taraf olmalarını sağlamak.
2. Acılı ve kanlı biçimde sahnelenen bu trajik oyunun bir amacı tanıtım ve reklamsa, diğer amacı da böylesine sarsıcı bir eylemi gerçekleştiren grubun olduğundan daha güçlü ve etkili olduğu izlenimini yaratmaktır.
3. Terörist eylemin bir amacı da fidye almak, örgüt mensubu mahkumların serbest bırakılmalarını sağlamak, TV ve radyolar kanalıyla kamuya mesaj iletmek ve dramatik rehin alma girişimleriyle hükümetleri, etkili resmi ve özel kuruluşları belirli ödünler veya dramatik kararlar vermeye zorlamaktır.
4. Kargaşa yaratarak toplumun direnme/dayanma gücünü kırmak; yerleşik sosyal ve siyasal düzenin zaafalarını belirginleştirerek, ardındaki sosyal desteği zayıflatmak.
5. Terörist eylemin bir başka amacı da intikamdır.
6. Son olarak, terörizmin bir amacı da baş eğdirmek, itaat sağlamaktır.

1.3. ULUSLARARASI TERÖRİZM

Birçok ülkenin içinde ve bu ülkelerden diğer ülkeleri hedef alan saldırılar düzenleyen ve artan bir şekilde uluslararası gerekçelere dayandığı iddia edilen uluslararası terör, özellikle sınır aşan kapasiteleri olan örgütler tarafından gerçekleştirilmektedir. Uluslararası terör ile ülke içindeki terör arasındaki fark keskin hatlarıyla net değildir. Şimdi karşı karşıya olduğumuz terör tehdidi, dünya üzerindeki yerel gruplarla irtibatı olan ve bu grupları kullanan bir uluslararası hareket kaynaklıdır.

Modern anlamda ilk uluslararası terör eylemi, Roma'dan kalkan İsrail havayollarına ait bir uçağın Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) tarafından kaçırıldığı 1968 yılına kadar götürülebilir (Hoffman, 2006). İki yıl sonra aynı örgüt, çoklu uçak kaçırma eyleminin bir parçası olarak bir İngiliz ticari uçağını kaçırarak Ürdün havaalanında asfalt bir alanda imha etmiştir.

Birçok ülkeyi hedef alan tehdidin temel olarak dört kaynağı bulunmaktadır: Afganistan/Pakistan sınırında bulunan El Kaide liderliği ve onları destekleyenler; Kuzey Afrika, Arabistan Yarımadası, Irak ve Yemen'de yer alan ve El Kaide ile bağlantılı terörist gruplar; El Kaide ile bağlantısı olmasa da El Kaide'nin ideolojisine benzer

ideolojiye sahip “kendinden zuhur” anlayışıyla hareket eden şebekeler ve hatta bireysel hareketler; El Kaide gibi onların geniş manada ideolojisini benimseyen ancak kendi isimleri bölgesel hedefleri olan terörist örgütler.

Bütün bu örgütler kendi yerellerindeki sorunlara ve mağduriyetlere karşılık teröre başvurmaktadırlar. Ancak El Kaide bunların hepsini küresel bir hareket etrafında birleştirmeye çalışmaktadır.

Eylül 2001’den sonra gerçekleştirilen karşı operasyonlarda çok ciddi kayıpları olsa da El Kaide’nin çekirdek kadrosunun, halen Bin Ladin ve Ayman Zevahiri liderliğinde Pakistan’ın FATA bölgesinde aktif olduğu bilinmektedir.

Günümüzde yüzleşmek durumunda bulunduğumuz terörist tehdidin eski terörizm geleneğinden son derece farklı olduğu artık bilinmektedir. Çağdaş terör örgütleri eylemlerini meşrulaştırmak amacıyla dini öğretilere öncelik vermektedirler ve çok geniş dini ve politik ajandaları mevcuttur. Yani kendilerini sadece bir hedefe ulaştırmak noktasında sınırlandırmamaktadırlar. Çoğu toplu sivil kıyımlarını amaçlamakta ve sıra dışı araçlarla bunu gerçekleştirme azmindedir (kimyasal ve radyolojik silahlar). Eylemlerini herhangi bir ön uyarı olmadan gerçekleştirmekte, aynı zamanda yeni eleman temini faaliyetlerini de yürütmektedirler.

Uluslararası terörizmin özellikle 1990’lardan itibaren oldukça başkalaştığı söylenebilir. Uluslararası eğilimlerle paralel dini jargonun daha sıklıkla kullanıldığı ve dini hedeflerin diğerlerinin yerlerini aldığı fark edilmektedir. El kaide sadece bir hedefi bulunan ve yerel eylemleri amaçlayan bir örgüt değil, aksine uluslararası ajanda ile uluslararası hedeflere ulaşmaya çabalayan bir terörist örgütüdür. Örgüt tüm dünyada benzer ideolojileri olan kişi ve grupların ilham kaynağı olarak Müslüman ülke hükümetlerini devirerek yeni bir dünya düzeni kurma yönünde eylemler yapmaktadır (Kepel ve Milelli, 2008).

Çözümlememiş bölgesel çekişme ve çatışmalar (özellikle Filistin, Afganistan, Bosna, Çeçenya, Lübnan, Keşmir ve Irak) ile başarısız ve kırılğan devletler.

El Kaide ile ilintili ve Müslüman ülkelerdeki hükümetleri Müslüman olmayan ve iki yüzlü (münafık) gören ve şiddeti ön plana çıkaran ideolojiler dikkatle takip edilmelidir. Bunlar Müslüman hükümetleri Batı’yla İslam aleyhine ittifak yapmış görerek onlarla mücadelenin İslami bir ödev olarak “cihat etmek” olacağını iddia ederler.

Terörist propaganda, iletişim ve operasyonları kolaylaştıran modern teknik gelişmeler takip edilmelidir.

Radikalleşme, insanların şiddete dayalı aşırıcılığı desteklemelerinin ve bazı durumlarda da terör örgütlerine katılımlarının sağlandığı süreçtir. Radikalleşme sürecinin ülkeden ülkeye ve örgütten örgüte farklılaşan çok değişik dinamikleri vardır.

Günümüzde uluslararası terörist ağının oluşumunda dört faktörün ön plana çıktığını görmekteyiz: Çatışma ve istikrarsızlık, ideoloji, teknoloji ve radikalleşme. Her bir faktörün ciddi derecede etkili ve birbirinin zeminini hazırlamada da maharetli oldukları görülmektedir. Fakat tek başına hiçbirisinin şu anda tehdit seviyesini açıklamada yeterli olmadığı da kabul edilmelidir. Bu faktörlerin birleşmesi neticesinde ortaya çıkan durum, terör tehdidinin asıl boyutlarını gün yüzüne çıkartabilmektedir.

1.3.1. Çatışma ve İstikrarsızlık

Terörizmin genelde çözümlenememiş bölgesel çekişme ve çatışmaların ürünü olduğu bilinmektedir. Şu anda uluslararası terörizm dalgasının da Müslüman ve/veya İslam dünyasının tarafı olduğu çatışmaların bir ürünü olduğu iddia edilebilmektedir.

Filistin, Afganistan, Bosna, Çeçenistan, Lübnan, Keşmir ve Irak'ın son 20 yıl içerisinde terörizmin odağı olduğu görülmektedir. Çatışılan konular çözümlenmediği, çelişilen durumlar devam ettiği ve insanlar acı çekmeye devam ettiği için yukarıda belirtilen her alanda terör örgütlerinin olduğu ve güçlendiği görülmektedir. Bu türden çatışmaların aktif taraflarından birisi olarak terör örgütlerinin eylemsel ve taktiksel anlamda uzmanlaştıkları ve terör faaliyetlerinde kullanılan teknolojilere (özellikle uzaktan kumandalı patlayıcılara) bir yatkınlık geliştirdikleri gözlerden kaçmamaktadır (UTSAM, 2009). Terör örgütleri aynı zamanda, halen çözümlenememiş yerel sorunlara uzun vadede alternatif çözüm önerileri sunarak acı çekmekte olan halkın desteğini daha kolay kazanabilmektedirler.

Terör örgütleri zayıf hükümetlerin ve istikrarsız yönetimlerin hüküm sürdükları ülkelerde daha etkindirler. Bu yönetimlerin bu durumda olmalarını çatışmalar da dahil birçok nedene bağlanabilir (2008 yılına ait Zayıf Devletler İndeks'inde ilk 20 içerisinde olan ülkelerin en az bir tür politik şiddet sarmalı içerisinde bulunduğu tespit edilmiştir (UTSAM, 2009). Zayıf ve istikrarsız devletler halklarının ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldıkları gibi, şiddeti engellemede zayıflıklar göstererek vatandaşlarına

güvenlik sunmada ciddi sorunlar yaşarlar. Kontrol edemedikleri platformlar oluşarak terör örgütlerinin bunları sömürmeleri kolaylaşacaktır. Örgütler bu türden ortamlarda sadece yeni mensuplar kazanmayacaklar, aynı zamanda devletin boşluklarını doldurarak devletçe yürütülmesi gereken bazı güvenlik, sosyal, ekonomik, hukuki ve dini faaliyetleri yerine getirerek halkın sempatisini de kazanabileceklerdir. El Kaide Afganistan'ın Taliban yönetimindeki yerlerde güçlenmiş ve şimdi de aynı gerekçelerle Pakistan'ın FATA bölgesini kullanmaktadır. Aynı zamanda El Kaide'nin Yemen, Sahel ve Somali'de devletlerince yönetilemeyen bölgeleri de kontrolü altına aldığı bilinen bir gerçektir.

Zayıf ve istikrarsız devletler ve hükümetler terör örgütlerince bir geçiş mecrası olarak kullanılmakta ve bunların palazlanarak bir direniş hareketine dönüşmelerine neden olabilmektedirler. Fakirlikle direniş hareketine dönüşen terörist örgüt sayısı arasında kuvvetli bir pozitif ilişki mevcuttur (Jones ve Libicki, 2008). Terörist gruplar direniş hareketine dönüştüklerinde bunlarla mücadele oldukça güçleşmektedir. 1945 yılından beri bir direniş hareketiyle verilen başarılı bir mücadelenin ortalama 14 yıl sürdüğü istatistiksel olarak tespit edilmiştir (UTSAM, 2009).

Çatışma, zayıf ve istikrarsız hükümetlerin ülke içinde aşırı bir zoraki göçe ve/veya başka yerlere iltica etmelere neden olduğu bilinen bir durumdur. 1970 ve 1980'lerde bazı Müslüman ülkelerin otoriter yönetimlerden kaçanlar Avrupa ülkelerine yoğun göçlere neden olmuştur. Bu insanlar yeni ülkelerinde, eski ülkelerindeki İslami siyasal hareketlerin devamlarını kurmaya başlamışlardır (Boubekur, 2007). 1980 sonlarından itibaren bu göç dalgalarından ülkelerinde baskı altında olan ve istenmeyen kişiler ilan edilen teröristler de faydalanmaya başlamışlardır. Bunlar kendileri gibi düşünen insanların bağlanabilecekleri uluslararası ağlar kurmaya da başlamışlardır. Böylece yerel terörist gruplara uluslararası arenada bir yer bahşetmişlerdir. Cezayir iç savaşı nedeniyle 1980'lerin sonlarına doğru Avrupa'ya göç eden aşırılığı ve şiddeti savunan Kuzey Afrika menşeli grupların Fransa ve İngiltere'deki faaliyetleri organize ettikleri görülmektedir. Başka ülkelere gelen az sayıda göçmenin, aralarında İngiltere'nin de bulunduğu farklı Avrupa ülkelerinin güvenlikleri üzerinde tehdit oluşturdukları da bilinmektedir.

1.3.2. İdeoloji

Uluslararası terörizmin ikinci bir nedeni de El Kaide'nin dünya görüşünü açıklayan şiddete dayalı aşırı şiddet ideolojisidir.

Bu ideoloji birçok Müslüman ülke yönetim kadrolarının “İslami olmadıkları” ya da döneke olduklarını iddia etmektedir. İsrail'in mevcut konumuna karşı çıkarak Müslüman ülkelerdeki “İslami olmayan” rejimlerin Batı ile ittifak içerisinde İslam'a zarar verdikleri de savunulmaktadır. Böylece yerel bazdaki problemler, Batı ile ilişkilendirilerek küresel bazda sorunlar haline dönüştürülmektedir. Geçmiş olaylar ve dini öğretilere referanslarla tüm Müslümanların idaredeki yöneticilere (münafıklara) ayaklanmaları ve sonrasında da sorunların asıl kaynağı olarak öngörülen Batı'ya karşı küresel bir cihatla direnmeleri gerektiği bir dini zorunluluk (vecibe, farz) olarak dikte edilmektedir. Bu çağrıya uyanların öbür dünyada ödüllendirilecekleri de motive unsuru olarak belirtilmektedir. İlk hedef olarak Müslüman ülkelerdeki hükümetleri devirerek (militan cihat), yerlerine Şeriat düzenini kurup kollayacak rejimler konulacak ve nihai olarak tüm Müslümanları bir bayrak altında toplayacak Halifelik sistemi geriye getirilecektir. Bu amaçla Batı ülkelerine ve her türden temsilcilerine saldırılar meşrulaştırılarak onların Müslüman ülkelerden çıkmaları sağlanmaya çalışılmaktadır (Lawrence, 2005; Kepel ve Milelli, 2008).

El Kaide'nin ideolojisinin şiddet eylemlerinde oluşabilecek ölüm durumlarında sadece “şehitliği” değil, aynı zamanda “intihar saldırılarını” da savunduğu bilinmektedir. Ancak El Kaide'nin intihar saldırılarını eskiden kabul etmediği de bilinmelidir. Başka örgütler intihar eylemlerini El Kaide'den çok daha önce kullanmaya başlamış ve halen belli ölçülerde de kullanmaktadır (Tamil Kaplanları, Hizbullah, Filistin'deki bazı başka gruplar). 1981 ile 1997 yılları arasında tüm dünyada 850 ölümlü neticelenen toplam 50 intihar saldırısı vuku bulmuştur, ancak sadece 2005 yılında 330 intihar saldırısı gerçekleştirilmiş ve 3000 den fazla insan yaşamını yitirmiştir (UTSAM, 2009).

El Kaide'yle ilintili ideoloji terörizmi, bir inanç ölçen test haline getirmiştir. Çok tuhaf bir şekilde İslam'ın kuvvetli bir gerekliliği olan diğer Müslüman kardeşlerinin iyiliğini isteme doktrinini akıllı bir suistimal ile sömürmesini bilerek İslamiyet'in geçmişteki mükemmel günlerini nazara vererek insanları yanına çekebilmektedir (UTSAM, 2009).

1.3.3. Teknoloji

Hızlı teknolojik gelişmelerin terörist faaliyetler üzerinde birisi iletişimle, diğeri de uygulanan taktiklerle ilgili olmak üzere iki belirgin etkiye sahip olduğu görülmektedir.

İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmenin, şiddeti öneren aşırı ideolojilerini ve bu türden propaganda faaliyetlerinin yayınlanmasında kolaylaştırıcı bir etkisinin olduğu görülmüştür. Terörist örgütlere ait ve şiddeti yücelten internet sayfalarının sayısı 1998 yılında 12 gibi az bir rakama tekabül ederken, günümüzde bu rakam 4000 den fazla olduğu düşünülmektedir. El kaide Al-Sahab adında kendi medya örgütüne sahiptir. Al-Sahab'ın 2002 yılında sadece altı ses ve görüntü mesajı ürettiği ancak 2007 yılında ise bu rakamın inanılması güç bir artışla neredeyse 100'e çıktığı görülmektedir (Finel ve Gell, 2008).

Terör örgütleri yürüttükleri faaliyetleri ve gerçekleştirdikleri eylemleri halkın beğenisine sunacakları tarzda kaydetmektedirler. Aşırı ve şiddeti ön plana çıkartarak mücadele anlayışını yaymaya çalışan terör örgütlerinin internet sayfalarında gerçekleştirdikleri eylemler, Müslüman ülkelerde zor durumda olan ve acı çeken insanların görüntüleriyle harmanlanarak sunulmaktadır. Böylece yerel olayların aslında uluslararası bir sorunun parçası olduğu kanısı uyandırılmakta ve teknolojik imkânlardan faydalanılarak bu mesajın ulaştırılabileceği herkese gitmesi sağlanmaktadır.

İletişimin sunduğu yeni olanaklar, örgütler arası olduğu gibi örgütlerin mevcut ve potansiyel mensupları arasında etkin bir iki yönlü diyalogun kurulmasını sağlamıştır. Bu diyalog kanalları aynı zamanda finansal destek toplanması, eleman kazanma, bazı eğitim ve operasyonel çalışmaların eşgüdüm içerisinde yapılabilmesinde de kullanılmaktadır. Hatta bazı durumlarda internet üzerinden yapılan propaganda ve verilen eğitim, kamplardaki yüz yüze olan faaliyetlerden daha yaygın ve etkili hale gelmiştir.

Teknoloji aynı zamanda yeni taktiklerin üretimini kolaylaştıran bir etmendir. Genelde internet kanalıyla başlayan bir kısım faaliyetlerde teröristlere eylemlerde kullanacakları teknolojileri nereden bulacakları öğretilmekte ve böylece gerçekleştirilecek eylemlerin daha fazla etki bırakabilecek kanlı eylemler olması sağlanmaktadır. Teröristler ayrıca kimyasal, biyolojik ve radyolojik silahların yapılmasında internetteki mevcut bilgileri kullanmaktadırlar.

1.3.4. Radikalleşme

Radikalleşme, bazı süreçlerden sonra bireylerin terörizmi desteklemesi ve aşırı şiddet eylemlerini onaylayan kişiler haline gelmesi sürecidir. Bazı durumlarda da terörist grup üyeliği ile sonuçlanan bir süreç olarak da görülmektedir. Radikalleşme, uluslararası terörizmin artışını açıklayan dördüncü ve bir bakıma da en önemli anahtar faktörüdür. Daha önce belirtilen faktörlerden hiçbirisi, hali hazırda örgüt üyeliği yok ise bir insanın terörist eylemler içerisine girmesini tek başlarına sağlayamazlar. Radikalleşme; çekişme, ideoloji ve teknolojinin neden olduğu fakat farklı ek nedenlerin de değişen seviyelerde roller aldığı bir süreç olarak açıklanabilir. Bu sebeplerden bazıları aşağıda açıklanmıştır:

Radikalleşmenin tek nedenle açıklanmaya çalışılması yanlıştır. Terörizmi ve şiddeti yücelten birey ve grupların motivasyonları ülkeden ülkeye ve gruptan gruba değişebilmektedir. Aynı terör ağına bağlı gruplar arasında bile lider kadronun geçmiş tecrübe ve kişilik özellikleri radikalleşme sürecini diğerlerinden farklılaştırabilmektedir.

İslam dünyasında yaşayan birçok insan bu politikaların aslında Batı dünyasının İslam'ı anlamak ve ona saygı göstermek konusundaki temel zafiyetini ortaya çıkaran deliller olduğuna inanmaktadırlar. Müslümanlığa ve İslam'a karşı düşmanca görülen ve bu konularda yeterince bilgi sahibi olunmadığının örneklerini Batılı medya ve kültürde bulmak mümkündür (Esposito ve Mogahed 2007). Son zamanlarda İslam'ın bazı yönleri hakkında Danimarka'da yapılan filme gösterilen tepkiler ve 2005 yılında Danimarka'da yaşanan karikatür olayına verilen tepkiler bu konunun önemini göstermektedir.

Başarısız ve kırılğan devletlerde güvensizlik duygusundan, temel insan hakları ihlalden, ekonomik beklentilerin karşılanamamasından ve siyasal sürecin sekteye uğraması gibi nedenlerden kaynaklanan başka mağduriyetlere yol açabilmektedirler.

Mağduriyetler her zaman için veya çoğunlukla radikalleşmeye veya aşırı saldırganlığa neden olmaktadır. Bunlar insanları ilerleyen zamanda terörist faaliyetlerin içine sokabilme ihtimali olan ve El Kaide ile ilişkilendirilen ideolojiye daha açık hale getirmektedir. Siyasi ve ekonomik mağduriyetlerin yoğunluk derecesi terörist örgütlerde bulunan bireyleri motive ettiği veya onların karakteristiği olduğu görülmektedir. Dini

aşırılığa neden olan faktörlerin başında fakirlik, cahillik ve Afganistan’da yaşanan çatışmaların olduğu tespit edilmiştir (Shinwari, 2008).

Birçok ülkede insanlar siyasi ve ekonomik mağduriyetlerden kaynaklanan radikalizme karşı tehdit altında değildirler. Bir kısım sosyal ve psikolojik faktörler de önemlidir. Radikalleşme doğrudan bir kimlik krizi ile, daha özele bakılacak olursa kabul edilmeme veya ait olmama duygusuyla doğrudan ilintili gibi görülmektedir (Choudhury, 2007). Bu durum kendi başına, ayrımcılık veya adaletsizlik, ırkçılık, göç gibi faktörler veya aileden, toplumdaki ve devletten kopuş gibi genel faktörlerin bir sonucudur. İngiltere’de bulunan bir aşırı grup, ayrımcılığın ve ırkçılığın kendi gruplarına katılımı kolaylaştırdığını açıkça ifade etmektedir. Bu gruba katılan bireylerde sosyal hareketliliğin olmamasının kendilerini tam olarak ifade etmelerine engel olduğunu belirtmektedirler (Wiktorowicz, 2005). İngiltere özelinde ve Avrupa genelinde suçluluk ile radikalleşme arasında bir ilişki olduğu gözlenmektedir (Bakker, 2006).

Birçok ülkede ve grupta yaşanan radikalleşme sürecine ilişkin diğer bir ortak faktör daha bulunmaktadır. Çoğu zaman radikalleşmenin içerisinde karizmatik bir rol modelin veya ideologun bulunduğu etkin ve destekleyici bir akran grubu ile yoğun etkileşimin yaşandığı bir sosyal süreç olduğu gözlenmektedir. Bazı durumlarda bu grup daha büyük bir terörist organizasyonun parçası halindedir. Diğer durumlarda ise böylesi gruplar macera arayışı, komplo teorilerine inanış veya şiddete karşı ideolojik bağlılık gibi nedenlerle kendi kendiliğine ortaya çıkmaktadır. Birçok durumda böylesi gruplara üye olmak radikalleşme sürecinden önce gelmekte ve bu süreci tetiklemektedir. İngiltere’de bulunan bu gruplar, bireylerin geleneksel yollarla dini kurum veya kuruluşlardan alamadıkları yardım ve tavsiyeler konusunda destek sağlamaktadırlar (Choudhury, 2007).

El Kaidenin kendisine veya El kaide tarafından yapılan saldırılara destek verenlerin sadece çok az bir kısmı terörist eylemlere katılmaya hazırlıklıdır. Ancak terörist grupların yeni üye elde etmek için kullandığı hedef kitle de bu kısım. Radikalleşme işte bu nedenden dolayı terörist grupların kendilerini idame edebilmeleri açısından hayati bir önem taşımaktadır.

Teröristlere veya onların dile getirdiği siyasi söylemlere destek olunması bir kısım Müslüman ülke hükümetlerini bu gruplara karşı girişecekleri adli veya idari

yaptırımlara ya da bu söylemlere karşı geliştirecekleri söylemlere ilişkin olarak ülke içinde yaşanması muhtemel sorunlara veya eleştirilerin yükseleceği endişesinden dolayı bu hükümetlere karşı kısıtlayıcı olmaktadır.

1.4. TERÖRİZMİN FİNANSMANI

Teröristler paraya ihtiyaç duyarlar. Bir operasyon için ihtiyaç duyulan miktar değişik miktarlardadır: 11 Eylül 2001’de New York ve Washington’daki eylemlerde bu miktarın 500.000 dolar olduğu tahmin edilmektedir. Londra’da 7 Temmuz tarihli saldırılarında 8000 pound ve Madrid bombalamalarında 10.000 dolardır. Irak’da kullanılan rastgele bir uzaktan kumandalı patlayıcı cihaz yaklaşık olarak 100 dolara mal olmaktadır (UTSAM, 2009).

Aynı şekilde terörist gruplar oluşturdukları ağı devam ettirebilmek için paraya ihtiyaç duyarlar. Teröristlere, onların ailelerine yardım için paraya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durumda ihtiyaç duyulan miktarlar daha fazla olabilmektedir. El Kaide dâhil birçok terörist grubun eylemleri yetersiz finansman yüzünden gerçekleşmemiştir.

Terörist gruplar çeşitli yöntemler ile para toplamaktadırlar. Suç (haraç, uyuşturucu trafiği ve adam kaçırma gibi), bağışlar veya hayır kurumu adı altında faaliyet gösteren kurumlardan aktarılan paralar bu yöntemlere bazı örneklerdir. Yakalanma riskinden dolayı bu paraların transferleri; genellikle normal banka yolları ile olmaz. Teröristler genelde kurye yolu ile veya gayri resmi havale (hawala) sistemi ile bu paraların transferini sağlar. El Kaide için para transferleri genelde Körfez kanalı ile Pakistan’daki aşiret bölgeleri üzerinden olmaktadır. Avrupa’dan da kaynak aktarılmaktadır. Terörün finansmanı ile mücadele, sadece terör hücrelerin dağıtmakla kalmaz, aynı zamanda onların faaliyetlerini, oluşturdukları ağı ve özellikle kişileri radikalleştirip teröre destek vermelerini sağlayan ilişkileri de önler.

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖR VE EKONOMİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

2.1. ULUSLARARASI TERÖRÜN BAZI EKONOMİK DEĞİŞKENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Terörizm kısaca ‘Politik amaçlara ulaşmak için önceden tasarlanmış şiddet veya şiddet tehditlerinin sivillere veya sivil hedeflere karşı kullanılması’ olarak tanımlanmıştır. Dünya, geçen 35 yıl boyunca, 1972 Münih Olimpiyatlarında rehin almaldan, Bali’de 2002 ve 2005 yıllarında turist bombalamalarına kadar çeşitlilik gösteren yaklaşık 20000 kadar terör olayına tanıklık etmiştir. Bu olaylar dünya çapında 90000 den fazla ölümler ve yaralanmalarla sonuçlanmıştır. Yıllar boyunca terörizmin ana hedefleri büyük ölçüde değişmemesine rağmen, teknolojik ilerleme teröristlerin daha karmaşık ve zaman zaman daha tahrip edici taktikler edinmelerini sağlamıştır. Bu da, terörizmin gittikçe artan küresel faaliyet alanı ile birlikte, dünya üzerindeki ülkelerdeki ekonomik etkileri hakkında önemli soruları gündeme getirmiştir.

Terörist grupların amaçları öncelikli olarak ekonomiyi tahrip etmektir. Bu gruplar üretime yönelik mallara olduğu kadar üretim amaçlarından uzak kaynakların üretime yönlendirilmesine de fiziksel tahribat yapmanın yollarını ararlar. Bu tür saldırıların sonuçları ile ilgili elde edilen kanıtlar son derece karmaşıktır. Terör olayları finansal pazarlarda kısa ömürlü ters reaksiyonları tetikleyebilir (Chen ve Siems, 2004; Eldor ve Melnick, 2004). Fakat terörizmin uzun soluklu etkisinin kanıtı daha az zorlayıcıdır (Becker ve Murphy, 2001; Abadie ve Gardeazaba, 2003 ve 2005; Bloomberg, Hess ve Orphanides, 2004).

Kargaşanın değişik türleri ve ekonomiye etkileri üzerine yapılan birçok araştırma, savaşın geleneksel formlarını ve daha küçük bir çerçevede ele alınırsa başlı başına terörizmin kendisini baz almaya eğilimlidir.

Terörizmin ekonomiye etkilerini araştıran son literatür genel olarak iki gruba ayrılabilir: Terörizmin arkasındaki ekonomik ve sosyo-ekonomik faktörleri analiz eden çalışmalar ve terörist saldırıların yol açtığı ekonomik etkileri inceleyen çalışmalar. Bu

çalışmanın öncelikli amacı, diğer çalışma gruplarına benzer bir strateji ile çalışmayı sürdürmektedir.

2.1.1. Terörizmin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri

Terörizmin ekonomik aktivite üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalar oldukça yeni olmasına rağmen, ABD’de 11 Eylül 2001’de meydana gelen ve büyük yıkımlara yol açan olaylar takiben hızla popülerite kazanmaya devam etmiştir (Bloomberg, Hess ve Weerapana, 2004). Ekonomik durgunluk zamanlarında daha demokratik ve yüksek gelir düzeyine sahip ülkelerde terörizmin etkinlik ihtimalinin daha yüksek olduğuna dair kuramsal bir model geliştirilmiştir (Bloomberg, Hess ve Orphanides, 2004). Terörizmin ekonomik sonuçlarını ölçmeye yönelik bir girişimde bulunarak bir dizi model tayin etmişlerdir. Ülke bazlı etkilerini kontrol eden panel regresyonlarını kullanarak, terörizm olaylarını Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYİH)’nin büyümesine negatif ve belirgin bir etkisi vardır. Onların çalışmaları, belirli bir yılda bir ülkeye yapılan terörist saldırıların ortalama olarak o ülkenin GSYİH’nin büyümesini % 0.57’ye kadar azalttığını ortaya koymuştur.

Ülke bazlı etkileri kontrol eden, dahili ve harici çatışmaları ölçen değişkenleri ve diğer değişkenler arasında benzer sonuçlar veren, bir ülkede her 100000 kişi başına düşen terör vakalarının sayısındaki artış daha yavaş bir büyümeyi gösteren, terörizmin %0.3 gibi küçük bir etkisi ile gerileyen GSYİH’yı ortaya koymaktadır. Abadia ve Gardeazabal (2003) İspanya’nın 1970’lerden beri terörün yakasından düşmediği BASK bölgesinde kişi başına düşen GSYİH’ya terörizmin etkisini değerlendirdiler. Terörsüz bir ‘karşıt gerçek’ Bask bölgesi ortaya çıkarmak için dizayn edilmiş değişik İspanyol bölgelerinin birleştirilmesiyle bir yapay bölge kurgulamışlardır. Amaç terörizmin başlangıcından evvel bölgede bir ekonomik profilin nasıl olduğunu göz önüne sermekti. Araştırmacılar 1955’ten 1975’e kadar olan terör öncesi dönemde, gerçek ve “yapay” Bask bölgelerinin kendi büyüme dinamiklerinin içinde benzer davranışlarını keşfetmişlerdir. Bununla birlikte 1975’ten beri, bu yöntemler gerçek Bask bölgesindeki kişi başına düşen GSYİH’den “Yapay” BASK bölgesinin izole edilmesiyle birbirlerinden % 12 oranında farklılık göstermişlerdir.

Bu farkın terörizm nedeniyle mi gerçekleştiğini test eden araştırmacılar “terör faaliyetleri GSYİH farkını neredeyse mükemmel bir şekilde açıklar” sonucuna ulaşmışlardır. Tavares (2003) GSYİH’nin büyümesiyle belirlenen terörizm determinantlarını ve toplam olarak maliyetini araştırmıştır. Araştırmacı “bir terörist saldırının ekonomik maliyeti, diğerlerinde eşit olduğu halde, bu konuda uzmanlaşmış kurumların olduğu ülkelerde daha az ciddidir” önermesini sunmuştur. En basit tanımlamayla, terörizmin belirleyici faktörlerinin, kişi başına düşen gerçek GSYİH’nin büyümesi üzerinde negatif ve belirgin bir etkisi vardır. Ne var ki ihracat, devletin büyümesi, eğitime yapılan yatırımlar gibi büyümenin diğer determinantları göz önüne alındığında, terörizmin daha önemli olmadığı saptanmıştır (Alesina ve Perotti, 1996; Venieris ve Gupta, 1986). Eğer terörizm devam ederse, ekonomik giderler kalıcı olacaktır. Saxton (2002) terörizmin ekonomik giderlerinin güvenliğe ek bir maliyet olmasından dolayı bir “emniyet” veya “terör vergisi” ne benzer olduğu tartışmasını ortaya atmıştır. Değişik giderler ekonomiye bir yan etki oluşturur ve bu çok geniş olabilir. Örneğin, Dünya Bankası tarafından Filistin- İsrail çatışmaları ile ilgili yapılan bir çalışma, çatışmaların İsrail ekonomisinde GSYİH’nin % 4’ü oranında bir maliyete sebep olduğunu değerlendirmiştir. Dünya Bankası tarafından yapılan (2003) diğer bir çalışmaya göre Filistin Özerk Bölgesi 1992’den 2004’e kadar çatışmalardan dolayı GSYİH’de en az % 50’lik bir düşüş yaşadı. Daha da ötesi, Gupta, Clements, Bhattacharya ve Chakravarti (2004) düşük veya orta gelirli ülkelerde, devlet bütçelerine terörizmin belirgin bir negatif etkisi olduğunu ortaya koydular. Bu emniyet amaçlı ayrılan maliyet büyümeye doğrudan veya dolaylı olarak ket vurmaktadır.

2.1.2. Terörizmin Bazı Sektörler Üzerindeki Etkileri

2.1.2.1. Terörizmin Sermaye Stoku Üzerindeki Etkileri

Terör olayları bir ülkede hem fiziki hem de insani olarak hızlı ve doğrudan bir ekonomik etki yaratır. ABD’de 11 Eylül’de meydana gelen terör saldırıları, ekonomik kaybı ölçmek için yeni araştırmaları teşvik etmiş ve bazı sonuçlar buna bağlı olarak sermaye stokundaki kaybın fazla olmadığını ortaya koymuştur. Örneğin Becker ve Murphy (2001), ABD’deki sermaye stoğundaki kaybın yalnızca % 0.06 oranında olduğunu hesaplayarak terörün oluşturduğu doğrudan küçük bir maliyet saptamışlardır. Frey, Lüchinger ve Stutzer (2004), Dünya Ticaret Merkezi ve çevre binalara düzenlenen

bu saldırının meydana getirdiği tahribatın, Manhattan'ın işyeri kapasitesinin % 4'ünün kaybına sebebiyet verdiği sonucunu ortaya çıkarırken; Lenain, Bontari ve Koen (2002) 11 Eylül kurtarma operasyonları ve akabinde yapılan fiziki temizlik işlerinin 11 milyar Dolara mal olduğunu belirlemiştir. Bu miktar ABD GSYİH'sinin sadece % 0.1'idir. IMF (2001) 11 Eylülün maliyetini 21.4 milyar Dolar (GSYİH'nin % 0.22'si) olarak belirlemiş, bu arada Navarro ve Spencer (2001) sermaye stokundaki kaybın 50 milyar dolardan 53 milyar dolara kadar (veya GSYİH'nin % 0.51'inden % 0.54'üne kadar) olduğu sonucuna varmışlardır. Bu etkiler nispeten küçük olsa da, bu saldırıların sermaye formasyonuna negatif bir etkisi olduğunun ortaya konduğu noktada, bu araştırmacılar terörizmin büyümeye zıt bir etkisi olduğu önermesini sunmuşlardır. Blomberg, Hess ve Orphanides (2004); ülke kesitli regresyon modelini kullanarak terörizmin GSYİH'nin yatırımlara oranına olan etkisini hesaplamışlar ve bu orana kesin ve negatif etkisi olan terör saldırılarının sayılarını belirlemişlerdir. Daha da ötesi, devlet harcamalarındaki pozitif bir etkiyle eşleştirerek ve terörün kaynaklarını sermayeden daha düşük bir derecede toplumsal olarak artırılmış devlet harcamalarına yönlendirildiğini ileri sürerek terörizmin yatırımlar üzerindeki negatif etkisini ortaya çıkarmışlardır.

2.1.2.2. Terörizmin Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerindeki Etkileri

Abadie ve Gardeazabal (2005), terörizmin doğrudan yabancı yatırıma olan etkisinin ekonomik büyümeye etkisinden daha büyük olabileceği varsayımını ortaya atmışlardır. Hem ölümlü olayları hem terör saldırılarını terörizmin ölçülmesinde bir barem olarak kullanan diğer çalışmaların aksine araştırmacılar “ülke genelinde terörün sebepleri, meydana gelme oranı, etkinliği ve önlenmesi” konularını ele alan uzman değerlendirmelerini esas alan bir indeks kullanmışlardır. Bu birçok politik, demografik ve bir dizi ülke kesitli regresyonların sayısında doğrudan yabancı yatırımın GSYİH'ye olan oranına bağımlı olan ekonomik değişkenleri kontrol etmede Global Terörizm İndeksi kullanılır. 28 modelin 25'inde, Global Terörizm İndeksi, doğrudan yabancı yatırımın GSYİH üzerinde önem ve derece olarak % 10 daha fazla düzeyde negatif olarak etkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Daha da ötesi, 28 modelin 17'sinde, bu terörizm ölçümü % 5 oranında daha belirgindir. Terörün etkisi hayali değildir, ortalama olarak terörizmde standart sapmanın bir dereceye kadar artması net doğrudan yabancı yatırımın GSYİH'ye oranının % 4.16 ile % 6.54 arasında gerilemesine yol

açmaktadır. Enders ve Sandler (1996) terörizmin doğrudan yabancı yatırıma olan etkisini bir otoregrasyon vektör modeli kullanarak araştırmıştır. Bulguları Abadia ve Gardeazabal (2005)'inkilerle oldukça uyumludur. Onlar Yunanistan ve İspanya verilerini kullanmış ve terörizmin çok daha büyük bir negatif etkisi olduğunu saptamış ve İspanya'da 1976'dan1991'e kadar DYY'de % 13.5 ve Yunanistan'da 1975'ten 1991'e kadar DYY'de % 11.9 oranında negatif etki yaptığı sonucuna ulaşmışlardır.

2.1.2.3. Terörizmin Borsadaki Değer Kaybı Üzerindeki Etkileri

Chen ve Siems (2004), terörizmin bir olay-inceleme (eventstudy) metodu kullanarak, faizsiz hisse senedi endeksleri üzerindeki etkilerini ölçmüşlerdir. Olağan dışı düşüşler (olay-sonrası indeks değerlerinin olay-öncesi oranlarından sapmaları) ve kümülatif olağan dışı düşüşler buna bağımlı değişkenlerdir; askeri çatışmaların ve terör çatışmalarının sayısı da bu düşüşe etki eder.

Araştırmacılar; DOW JONES Endüstri Hisselerinin Ortalaması faizsiz hisse senetleri endeksinde yayınlanan olağan dışı ve kümülatif olağan dışı düşüşleri kullanarak, üzerinde çalışılan sekiz terör saldırısından sadece ikisinin 11 Eylül saldırıları ve 1985'te Hindistan Hava Yolları yolcu uçağının bombalanması saldırı günü dahil istatistiksel olarak çarpıcı bir negatif anormal düşüşün izlediğini ortaya koymuşlardır.

Daha da şaşırtıcı olanı, 11 Eylül saldırıları altı günlük önemli negatif kümülatif anormal düşüşlerin tek sebebi olmuştur. Terör saldırılarının hiçbirisi 11 günlük anormal düşüşlere yol açmamıştır. Bu sonuçlar 11 Eylül saldırılarının dünyadaki 33 hisse senedi endeksi üzerinde yapmış olduğu etkiyi bir olay –inceleme analizi ile en kesin şekilde değerlendirmiştir. Araştırmacılar bu yıkıcı olayların etkilerinin ülkeden ülkeye değiştiğini saptasalar da, bunlar genellikle belirgin ve negatif anormal düşüşlere yol açmışlardır. İlginç olanı, hiçbir Amerikan hisse senedi endeksinin olay öncesi ortalamalarından önemli ölçüde değişiklik gösteren 11 günlük kümülatif düşüş yaşadığı gözlenmemiştir.

Eldor ve Melnick (2004) İsrail'deki hisse senedi değerlerinde terörizmin etkilerini saptamak için Tel-Aviv Menkul Değerler Borsası TSE 100 Endeksi'nde yer alan hisse senedi bilgilerinden faydalanmışlardır. İlk olarak TSE 100 Endeks değerlerinde en yoğun terör saldırılarının başladığı tarih olarak tanımlanan 27 Eylül

2000 tarihinde ciddi bir yapısal kırılma olup olmadığını görmek için bir Chow Testi uygulamışlar ve gerçekten yapısal bir kırılma olduğuna şahit olmuşlardır. Müteakiben değişik türde terör saldırılarının TSE 100 Endeks değerlerine etkilerini test etmişler ve bütün önemli etkilerin negatif yönde olduğunu görmüşlerdir. Ayrıca her tür terör saldırısının belirgin etkileri olmadığını, İsrail'in 1967 sınırını temsil eden 'Yeşil Çizgi' içindeki çatışmalar ve intihar saldırılarının, dengelerin değerlendirilmesinde belirgin bir etki yaptığını saptamışlardır. Daha da ötesi, "Yeşil Çizgi" içindeki diğer çatışmalar geçici etkiler yaratırken, TSE 100'de "Kalıcı Etkileri"; sadece intihar saldırılarının meydana getirdiğini ortaya çıkarmışlardır. Berrebi ve Klor (2005), AMEX, NYSE ve NASDAQ borsalarında işlem gören benzer İsrail ADR'leri ve yabancı hisselerle ilgili verileri kullanarak 'Terörizmin İsrail Şirketlerinin borsa değeri ortalamalarında diğer kontrol gruplarıyla karşılaştırıldığında belirgin bir etkisi olmadığı saptanmamıştır' tezine ulaşmışlardır. Özellikle, İsrail Borsasının her anormal düşüşünü Amerika'nın terör saldırıları sonrasında takip eden aynı tür kontrol sistemi ile karşılaştırarak ölçmüşlerdir. Onlar terörizmin etkisini ortalama değer kaybında sıfırdan daha fazla olmadığı sonucuna ulaşırken, bu sonucu da savunma ile ilgili hisselerdeki değer artışının, savunma hissesi olmayanlarda yaptığı düşüşle dengelemesine bağlamışlardır.

2.1.2.4. Terörizmin Ticaret Üzerindeki Etkileri

19'uncu yüzyılın sonlarında devrimci anarşizm örnekleriyle beraber terörizm, insanlık tarihinde daima hayatın bir gerçeği olduğunu yeniden hatırlatmıştır. New York'ta Eylül 11, Madrid'te Mart 11 veya Londra'da Temmuz 7 olaylarının muhteşem etkisini modern toplumlarda uluslararası terörizm olgusunu dikkatlere yeniden getirmiştir. Aynı zamanda bu olaylar açık küresel bir ekonominin kırılganlığını sorgulamak için birçok gözlemciyi etkilemiştir. Bir taraftan, ekonomik küreselleşmenin uluslararası terörizmin ülkelerin artan mukavemetsizliğini desteklediği, diğer taraftan da uluslararası ticaretin terörizme karşı politikalar ve terörist olaylar tarafından önemli derecede etkilendiği düşünülmektedir.

Gerçekten, dünya çapında ticaret son 30 yılda dünya GSYİH büyümesinin yüzdesi bağlamında 1970 yılında yaklaşık % 27 iken 2000 yılına kadar % 45'e hızlı bir şekilde arttı. DYY ve uluslararası para akışı aynı dönemde kayda değer artış göstermiştir. Kamyon ve tırların sayısındaki artış uluslararası ticareti kolaylaştırmış ve

dolayısıyla teröristlerin kontrolü yetersiz bazı gümrük geçişlerinde başarılı silah ve insan kaçakçılığı yapmalarına olanak sağlamıştır. Bu gelişmeler terörist grupların yabancı ülkelerde terörist hazırlıklarını başarılı bir şekilde yaparak kapasitelerini ve gelişmelerini kolaylaştırdı.

Terörizm ve hükümetler tarafından teröre karşı geliştirilen politikalar birleştiğinde uluslararası ticaretin maliyetini de etkilemektedir. İlk olarak, terörizm doğrudan korku ve risk oluşturur ki bu da insanların ticarete potansiyel tehlikelere karşı daha fazla önlem almalarını gerektirir. Ekonomik getiri ve işlemler üzerindeki belirsizlik, ticari işlemler için göz ardı edilemeyecek etkilerle yatırım ve talep yapısını değiştirir veya büyük oranda azalma eğilimi meydana getirir.

Terörizme karşı uygulanan politikalar, ticari maliyetler üzerine terörizmin olumsuz etkisini artırma eğilimindedir. Maliyeti yüksek kontrol ve inceleme, havaalanı ve limanlardaki sıkı güvenlik, işadamları ve turistler için malların nakliyesi, özellikle zaman maliyeti seyahat masraflarını artırır. Bu nedenlerle uluslararası terörizmin artan yaygınlığının arkasında yatan bir neden olarak küreselleşme süreci sorgulanabilir.

Tüm bu gelişmeler bir dizi önemli soruların sorulmasına yol açmıştır. Uluslararası terörizm ve küreselleşme arasında bir bağlantı var mıdır? Uluslararası bütünleşmeye terörizmin etkileri nelerdir? Buna karşılık, açıklık, uluslararası terörizmi daha olası hale mi getirmiştir? Hangi ülkeler uluslararası terörizm ve uluslararası bütünleşme arasındaki bağlantılardan daha fazla etkilenmiş gibi görünmektedir?

Siyaset biliminde bu konuyla ilgili çok önemli sayıda çalışma varken, ekonomistler, terörizmin ekonomik sonuçlarını değerlendirmeye son zamanlarda başlamışlardır. Ekonomistlerin terör ve küreselleşme arasındaki ilişkiyi araştırmak için yaptıkları çalışmaların birçoğu teoride kalmaktadır.

Özellikle, çerçeve, ikili ticaret sadece olayların olduğu ülkeyle değil, aynı zamanda bu olayların kaynak ve hedef ülkeleriyle ilişkili olduğunu gösterir. Ticarete etkili olan bazı durumların yanında; 1) Terörizm, güvenli olmayan bir ülkeden iş kolu sektörlerine girme isteğini azaltarak, ticaret üzerinde doğrudan ticari işlemler maliyet etkisine sahiptir. 2) Terör saldırılarını önlemek amacıyla uygulanmakta olan terörle mücadele politikalarının etkisiyle terörizm, ticaret üzerine dolaylı etkiye sahiptir. 3) Terörist eylemler reel GSYİH üzerine etkisiyle ticareti dolaylı etkiler.

Aynı zamanda terörist eylemler veya bu eylemlere karşı güvenlik önlemleri dışsal değildir. Terörist eylemler, terör örgütleri ve gümrüklerdeki yetkililer arasındaki stratejik etkileşimlerin sonucu meydana gelmektedir.

Terörizmin ticarete karşı olumsuz etkisi Nitsch ve Schumacher tarafından (2004) tartışmaya açılmıştır. 1960'tan 1993'e kadar 200 ülkenin yıllık verilerini kapsayan, "Karşılıklı Ticarete Artırılmış Önem Modeli"ni kullanarak, terörün hedefi olan ülkelerin birbiri ile daha az ticari ilişkide bulduklarını saptamışlardır. Terör olaylarında meydana gelen % 100'lük bir artış, karşılıklı ticareti yaklaşık % 4 oranında azaltmıştır. Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) (2002) terörün, artırılmış vergiler veya tarifelerin aksine maliyette bir sürtünme etkisi yaratırken devlete gelir olarak da geri dönmediğini belirtmektedir.

Bu sürtünme etkisini yaratan maliyetlere bir üst limit olarak, ticari malların değerinin % 5 ile % 3'ü arasında bir değer hesaplanabilir. Böylece (2004 yılı itibarıyla ihracat malları 819 milyar dolara ve ithalat malları 1.526 milyar dolara ulaşmış bulunan) ABD için, bu sürtünme etkisi yaratan maliyet en fazla 70 milyar dolar kadar olabilmektedir.

2.1.2.5. Terörizmin Turizm Sektörü Üzerindeki Etkileri

Terörizmin turizm sektörüne etkisini hesaplamak için yapılan bir dizi araştırma yayınlanmıştır. Bu çalışmalar terörizmin maliyetinin hiç de gözden kaçacak ölçüde olmadığını ortaya koymaktadır. Enders ve Sandler (1991) 1970'ten 1988'e kadar topladıkları aylık verileri kullanarak bir VAR Modeli oluşturmuş ve İspanya'da meydana gelen bir terörist saldırısının ziyaretçi sayısını 140 000'e kadar azalttığını ortaya çıkartmışlardır. Enders, Sandler ve Parise (1992) bir dizi Avrupa ülkesinden veri toplayarak bir ARIMA Model oluşturmuşlar ve Avusturya, İtalya ve Yunanistan için önceden tahmin edilen turizm gelirlerine terörün etkisinin ciddi boyutlarda olduğunu saptamışlardır. Spesifik olarak, 1974 ile 1988 yılları arasında, Avusturya 4.5 milyar dolar, İtalya 1.1 milyar dolar ve Yunanistan 0.8 milyar dolar gelir kaybetmiş ve Avrupa Kıtasındaki toplam gelir kaybı 16.1 milyar dolara ulaşmıştır. Drakos ve Kutan (2003) Yunanistan, İsrail, İtalya ve Türkiye'de özellikle bunlardan üç riskli ülke olan Yunanistan, İsrail ve Türkiye arasında birbirlerine sektör kayması yaşanma ihtimalini (Örn: Yunanistan' da meydana gelen terör saldırıları yüzünden Türkiye'de turizm

potansiyeli artar.) ve bu üç riskli ülkeden İtalya'ya sektörün kayması etkisini özellikle göz önünde bulundurarak terörizmin bu ülkelerin turizm sektörüne yaptığı etkileri araştırmışlardır. Yunanistan' da terörizmin, toplam ziyaretçi sayısını (% 9.02 kadar düşürerek), diğer dört ülke için ve özellikle Türkiye ve İsrail'in paylarına pozitif ve önemli bir katkı sağlarken, Yunanistan için önemli bir negatif etki yaptığını açıklamışlardır. Yine de Türkiye'de meydana gelen terör olayları, Türkiye'yi ziyaret eden turist sayısı potansiyeline ciddi ve negatif bir etki yaparken (% 5.21'e kadar azaltırken), İsrail'in payına hiçbir katkısı olmamış ve Yunanistan'da da belli belirsiz bir etki yaratmıştır (birden üçe kadar ölümlü olaylar Yunanistan'da turizmi arttırmış daha fazla ölümlü olayları azaltmıştır).

Son olarak, İsrail'deki terör saldırılarının İsrail'i ziyaret eden turist sayısı potansiyelinde önemli ve negatif bir etki yaratırken (yine de sadece % 0.67 gibi küçük bir etki) Türkiye'nin payını hiç etkilemediğini, Yunanistan'ın payında da genellikle negatif ama önemsiz derecede bir etkisi olduğunu saptamışlardır. Terörizmin İsrail'in turizm sektörüne yaptığı maliyet etkilerinin daha kesin kanıtları, terörizmle ilgisi yüzünden otel odalarının standardı için yerel talep oldukça katı olduğundan, terörizme yanıt veren otel odaları standardına yabancı talebinin düştüğünü saptayan Fleischer ve Buccola (2002) tarafından göz önüne serilmiştir. Bu sonuç Drakos ve Kutan'ın (2003) çalışmasında ortaya konan terörizmin İsrail'in turizm endüstrisine genel olarak küçük bir etkisi olduğu tezini çürütebilir.

2.2. BAZI EKONOMİK VE POLİTİK DEĞİŞKENLERİN TERÖRİZM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Terörizm üzerine olan ekonomik literatür son yıllarda oldukça artmıştır. Terörizm farklı bakış açılarından incelenebilir. Birinci olarak, nedenlerini ve ortaya çıktığı şartları bireysel ve çoğul olarak araştıran bazı çalışmalar terörizmle teorik olarak ilgilenmektedir. İkinci olarak, birçok çalışma ülke içi terörizmin olduğu gibi uluslararası terörizmin de doğuşunun belirleyici faktörlerini ve saldırı kalıplarını deneysel olarak incelemektedir. Üçüncü olarak, başka analizler terörün ekonomik ve siyasal maliyetlerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Dördüncü olarak, bazı çalışmalar terörizm tehditlerini azaltmak için bazı politika tavsiyelerinde bulunmaktadır. Bu çalışmada,

terörizmin belirleyici unsurları konusundaki teorik ve ampirik literatüre katkıda bulunmaktadır. “Terörist” davranışı tanımlamasında fırsat maliyetinin rolünü vurgulayan bazı teorik akıl yürütmeler sunulduktan sonra, bir ülkeden kaynaklanan terörün potansiyel nedenlerini açıklamaya çalışarak, teorinin deneysel bir sınaması yapılmaktadır.

Genel bir tanım terörizmi “geniş bir kitleye yönelmiş korku veya tehdit aracılığıyla siyasal bir amacı elde etmek için önceden tasarlayarak güç kullanmak veya güç kullanma tehdidi” olarak ifade etmektedir (Tavares 2004). Terörizmin ekonomik teorisi teröristlerin rasyonel bireyler olduklarını farz etmektedir. Caplan (2006), terör bağlamında rasyonalizmi derinliğine tartışmaktadır. Rasyonel davranışla birlikte fayda-maliyeti ve fırsat maliyeti yaklaşımları terörist faaliyetlere uygulanmaktadır. Teröristler nihai olarak güç ve servetin sıradan siyasal süreçlerle sağlanamayan yeniden dağılımını hedeflemektedirler (Frey ve Luechinger, 2003). Terör bu hedeflere ulaşılmasında bir araç olarak seçilmektedir (Harrison, 2006). Kısa dönemde terörizm, etkilenen ülkelerin ekonomi ve siyasetinin düzenini bozmayı ve kamu desteği almayı amaçlar (Tavares, 2004). Uzun dönemde ise teröristler nihai hedeflerini uygulamayı amaçlarlar. Sonuç olarak, terörün teröristler açısından yararları teröristlerin kısa ve uzun dönem hedeflerine ulaşmalarına bağlı olarak ortaya çıkar. Terörün maliyeti örneğin, kaynakların tüketilmesi veya devletin cezalandırması ihtimalinden kaynaklanır. Teröristlerin elde ettikleri marjinal fayda marjinal maliyetleri aştığı sürece terör siyasal amaçlara ulaşmada bir araç olarak seçilecektir (Frey and Luechinger 2004). Sandler ve Enders (2004) terörizmi ekonomik bir bakış açısından analiz etmek için kullanılan değişik ekonomik modelleme yaklaşımları sunmaktadırlar. Örneğin, Oyun Teorisi ve Çıkar Maksimizasyonu Modelleri.

Bununla birlikte, siyasal amaçlara ulaşmak için diğer insanları keyfince öldürmek güçlü duygular gerektirir. Bunun için basit bir fayda-maliyet analizinden daha fazlası gerekir. Victoroff (2005) terörist eyleme psikolojik yaklaşımları toplarlar ve tipik teröristlerin, diğerleri yanında güçlü şekilde algılanan baskı veya aşağılanma duyguları, ifade, intikam ve kimlik için güdülenme duyguları ile karakterize edildiğini ifade etmektedir. Yani bireysel özellikler ve duygular, terörist olma kararı verdirebilir ve terörist eylemleri daha çekici kılabilir. Teröristler ve liderleri arasındaki etkileşimler ve diğer grup dinamikleri de terörist davranışı şekillendirebilir (Victoroff 2005). Glaeser

(2005) bir terörist olmak için nefretin temel bir dürtü olarak önemini analiz etmektedir. Bu modelde, vatandaşların yabancılar ve azınlıklarla olan temasları ile negatif şekilde bağlantılıyken, nefret siyasal rekabet tarafından sağlanır. Wintrobe (2003), teröristlerin iki maldan birini seçtikleri, -yani entellektüel bağımsızlık ve dayanışma,- bir model geliştirmektedir. (Potansiyel teröristlerin bağımsızlıkla, güçlü liderliği olduğu gibi, dayanışmayı- ve Harrison (2006)'un vurguladığı gibi kimliği – değişmektedir). Wintrobe'un modeli, terörist eylemin, bireysel arzulara ve duygulara dayanabileceğini göstermektedir. Bu modelde, dayanışma talebi, terörizmi rasyonel yapmaktadır. Yani bu teorik yaklaşım zımnen terörizmin fırsat maliyeti yaklaşımı ile çatışmaktadır.

Teröristlerin çevresi –aileler ve diğer terör destekçileri- de teröristlerin davranışlarını etkiler. Örneğin, şayet çocukların geleceği bir şey vaat etmiyorsa ve çocukların terörist eylemleri şehidin toplum içindeki statüsünü veya terör örgütlerinden gelecek finansal desteği garanti ediyorsa, aileler çocuklarının terörist (intiharcı) olma kararlarını destekleyebilirler. Benzer şekilde Harrison (2006), teröristin çevresinin de şiddetin fırsat maliyetini hesaba katmakta olduğunu ileri sürmektedir.

Bir yandan, terörün fırsat maliyeti kavramı ile bağlantılı olduğundan, bireysel özellikler, grup dinamikleri ve teröristin çevresi terörizmin tanımlanmasına katkıda bulunur. Diğer yandan, teröristlerin ve çevrelerinin fayda-maliyetiyle ilgili konuları yansıttıklarından, teröristler ve destekleyicileri, aynı zamanda şiddet için teşvik edici veya caydırıcı özellikler –veya teröre destek sağlama- gösteren ülkeden özel faktörler sebebiyle etkilenirler. Bazı akademisyenler, ekonomik faktörlerle terörist eylemler arasında bağ kurmaktadır (Gurr, 1970). Örneğin, ekonomik duraklama zamanlarında şiddetin fırsat maliyeti düşüktür ve bu şiddet davranışlarında bir artışa yol açar (Blomberg, Hess ve Weerapana 2004). Benzer şekilde, ekonomik bütünleşme “küreselleşmenin kaybedenleri” için ekonomik fırsatları azaltır ve fırsat maliyetlerini düşürür. Böylece potansiyel olarak terör riskini tetikler. Başka akademisyenler siyasal ve kurumsal düzenin rolü konusunda (Kirk 1983; Ross 1993) veya terörden etkilenen ülkelerin sosyo-demografik pozisyonundan (Ross 1993; Ehrlich ve Liu 2002) bahsetmişlerdir. Diğerleri terörün ortaya çıkışına katkı yapma konusunda kimlik çatışmalarının rolünü (Huntington, 1996) veya siyasal kararsızlığı ve devletin başarısızlığını (Patrick, 2006) vurgulamaktadır. Tüm bu yaklaşımlar teröristlerin ve

destekleyicilerinin çevresinin, güçlü şekilde şiddet davranışına yönelterek, fayda maliyet konularını etkilediğini ileri sürmektedirler. Böylece, belli ülkelerde terörist faaliyetlerin düzeyi teröristlerin kişisel özelliklerine, grup dinamiklerine, teröristlerin çevresine ve bireyleri etkileyen ülkeye özel koşulların bileşimine dayanmaktadır. Tüm bunlar bir terörist olmanın –veya terörizmi desteklemenin- ve şiddet davranışı göstermenin fırsat maliyetini etkilemektedir.

Birçok deneysel analiz varolan verileri kullanarak terörün belirleyici faktörlerini açıklamaya çalışmaktadır. Çoğu deneysel literatürde uzun zaman dönemlerine dayanan geniş ülke örnekleri kullanılmaktadır. Bu çalışmalar uluslararası terörizmin kaynakları ve hedeflerine göre ikili karakterini göz önünde tutarak çoğunlukla uluslararası terörizm üzerine yoğunlaşmaktadır. Bazı çalışmalar ülke veya bölgelere özel terörizm dinamiklerini bulmak için sadece ülke veya bölgelere özel terör belirleyici unsurlar üzerine eğilmektedirler.

Uluslararası terörizm kaynaklarının analiz edilmesi, teröristlerin geldiği koşulların nihai hedeflerine bakılmaksızın araştırılması demektir. Ampirik literatür, terörizmin üretilmesini açıklamak için ekonomik, siyasal ve kurumsal, sosyo-demografik ve diğer faktörlerin ilgisini değerlendirmektedir (Krieger and Meierrieks 2008). Mevcut kanıtlar ekonomik faktörlerin terörizme etkileri konusunda net değildir. Lai (2007) ve Blomberg ve Hess (2008) yapısal ekonomik koşulların –yani, yüksek gelir ve gelir adaleti- terörizmi caydırdığını bulurken, Krueger ve Malečková (2003) ve Kurrild-Klitgaard, Justensen ve Klemmensen (2006) uzun dönemli ekonomik koşullar, kısa dönemli ekonomik performans ile terörizm arasında önemli bağlantılar bulmamaktadırlar.

İlginç şekilde Blomberg ve Hess (2008) ve Kurrild-Klitgaard, Justensen ve Klemmensen (2006), her ikisi de ticari açıklık ve terörizm üretimi arasında negatif bir ilişki bulmuştur. Bu, ekonomik entegrasyonun -Wintrobe tarafından önerildiği gibi (2006)- bir tehdit olarak değil, ekonomik kazançlar için bir fırsat olarak alındığını önermektedir. Daha ileri çalışmalar öneminin ekonomik kurumlardan daha fazla olduğunu ileri sürerek siyasal ve kurumsal faktörlere daha fazla önem vermektedirler. Basuchoudhary ve Shughart (2007) kurumsal fırsatlarla siyasal şiddet arasında bir hasıla ve maliyet dengesi olduğunu varsayarak ekonomik kurumların niteliği ile terörizmin ortaya çıkışı arasında negatif bir ilişki bulmaktadırlar. Piazza (2008b)'de, siyasal

istikrarsızlık ve devletin başarısızlığının teröre neden olduğunu ileri sürmektedir, örneğin, terörist örgütler siyasal boşluktan yararlanmaktadır. Kurrild-Klitgaard, Justensen ve Klemmensen (2006) aynı zamanda terör üretimine katkıda, siyasal faktörlerin önceliğini vurgulamaktadırlar. Burgoon (2006) terör üretiminin azaltılmasında örneğin, toplumlarda ekonomik eşitsizlikleri azaltarak veya aşırı zenginlikleri önleyen sosyal refah politikalarının rolünün altını çizmektedirler. Sosyo-demografik faktörleri göz önüne alarak bazı çalışmalar demografik baskının artan terörizm riski ile bağlantılı olduğunu göstererek nüfus büyüklüğü ile uluslararası terörizm arasında önemli ve pozitif bir bağlantı bulmuşlardır (Burgoon 2006; Lai 2007; Piazza 2008b). Eğitimle terör oluşumu arasında kuvvetli bağlar olduğu kanıtlanamamıştır (Krueger ve Malečková (2003) ve Kurrild-Klitgaard, Justensen ve Klemmensen (2006)). Son olarak, birçok çalışma diğer faktörlerin uluslararası terörizme katkıları konusunda yoğunlaşmaktadırlar. Azam and Delacroix (2006) dış yardım alınmasının bir ülkeden kaynaklanan terörü azalttığını göstermişlerdir. Lai (2007) teröristler network etkilerinden güç sağladığından, terörizmin civar bölgeleri etkisi altına aldığını ileri sürerek terör üretimine neden olan mekânsal yakınlığın önemini vurgulamaktadır. Genel olarak, uluslararası terörizmin kaynakları konusundaki kanıtlar, siyasal, sosyo-demografik ve diğer faktörlerin olduğu gibi ekonomik faktörlerin – özellikle ticaret- değişim kanallarıyla teröristlerin fayda-maliyet –ve fırsat maliyeti-düşüncelerini etkilediklerinden terör üretiminde önemli olabileceğini öne sürmektedir.

Uluslararası terörizmin hedeflerinin araştırılması, uluslararası teröristlerin orijinlerine bakılmaksızın, terörün hedef aldığı ülkelerin tavırlarının incelenmesi anlamına gelmektedir. Yine, araştırmalar yukarıda bahsedilen alanlardaki belirleyicilerde yoğunlaşmaktadır. Kanıtlar ekonomik faktörlerin önemi konusunda net değildir. Bir yanda Blomberg, Hess ve Weerapana (2004), Tavares (2004) ve Krueger ve Laitin (2008) ekonomik olarak başarılı ülkelerin terörizmin olası hedefleri olduğunu ve Piazza (2006) yoksulluk ve terörizm arasında herhangi güçlü bir bağlantı olmadığını bulmaktadır. Diğer yanda Kurrild-Klitgaard, Justensen and Klemmensen (2006) terörün caydırılmasında ticari açıklığın önemini vurgularken, Drakos and Gofas (2006) olduğu gibi Li ve Schaub (2004) ekonomik entegrasyonun doğrudan terörizme yol açmadığını, düşük ticaret açıklığının terörü çektiğini savunarak farklı sonuçlara varmaktadırlar.

Bazı çalışmalar siyasal etkilerinin ekonomik etkilerini bastırıldığını ileri sürerek terörist saldırıların caydırılmasında liberal siyasal kurumlar gibi (Li 2005) siyasal faktörlerin önemini de vurgulamaktadırlar (Piazza 2006; Krueger ve Laitin 2008). Uluslararası terörizmin kaynaklarında olduğu gibi, saldırılar da sosyo-demografik baskıyı temsil eden nüfus büyüklüğü ve diğer faktörlerle pozitif ilişki içindedir (Li 2005; Drakos and Gofas 2006). Uluslararası politika da önemli olabilir: Dreher and Gassebner (2008) ABD'ye siyasal olarak yakın olmanın uluslararası terör saldırısına uğrama olasılığını artırdığını göstermiştir. Hepsinin ötesinde, kanıtlar değişik faktörlerin teröristlerin saldırı kararlarını etkileyebileceğini göstermektedir. Açık şekilde, fayda-maliyet düşünceleri hayati bir rol oynamaktadır. Örneğin, daha zengin ülkelere saldırmak daha yoksul ülkelere saldırmaktan daha fazla sonuç üretmekte, böylece buna uygun olan terörist saldırı kalıplarını başlatmaktadır.

Terörizmden yüksek derecede etkilenen bir bölge olarak Ortadoğu'yu konu alan (yani İslam ülkeleri) Testas (2004) ve Piazza (2007)'nin çalışmaları bölgeye özel kanıtlar sunmaktadır. Testas (2004) siyasal faktörlerin –liberal kurumların ve iç savaşın-terör saldırılarının açıklanmasında gelirden daha önemli olduğunu bulmaktadır. Piazza (2007) teröre hem hedef hem de kaynak yaklaşımı kullanmaktadır. Sonuçta ekonominin çok önemli olmadığı görülürken devlet başarısızlığının terör ürettiği ve saldırıları çektiği bulunmaktadır. Ancak, her iki çalışma da bölgesel kurumları tam olarak dikkate almamaktadır. Kuran (2004) özel bölgesel kurumların ekonomik teşebbüsleri uzun süreliğine engellediğini vurgulamaktadır. Bunun yerine, kurumlar sadece etkisiz bir şekilde ekonomik teşebbüslerin yerini almaktadır. Menkul kıymetler borsalarının yetersizliği çeşitlilik ihtimalini ve adaletin kolaylıkla transfer edilmesini engellerken İslami miras hukuku sermaye birikimini engellemektedir. Bir sonuç olarak Avrupa kapitalist toplumlarının (Chandler 1990) ortaya çıkmasını sağlayan ve ölçek ve kapsam ekonomilerini kullanan büyük şirketlerin ortaya çıkmaları hemen hemen engellenmektedir. Mülkiyet haklarından ayrı olarak, ekonomik büyümeye zararlı olduğu kesin şekilde ortaya konan keyfi vergilendirme ve yolsuzluk gibi kurumlar da (Barro 1997; Knack ve Keefer 1995; Mauro 1995) bölgedeki düşük ekonomik gelişmeye katkıda bulunmaktadır (Kuran 2004). Testas (2004) ve Piazza (2007) ekonomi ile ilgili kurumlar ve bunların terörizm üzerine etkileri konusuna odaklanmamaktadır.

Terörün çareleri ile uğraşan çalışmalar temel olarak iki stratejiyi savunmaktadırlar: katı ve esnek, ya da Frey (2004)'in dediği gibi “sopa” veya “havuç”. Karşı terör misilleme, sıkı güvenlik veya müzakereyi reddetme yoluyla, terörizmin maddi maliyetini yükseltmeyi amaçlar, böylece en uygun terör düzeyinin daha az şiddetli düzeylere indiği zaman belli koşullar altında hükümetlerin bir bedel almalarını sağlar (e.g. Lapan ve Sandler 1988). Sandler (2003) uluslararası terörizmle sadece ortak faaliyetlerde bulunarak caydırma yoluyla mücadele edilebileceğini ileri sürmektedir. Diğerleri arasında Frey ve Luechinger (2003, 2004) ve Frey (2004) caydırma stratejilerini maliyetleri nedeniyle, örneğin, geri besleme ortaya çıkararak, eleştirmektedirler. Fratianni ve Kang (2005) artırılan sınır güvenliğinin, kaynak ülkede ekonomik refahı düşürerek ve potansiyel terör hedefine karşı hassaslığı daha fazla artırarak, hedef ülke ile kaynak ülke arasında ticareti azalttığını göstermek için bir çekim (gravity) modeli kullanmaktadırlar. Örneğin, bu tür politikalar terörün marjinal faydasını artırdığından, hedef ülkelerdeki saldırgan ve baskıcı politik tepkiler böylece, terörist faaliyetlerin artması için bir teşvik olmaktadır.

Frey ve Luechinger (2003) ve Frey (2004) bunun yerine terörün fırsat maliyetini artırarak mücadele etmede “havuç” yaklaşımının (örneğin, onlara siyasi ve ekonomik katılım önerilmesi) daha uygun olduğunu ileri sürmektedirler. Bu çalışmada, terörizmin fırsat maliyeti ile de ilişkilendirilmektedir.

2.2.1. Toplumsal Refah Politikaları ve Terörizm

Toplumsal politikaların terörizmi nasıl etkileyebileceğini anlamak, karmaşık bir toplumsal politika dünyasının aynı derecede karmaşık terörizm olgusunu nasıl etkilediğini ortaya koymayı içermesi nedeniyle kolay bir iş değildir. Dar bir çerçevede açıklamak gerekirse, toplumsal politikalar toplumsal güvenceyi, işsizliği, hastalığı, sakatlığı, sağlığı ve toplumsal hakları açıkça ilerleten diğer politikaları içerir. Bu politikalar “refah devlet”ini endüstrileştirilmiş ülkelerde anlamlı bir politika dünyası haline getirirse de, birçok gelişen ülke bu tür toplumsal politikaları görmezden gelmekte ama dolaylı toplumsal güvence sağlayan çeşitli kamusal harcama programlarını – endüstri ödeneklerinden askeri masraflara kadar – yürütmektedirler (Rodrik 1998). Toplumsal politikanın terörizmi nasıl etkilediği konusunda bir teori, bu sebeplerle,

kamusal ekonominin bu sürekli değişen yüzlerinin sert siyasi hareketleri nasıl ve ne derece etkilediğini hesaba katmalıdır.

Terörizm ise daha karmaşık ve daha az anlaşılmıştır. Terörizmin çoğu tanımı sivil halka karşı siyasal amaçlı şiddete odaklansa da, tanımlayan kişiler kadar tanım mevcuttur – “sivil halk”ın kim olduğu, siyasal amacın ne anlama geldiği, ve bir çok diğer detay konusunda fikirleri değişmektedir. Verilen herhangi bir tanımda, yerel terörizm, (saldırgan ve kurbanların farklı ülkelerden olduğu) ülkelerarası terörizmden farklı olabilir. Ve daha da belirgin olarak, terörizmin kökenleri çok çeşitlidir – milliyetçi mücadele, etnik çatışma, dinsel çatışma, ayrımcı mücadele, siyasal yönetim çatışması, ekonomik çatışmalar ve anti kolonist ayaklanmalar gibi. Toplumsal politikanın terörizmi etkileyip etkilemediği ve nasıl etkilediğinin bütün incelemeleri de dolayısıyla terörizmin siyasal bir olgu olarak bu muazzam çeşitliliğini göz önüne almalıdır.

Toplumsal politika ve terörizmdeki bu karmaşıklığı kabul edersek, buradaki delil büyük çeşitlilikteki toplumsal politikaların vatandaşların yaşama şansı ve kapasitesinde terörizmin çoğu formunu azaltacak tetikleyici etkilere sahip olduğudur. Özellikle de, çeşitli toplumsal refah politikalarının fakirlik, eşitsizlik, politik-dinci aşırıcılığı ve genel ekonomik güvensizliği azaltması ve terörizm seçiminin de azalması beklenebilir, fakat terörizmi organize etme ve gerçekleştirme kapasitesini de arttırabilirler. Bu göstergelerin dengesinin toplumsal politikaların terörizmi genellikle azaltacağı yönündedir.

2.2.2. Yoksulluk ve Ekonomik Gelişme İlişkisi

Toplumsal politika ve terörizmin arasındaki belki de en görülür bağlantı yoksulluk ve kişi başı gayri safi yurt içi hâsılanın (GSYİH) rolüdür. Fakat toplumsal politikaların fakirlik ve kişi başı GSYİH'nin etkileri, fakirlik ve gelişimin terörizme olan etkileri kadar yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Refah ve gelişme üzerinde yapılan araştırmalar hangi toplumsal politikanın yoksulluğu azaltıp gelişmeyi arttırıp arttırmadığı ve ne kadar arttırdığının belirli refah şartlarına – yani daha çok yoksullara yönelik, transfere karşı hizmet odaklı refah, evrensele karşı hedefe bağlı transferler, ve işsizliğe karşı yaşlılık yardımları gibi - bağlı olduğunu öne sürüyor. Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (AEİT) refah devletlerinin incelemeleri, refah hizmetleri ve transferlerinin fakirliği azalttığını (Korpi ve Palme 1998) ve ekonomik gelişme için

pozitif olmasa bile en azından nötr olduğunu (Lindert 2004) öne sürmektedir. Fakat gelişen dünya için, bu ülkelerdeki toplumsal harcamanın emekliliğe yapılması ve genelde resmi olmayan ekonomideki en fakirler yerine resmi ekonomideki orta ile yüksek gelir sahibi kişileri hedeflemesiyle daha eşitsiz bir durumun ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu değişken modeller toplumsal politika yararları ve fakirlik konusunda genellemeyi karmaşıklştırırsa da (Van der Walle ve Nead 1995), kanıtlar refahın yoksulluğu azalttığını göstermektedir. Bazı çalışmalar “aşırı büyük” kamu ekonomileri ve gelişme arasında negatif bir ilişki olduğunu iddia etmiş olsa da (Barro ve Lee 1993), son dönem literatürü refah politikasına yatırım yapmanın, özellikle de eğitim harcamaları gerçekleştirilmenin, gelişme ve yoksulluğu azaltmada pozitif etkileri olduğunu göstermektedir (Benabou 1997; Birdsall ve James 1990; Dollar ve Kraay 2000; Lindert 2004). Birçok sayısal kanıt da toplumsal politikaların, özellikle de ilk eğitim ve sağlık hizmetlerinin, yoksulluğu azalttığını göstermektedir (Gupta, Verhoeven ve Tiongson 2001; Lanjouw ve diğerleri 2001). Sınırlı toplumsal transferler bile gelişmeyi destekleyip artan-dünya yoksulluğunu – Latin Amerika ve Afrika’daki yaşlılara iştirak etmeyen transferlerden Hindistan’daki farklı bölgelere yapılan toplumsal güvence transferlerine kadar - azaltmaktadır (Benabou 1997; Barrientos ve Lloyd-Sherlock 2002; Justino 2003). Son olarak, toplumsal politikalar aynı zamanda Birleşmiş Milletler’in (BM) kompozit “insani gelişmişlik indeksi” gibi, gelişmeyi daha geniş bir tanımla teşvik etmektedir. Bir “Robin Hood paradoksu” görmek mümkün – yani en yoksul ülkelerin, daha zengin, daha eşit devletlerin en yoksullarına yardım etmekten daha az odaklanan toplumsal politikaları olması (Lindert 2004). Fakat bu paradoksa sahip en az gelişmiş devletler bile, özellikle eğitim ve sağlık hizmetleri alanında daha fazla toplumsal politikanın bulunması, yoksulluk ve kişi başı GSYİH için daha azının olmasından daha iyidir.

Bütün bunların terörizm için önemi, yoksulluğun azaltılması ve kişi başı GSYİH’nin arttırılmasının terörizmi nasıl etkilediğine bağlıdır; popüler seziler yoksulluk ve düşük gelirin, politik aşırıılık ve terörizmi ortaya çıkaran eziyet ve şikâyetler yaratarak terörizmi teşvik ettiğini öne sürmektedir. Bazı araştırmalar bu sezgiyi ayrıntılı olarak göz önüne koymaktadır: yoksulluk ve yavaş gelişme “sivil ve etnik çatışmayı alevlendirebilecek göreceli mahrumiyet rahatsızlığı ve suçlama”

hislerini ortaya çıkarabilirler (Auvinen ve Nafziger 1999; Gurr 1970; Fearon and Laitin 2003). Yoksulluk, devletleri ve politik meşruluğu zayıflatıp, Afganistan'ın Taliban'ı gibi, terörist gruplara davet çıkarabilir (Li ve Schaub 2004). Ve yabancılara görece yoksulluk değersizlik hisleri uyandırıp isteklerinin peşinden gitmek ya da kızgınlıklarını göstermek için teröre başvurmak gibi sonuçlar yaratabilir (Johnson, 2001).

Deneysel olarak, Paxson'un (2002) 1960'ların sonundaki Kuzey İrlanda vatandaşları hakkındaki araştırması, Kuzey İrlanda'da daha yoksul, işsiz ve daha az yetenek ve eğitim sahibi kişiler arasında gayri meşru siyasal şiddet ve terör hareketleri için artan destek olduğunu göstermiştir. Ülkedeki terör saldırıları seviyesine bakıldığında, daha yoksul ülkelerin daha fazla terörizmle karşı karşıya kalacağı beklenebilir. Saleh (2004) Filistinlilerin kişi başı geliri ile 1990 ile 2000 arasındaki intihar bombalamaları arasında, siyasal koşullar etki etmeksizin, büyük bir negatif ilişki olduğunu bulmuştur. Ülkelerarası terör olaylarının Li ve Schaub (2004) analizi, daha yüksek kişi başı GSYİH'e sahip olan ülkelerin, ülke topraklarında daha az ülkelerarası terör olayları yaşadıklarını öne sürmektedir.

Birkaç çalışma ise yoksulluk ile terörizm arasındaki herhangi bir pozitif bağlantı hakkında şüpheli davranmaktadır. Bazıları toplumsal şiddetin, nefret suçlarının ve terörizmin kökenlerinin en temelde ekonomik koşullara ağır basan toplumsal ve siyasal koşullar olduğunu öne sürmektedirler. Örneğin, Krueger ve Maleckova'nın (2004) çalışması, terör yandaşlığının ve hareketlere katılımın kişisel zenginlik ve eğitim ile alakasız olduğunu ortaya çıkarmıştır – fakat bu yoksulluğun, ekonomik olarak iyi durumda olan vatandaşların yoksul kardeşlerinin adına terörizmi gerçekleştirmesi ya da tolere etmesine sebep olup olmadığı konusunda pek bir bilgi vermemektedir. Ayrıca daha yoksul olan ülkelerin, biri siyasal ya da sivil hakları kontrol ettiğinde, istatistikî olarak vatandaşların ciddi ülkelerarası terörizmi gerçekleştirmekte büyük bir potansiyele sahip olmadıkları konusunda ülke bazında bölümler arası kanıt sunmaktadır. Fakat en şüpheli araştırmalar bile yoksulluğun terörizmi teşvik etmek yerine terörizmden caydırdığını iddia etmemektedir ve bu ikincisini beklemek için de kesinlikle yeterince mantık ve kanıt mevcuttur.

2.2.3. Gelir Dağılımındaki Eşitsizlik ve Terörizm İlişkisi

Toplumsal politikaların aynı zamanda ekonomik eşitsizliği etkilemesiyle terörizme etki etmesi beklenebilir. Toplumsal politikaların eşitsizliği nasıl etkilediği, fakirlik ya da gelişmeyi nasıl etkilediklerinden daha karmaşık görünmektedir. Gelişme ve yoksullukta olduğu gibi, bir çok çalışma Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın toplumsal transferlerinin, hizmetlerinin, ve istihdamın gelir eşitsizliğini azalttığı (Korpi ve Palme 1998; Rueda ve Pontusson 2000; Smeeding 2002) ve eşitsizliğin toplumsal transferlerdeki azaltmayla yükselme eğilimini de içerdiği (Caminada and Goudswaard 2000) fikrini savunmaktadırlar. Fakat fakirlikte de olduğu gibi, toplumsal politikanın eşitsizlik göstergeleri gelişen dünyada daha belirsizdir. Akademisyenler, gelişme aşamalarının eşitsizliği yükseltirken sonraki aşamaların eşitsizliği azalttığını iddia eden “Kuznets eğrisi” fikrinin lehinde ve aleyhinde tartışmaya devam etmekte, (Barro 2000, Deininger ve Squire 1997), ve toplumsal politika ile dolaylı bir bağı (kişi başı GSYİH ile) belirsizleştirmektedirler. Bazı gelişen ülkelerde, toplumsal politikaları (sağlık ve eğitim yerine özellikle toplumsal güvence transferleriyle) daha varlıklı gruplara odaklamak eşitsizliği azaltmak yerine arttırabilir (Castro-Leal ve diğerleri. 1999; Birdsall ve James 1990; Milanovic ve Kapstein 2003). Diğer yandan, bir çok konu araştırması çoğu gelişen ülke refah devletleri için tam tersini iddia etmekte ve temel sağlık ve eğitime yapılan toplu harcamaların eşitsizliği azalttığını ortaya koymaktadır (Van der Walle 1996; Cantillon, Marx, ve van den Bosch, 2002). Dolayısıyla, buradaki beklenti daha yüksek toplumsal harcamaların eşitsizlik üzerinde açık olmayan etkilere sahip olması, fakat eğitim ve sağlık politikalarının özellikle gelişmiş ülkelerde eşitsizliği azaltmasıdır.

Bu beklenti (özellikle de “yatay eşitsizlik” adı verilen, bir toplumdaki etnik ve dinsel bölümlerle çatışan ekonomik eşitsizlik vb) diğer eşitsizlik formları ile ilgili olarak da genelde aynıdır (Stewart 2002). Bir yanda, toplumsal politikaların, hatta ya da özellikle bu yararların hedeflediği kişilerin, örneğin resmi sektörlerdeki kamu çalışanlarının yatay eşitsizliğini azaltacak genel gelir dengeleme etkileri mevcuttur (Stewart 2000). Dolayısıyla toplumsal politikanın yatay eşitsizlikleri azaltacağı varsayılmaz.

Eşitsizliğin terörizmde oynadığı rol fakirliğin oynadığı rolden daha belirsizdir. Fakat eşitsizliğin sivil savaşlar, etnik şiddet ve insani acil durumlardaki etkisi bazı

ipuçları sunmaktadır. Parvin (1973) ve yakın dönemde, Alesina ve Perotti (1993) gelir eşitsizliğinin toplumsal rahatsızlık, siyasal dengesizlik ve şiddeti (örn. ailevi sorun, cinayet ve askeri darbe kaynaklı ölümler) doğurduğunu iddia etmektedirler. Auvinen ve Nafziger (1999) toprak ve gelir eşitsizliğinin “gelişmeyle beraber bile, nüfusun belirli bir kısmının dengesizlik ya da tam mahrumiyetinin” ortaya çıkarabileceğini öne sürmektedir (Nijerya’nın 1960’lardaki hızlı büyümesi sırasında Igbo siyasal elitlerine karşı olan mahrumiyeti ve siyasal tedirginliği gibi). Çalışmaları ayrıca eşitsizliğin orta sınıfta bile, eşitsizliğin ortaya koyduğu gayrimeşru zenginlik ve tüketimin yarattığı mevcut etkiler olan mahrumiyet ve adaletsizlik hislerini yaratabileceğini hatırlatmaktadır (Auvinen ve Nafziger 1999).

Deneysel modeller ise, bazılarının gelir, toprak ve yatay eşitsizliğin şiddet ve insani acil durumları ortaya çıkardığını kanıtlamasıyla (Auvinen ve Nafziger 1999; Stewart 2000; Murshed 2002) ve diğerlerinin ise bunları önemsiz olarak görmesiyle (Fearon ve Laitin 2003) daha belirsizdir. Az sayıdaki çalışma gelir eşitsizliğinin terörün şiddetini ortaya çıkardığını öne sürmüş ve bu konuda kanıt sağlamışlardır (Ehrlich ve Liu 2002; Li ve Schaub 2004). Dolayısıyla, toplumsal politikaların, her zaman olmasa da çoğunlukla, eşitsizlikleri azalttığı ve gelir ile yatay eşitsizliklerin terörizmi teşvik edebileceği ileri sürülmektedir.

2.2.4. Dini - Siyasal Aşırıcılık ve Terörizm İlişkisi

Toplumsal politikaların terörizmi azaltması beklenebilecek üçüncü bir yol ise, tutucu dini-siyasal organizasyonların katılımı ve etkisini azaltmaktır. Bu temel olarak yoksulluk, gelişme ya da eşitsizliğin bütün seviyelerinde, birçok dini topluluğun yoksulluğa çözüm olan toplumsal politikanın kusurlu ikameleri olan gölge toplumsal hizmetler sunmalarıdır (Gili ve Lundsgaarde 2004; Chen 2003). Bu olgunun örnekleri İsrail’deki Ortodoks Yahudilerin çocuk ve yaşlı bakımından, Ghand’daki katekist grupların annelik ve hasta haklarından, Filistin bölgesindeki Müslüman grupların nakit yardımı ve toplumsal hizmetlerine, Hindistan’daki Müslüman ve Hindistanlı organizasyonların yoksulluk yardımlarına, ABD’deki Hıristiyan kiliselerindeki nakit ödeme ve hizmetlere kadar birçok ülkede görülmektedir (Townsend 1994; Landau 1993; Gruber 2003). Refah ve dini hareketlerin bu eksik ikamesi, hem orta sınıf hem de yoksullar için geçerli olacaktır: alenen sağlanan aylık ve diğer avantajlar vatandaşları,

sağladıkları yaşlı yardımı gibi “orta sınıf” refah hizmetleri için, marjinal olarak organizasyonlara katılmaktan caydırabilir. Kesin toplumsal hizmetlerden ziyade, dini organizasyonlar ve toplumsal politikalar, materyal olarak daha belirsiz destek ağları ve üyelerine güvenlik ve umut kaynakları sağlamakta eksik ikamelerdir.

Eğer refah ve (bazı) dini organizasyonlar eksik ikamelerse, daha cömert toplumsal politikalar vatandaşların ikame hizmet “talebini” azaltacak, bu şekilde de kısmen materyal bazda üye alan dini ve diğer organizasyonlara bağlı kalmalarını da azaltacaktır. Gili ve Lundsgaarde (2004), toplam refah harcamasının, modernizasyon ve dini tüzük tedbirleri olmaksızın, kiliseye gitme, bahsedilen “dincilik” ve “dini rahatlık” seviyelerini de içerecek şekilde, dinciliğin çeşitli ölçüleriyle bariz şekilde negatif bir ilişkide olduğunu gösteren ve gelişmiş ve gelişen ülkelerin geniş bir profiline odaklanarak, bu iddialar için en geniş kapsamlı kanıtları sağlamışlardır.

Doğrudan bir etkiye ek olarak, toplumsal politika yoksulluk ile dini modelleri de etkileyebilir. Toplumsal hizmet ve dini organizasyonların eksik ikameler olduğu mantığını takip edersek, yoksulluğun, daha çok kişiyi dini inanış, katılım ve özellikle de aşırı dini-siyasal hareket arama ve geliştirmeye teşvik etmesi bir sonraki aşamadır (Barro ve McCleary 2003; Berman 2000, 2003; Chen 2003). İster kişisel, ister toplu üyelik, dua, dini eğitim, katılım, ya da değerler, seviyelerinde olsun, ekonomik zorluklar dini katılım ve organizasyonu teşvik edebilir (Chen 2003; Barro ve McCleary 2003). Eğer toplumsal politikalar yoksulluk seviyelerini azaltabilirse, bu şekilde dini katılımı azaltması da beklenebilir.

İster doğrudan ister dolaylı etkilerle olsun, toplumsal politikanın (aşırı) dini katılımı azaltması, dini tutuculuğun terörizmi de içeren toplumsal şiddetin ortaya çıkmasına ya da tolere edilmesine pozitif etki etmesi sebebiyle önemlidir. Üyelik katılımı yoğun olan ve diğer gruplar hakkında aşırıya kaçan ideolojik mesajları olan siyasal-dini gruplara artan katılım olması, aşırı siyasal görüşler ve hareketler, hatta terör şiddetini bile ortaya çıkarabilir (Berman 2003). Elbette ki bütün dini katılım çatışma yaratmayacaktır ve din ile şiddet arasındaki bağlantılar çok daha fazla teorik ve deneysel araştırma gerektiren bir alandır. Fakat çatışmalar ile dinin hem kişisel hem toplu analizleri bu bağın çeşitli din ve çatışma koşullarında - Endonezya’da Kuran eğitimi ve terörizme eğilim arasındaki bağlantıdan (Chen 2003), Filistin bölgesinde camiye gitme sıklığı ve aynı eğilim arasındaki ilişkiye kadar (Ginges 2004) - geçerli

olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla daha fazla toplumsal harcamanın ekonomik güveni ve toplumsal dayanışmayı arttırması; organizasyonlar toplumsal hizmetler sunmadıkları zaman bile, radikal dini veya politik organizasyonlara olan talep ve katılımın azalması ve bu şekilde terörizm hareketleri ve terörizmin tolere edilmesi beklenebilir.

2.2.5. Diğer İlişkiler ve Terörizm

Toplumsal politika terörizmi, yargılanması daha zor ve mevcut çalışmalarda daha az incelenmiş bağlantılar aracılığıyla da etkileyebilir. Öncelikle, daha cömert toplumsal politikalar vatandaşların gördükleri (objektif olmayan) ekonomik güvencesini, yani kendilerine, diğerlerine, ya da ekonominin tamamının yaşayabileceği sıkıntılı dönemlere karşı kısmen korunduklarına olan inançlarını arttıracaktır. Bu sadece kamu sigortasına ikame olabilecek siyasal ya da dini organizasyonlar ya da hareketlere yönelmelerini etkilemekle kalmayacak, mahrumiyet ve çaresizlik hislerine de etki edecektir. Yukarıdaki tartışmanın da önerdiği üzere, bazı ülkelerde toplumsal politikanın ekonomik güvensizliği azaltmaya önem vermediği birçok grup mevcuttur. Fakat toplumsal politikaların fakirler için pek bir şey yapmadığı koşullarda bile, güvensizlik için tarafsız olmak yerine daha kötü olacaklarına inanmak için bir sebep yoktur.

İkinci olarak, toplumsal politika, terörist şiddetine eğilim yaratacak teşvik unsurlarını azaltarak terörizmi seçmeyi etkilemesine ek olarak, grupların terörist saldırılarını organize edip gerçekleştirme kapasitelerini de etkileyip, terörizmi marjinal olarak kolaylaştırabilir. Mickey Kaus (2001) araştırmasında önerdiği üzere, endüstrileşmiş ülkelerdeki cömert refah devletleri, inancını yitirmiş grupların kızgınlıklarını gayrimeşru siyasal harekete çevirmeleri için olanak ve hatta teşvik unsurları bile sunabilir. Örneğin, 11 Eylül hava korsanlarının birkaçı Avrupa refah devleti koşullarında yaşıyorlardı ve belki de hazırlanmak için daha çok zaman ve kaynağa sahiplerdi. Genel iddia iki yöndedir: (1) toplumsal politikaların marjinal olarak, terörist hareketlerine, terörizmi planlamada birbirleriyle organize olup ağ oluşturmaya eğilimli kişilere zaman ve kaynak sağlayabilecek daha fazla kaynak sağladığı; ve (2) gelir kazancı göz önüne alınmadan; bazı toplumsal politikaların, özellikle de imar işleri ve bütçe hesaplı fakirlik yardımlarının, bazı koşullarda yardım alan kişileri toplayıp,

ortak deneyim ve sürekli yaşam ortamında bir araya getirmesiyle inancını kaybetmiş kişilerde eylem organizasyonunu destekleyebilmesi.

Toplamda, toplumsal politikanın terörizm için tetikleyici etkilere sahip olduğu söylenebilir. Bir yanda, çeşitli toplumsal politikalar fakirliği azaltıp, refahı arttırıp, eşitsizliği, ekonomik güvensizliği ve dini-siyasal aşırıcılığı azaltmakta ve dolayısıyla da terörist şiddeti isteğini azaltmaktadır. Diğer yandan, toplumsal politikalar aşırıcı grupların terörist saldırılarını planlayıp organize etme kapasitesini arttırabilmektedir. Hangi eğilimin ağır basacağı hala bir soru olarak kalsa da, toplumsal politikanın siyasi ekonominin terörizm seçimiyle ilgili birçok yönüne olan etkisi, teröristlerin kapasitelerinin sadece birkaç yönüyle ilgili etkilerinden daha ağır basacağı tahmin edilebilmektedir.

Bu konuyla ilgili şu hipotez öne sürülebilir: “Daha yüksek toplumsal refah harcaması yoksulluğu, eşitsizliği, ekonomik güvensizliği ve dini-siyasal aşırıcılığı azaltır ve bu şekilde de daha yüksek toplumsal refah harcamasına sahip ülkelerde gerçekleşen ve bu ülkelerden olan kişiler tarafından gerçekleştirilen terörizm olaylarını azaltır.”

Bu hipotezin kapsamı, toplumsal politikanın, ülke içi ve dışında, yabancı ve yerel hedeflere karşı aşırıcı hareketlerin ya da bu hareketlerin tolere edilmesinin altında yatan şikâyetleri azaltacağı fikri sebebiyle geniştir. Dolayısıyla, toplumsal politika, yukarıda tanımlanan çeşitli bağlantılardan bir ya da daha fazlası kanalıyla, farklı şikâyet ve siyasi projelerden, doğrudan ekonomik taleplerle ilgisi olsun veya olmasın, ortaya çıkan terörizmi; daha cömert refah koşullarında yetişmiş kişilerden kaynaklanan terörizm ve daha yüksek refah koşullarında gerçekleşen terörizmi ve hem yerel hem ülkelerarası (farklı ülkelerden saldırgan ve kurbanları içeren) terörizmi azaltmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN LİTERATÜRE YAPTIĞI KATKI VE TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

Terörizmin ekonomiye etkilerini araştıran son literatür genel olarak iki gruba ayrılabilir:

- 1- Terörizmin arkasındaki ekonomik ve sosyo-ekonomik faktörleri analiz eden çalışmalar ve
- 2- Terörist saldırıların yol açtığı ekonomik etkileri inceleyen çalışmalar.

Bu çalışmanın öncelikli amacı, diğer çalışma gruplarına benzer bir strateji ile çalışmayı sürdürmektedir. Çalışmanın literatüre katkısı, terörizmin arkasındaki ekonomik ve sosyo-ekonomik faktörleri ekonometrik yöntemler kullanarak analiz etmek olacaktır. Bunun için 97 ülkede 1988 ve 2003 yılları arasında meydana gelen terör olayları ve bu ülkelerin diğer ekonomik göstergeleri kullanılacaktır (Ek- 1).

3.1. BAĞIMLI DEĞİŞKEN: TERÖR OLAYLARI

Bir ülkede gerçekleşen terörizm olayları START GTD (Küresel Terör Veri Tabanı) veri seti'nden zaman ve ülkeler bazında alınmıştır. Bu veri seti terörizmi *“Korku, zorlama veya yıldırma yoluyla siyasi, ekonomik, dini veya sosyal bir amaca ulaşmak için yasa dışı güç ve şiddetin devletten bağımsız bir aktör tarafından fiili veya korkutma yoluyla kullanılmasıdır.”* olarak tanımlar. Burada politik hedefler olarak dini özgürlükler, ekonomik eşitlik, gelir dağılımı, milliyetçilik, özerkçilik, ideolojik amaçlar, nihilizm ve belirli bir konuya yönelik amaçlar kastedilmektedir. Bir ülkede gerçekleşen olay başka bir ülkenin kurumları, devletleri, vatandaşlarını hedef ya da kurban olarak etkilendiği durumlarda uluslararası nitelikte terörizm odak merkezidir. Teröristlerin nereden geldiği sorusu yerine, olayın nerede gerçekleştiği sorusu önem taşır. Birçok ölçüm gibi temel olarak açık kaynaklara dayanır (iktidardaki hükümetlerin gerçek etkisini gizlemeye çalıştığı olaylarda etkiyi düşük gösteren raporlar gibi). Ancak ölçüm yukarıda bahsi geçen daha geniş (cömert) sosyal politikanın ekstremist oluşumlara katılımı düşürmesi, eşitsizlik ve yoksulluk kaygılarının ya da mağduriyetlerinin azalması ve buna bağlı olarak yabancı hedeflere yönelik şiddet

olaylarında ve bu olaylara gösterilen tolerans eşiğinde düşüş görülmesi meselesinin de test edilebilmesine olanak tanır.

Uluslararası terörizm olayları 1960'ların sonundan itibaren ciddi dalgalanmalar göstermiştir (1968'de 124'ten 1980lerin sonunda 665'e yükselmiş ve sonrasında giderek azalarak 2002'de 199 olaya düşmüştür).

Olayların toplam sayısı 1960'lardan bu yana genel olarak yüzölçümlü sayılarda kalmıştır. 1968'de 132 olay ile en düşük değer kaydedilmiş, ancak 1990'ların sonunda vaka sayısında ciddi artışlar gözlenmiş 2002'de 2,642 vaka görülmüş 2003'te görülen vaka sayısı 1,355'e gerilemiştir.

Teröristlerin yetiştirildiği ortamlar şöyle dursun milliyetlerinin dahi belirsizlik taşıdığı düşünülürse bunlar kabaca tahminlerdir. Saldırganların milliyeti hakkındaki bilgilerin zayıflığı sebebiyle vakaların % 19'u hesaba katılmamıştır. "Toplam" kategorideki olayların çoğu, ufak zararlarla sonuçlanmış önemsiz vandalizm hareketleri olduğundan "önemli" olaylar sosyal politikanın daha anlamlı olarak nitelendirilebilecek etkilerini ölçer. Daha önemlisi, bu ölçüm sosyal politikanın olayın nerede gerçekleştiğine bakmaksızın, terörün gerçekleştirme yöntemlerine etkisini değerlendirmeyi sağlar.

3.2. BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER

Sosyal politikanın bu değişik terör kalıplarındaki etkilerini araştırmak için bu tür yardımların büyüklüğündeki geniş varyasyonları yakalayarak ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler yelpazesi arasındaki önemli zaman aralığı için sosyal yardım rolü olarak hizmet eden politikaların ölçümlerini bulmak gerekmektedir. Bu standardı yakalamaya çalışmak için empirik analiz üç ölçüme odaklanır. GSYH'nın yüzdesi olarak Toplam harcama/Gelir potansiyel olarak bir sosyal sigorta vazifesi gören devlet müdahalesinin en geniş ölçümüdür. Sözde savunma ya da sermaye yatırımları gibi farklı hedeflere odaklanan politikalar, özellikle sosyal refahın daha az gelişmiş olduğu gelişmekte olan ülkelerde vatandaşların sosyal haklarını etkilediği ölçüde önem taşır. Bu gelir ölçüsünün tüm harcamanın bir kısmını teşkil eden ve gelişmekte olan ülkelerde olduğundan yüksek belirlenme ihtimali olan devlet harcamasından daha kapsamlı olmak gibi bir avantajı vardır (Adser and Boix 2002). Bu ölçümün toplam sosyal harcamalara göre yıllar ve ülkeler bazında daha geniş bir tabandan tespiti mümkündür.

Sosyal harcamalarla terörizm ölçümleri arasında gözlenen korelasyonun gerçeği yansıtmama ihtimalini belirlemek için, sezgi ve literatürün terörizm ve sosyal harcamaların belirleyicileri olarak ileri sürdüğü bir dizi koşulun sınanması yapılmıştır.

Demokrasinin terörizmi etkilediği gösterilmiştir. Demokratik temsilin siyasal şikayetleri nasıl dinlediğini göstererek, failin ülkesi tarafından gerçekleştirilen olaylarla negatif şekilde (Krueger and Maleckova 2004), ve özgürlüğün demokrasiyi hedefleyen teröristlerin kapasitelerini nasıl artırdığının ölçülmesine izin verdiği yerde olayların aşırı temsilini göstererek olayların gerçekleştiği yeri pozitif etkilemektedir (Li and Schaub 2004). Herhangi bir olayda, demokrasi makul şekilde ve deneysel olarak sosyal harcamalarla korelasyon içindedir (Adser ve Boix, 2002).

Nüfusun (kayıtlı) sadece daha fazla insanın daha fazla hedef olması anlamında değil, daha büyük ülkelerin heterojen olması ve gruplararası gerilimlere daha fazla maruz olması nedeniyle de (Li ve Schaub, 2004) yüksek derecede önemli ve terör olaylarıyla pozitif ilişkili olduğu gösterilmiştir. Birçok literatür nüfusun refah harcamalarının güçlü bir belirleyicisi olduğunu göstermiştir (Rodrik, 1998).

Hükümet kapasitesi ülkenin GSMH, birim enerji başına GSMH, askeri insan gücü ve harcamalar ve dünya nüfustaki oranının kompozit bir endeksidir. Bu, ülkenin kendi toplumu ve dünya ile olan pozisyonunu etkileyebilir, bu durum ülkenin iç ve dışarıda düşmanlık kazanmasını ve terörist eylem için çekici bir alan olmasını etkiler (Sandler and Lapan 1988). Diğer yanda, ölçümler bir devletin ülke içindeki düzeni koruma kapasitesini de yakalamaktadır; ülke içindeki ve uluslararası terörist eylemleri engellemek ve ülke içi ekonomik koşulları etkileme kapasitesi (Li ve Schaub 2004).

Son olarak, ticaret serbestliği, GSMH'nın yüzdesi olarak ithalat ve ihracat (Heston, Summers, and Aten 2002), uluslararası ekonomik serbestliğin bir ölçüsüdür. Bu tür serbestlikler kalkınmayı ve eşitsizliği etkileyerek terör olaylarını tetikleyebilir veya engelleyebilir (Schaub 2004). Ticaret ve ekonomik serbestliğin diğer yüzleri, tazmin edici sosyal koruma taleplerini artırarak ve belki de hükümetlerin bu tür tazminatları ödemesini engelleyerek ekonomik riskleri tetikleyebilir (Rodrilc, 1998; Adser ve Boix, 2002).

3.3. DEĞERLENDİRME TEKNİĞİ

Sosyal politikanın terörizmle ilişkisi kesitsel olarak ve toplu zaman serileri kesiti verileri ile Count Poisson Regresyonla tahmin edilmektedir. Çünkü terörizmin üç ölçümü de sayısal değişkendir, en küçük kareler yöntemi (OLS) taraflı, tutarsız ve yetersiz olabilir (Long 1997). Koşullu ortalama ve standart sapmanın kabaca eşit olduğunu varsayan Poisson Regresyonu da uygun değildir, çünkü tüm terör değerlendirmeleri çok yüksek dağılım göstermektedir –bu veri kesitleri ve toplam uluslararası panel verisi olayları için tüm üç terör ölçümünde standart sapmaların ortalamalardan çok daha büyük olmasında açıkça görülmektedir. Veriler böylece bu verilerdeki sıfır değerlerin doğasına ve oranına bağlı olarak negatif binominal regresyon veya sıfır- değer ağırlıklı count Poisson regresyonu gerektirir. Kesit (cross-sectional) ve toplu analiz için değişik değerlendirmeler count Poisson regresyonun sıfır değer ağırlıklı alternatiften daha iyi bir araç olduğunu göstermektedir.

Birincisi, sıfırların oranı sıfır değer ağırlıklı seçeneğe duyulan ihtiyacı bertaraf edecek kadar makuldür. İkincisi, normal count Poisson regresyon ve sıfır değer ağırlıklı modeller arasında yapılacak seçime rehberlik eden test istatistikleri sıfır değer ağırlıklı alternatiflere zıt düşmektedir veya muğlâktırlar (Greene 1994). Üçüncü olarak, uyuşum teşhisi – modellerin log-olasılıkları, sapma, olasılık oranı ki kare, Bayesian enformasyon kriteri (BIC) vb.- count poisson regresyonun tüm üç kesit ölçümü ve çoğu tahminde de toplu ölçümler için en iyiyi sunduğunu göstermektedir. Dördüncü olarak, sıfır değer ağırlıklı model tüm örneklerin olasılık olarak sistematik şekilde sıfır noktasında sapan ve sıfır noktası için bir neden oluşturan alt örneklerle uyduğu durumlarda en uygundur. Ancak, yılda ülkede meydana gelen terör saldırılarında böyle bir ayrımı ileri süren açık bir terörizm mantığı yoktur. Tüm bu nedenlerden dolayı bençmark belirleyicisi olarak Count Poisson regresyonu kullanılmaktadır, ama sıfır değer ağırlıklı yaklaşım da sağlamlık testlerinde gözönüne alınmaktadır.

Toplamlı (pooled) ve kesit tahminleri (cross-sectional) aynı zamanda tahmin stratejisinin diğer özelliklerini de paylaşmaktadır. Olası endojenliği ve sosyal politikanın etkilerinin siyasilerden geçmesinin nasıl zaman alabileceğini belirlemek amacıyla, tüm sosyal politika ölçümleri ve kontrolleri gecikmeli gitmektedir. Toplamlı analizde ülke-yıl gözlemleri için bir yıllık gecikme ve kesitsel analizde (cross-sectional analysis) ülke gözlemleri için en az bir yıllık gecikme alınmaktadır. Ölçülemeyen

bölgesel etkileri hesaba katmak üzere Asya, Amerika, Afrika ve Avrupa için tüm ölçümler bölgesel modelleri de içermektedirler. Son olarak, hata terimlerindeki heterosedastisiti (varyansın sabit olmaması) sabit kalmak üzere, böyle bölgesel olarak heterojen olan değişkenlerin geniş bir kesiti ve buna eşlik eden ve toplanmış veriye zarar veren heterosedastisiti ve seri korelasyon, tüm tahminler ülkelerden toplanmış sağlam standart hatalarla hesaplanmıştır (Williams 2000).

Toplamli kesit zaman serileri tahminlerinin bazıları, bunun da ötesinde, zaman boyunca birim etkilerini ve özellikle uluslar arası terörizmin trendlerini belirlemek için yıllık dummy değişkenleri kullanmaktadır (Enders ve Sandler 1999). Genel olarak toplamli zaman serileri kesit verilerine (pooled time-series cross-section data) zarar veren Heterosedastisiti'yi ve seri korelasyonunu belirlemek için –bölgesel ve yıllık dummy'lere rağmen- bazı tahminler aynı zamanda gecikmeli bağımlı değişkeni (olaylar) de kullanmaktadır (Beck ve Katz 1995).

3.4. TERÖRİZM OLAYLARININ VERİSİ

Küresel Terörizm Veritabanı (GTD) ulusal ve uluslararası terörizm olaylarına ilişkin metodolojik olarak sağlam ve derinlemesine bir veri dizisi olarak geliştirilmiştir. Temel amaç olarak araştırmacıları ve analistleri terörizm olgusu anlayışını artırmaya yeterli kılmaktır. GTD özellikle sosyal ve sayısal bilimlerde kullanılan en son nicel çözümlemeli tekniklere uygun olarak tasarlanmıştır.

GTD, hemen hemen her terör olayında görülen geniş bir bilimsellik ve durumsal değişkenler çeşitliliği toplamak için tasarlanmıştır. Bilginin ulaşılabilirliğine bağlı olarak, veritabanı her olayın istatistiksel analiz için kullanılabilen, yaklaşık olarak 75 şifreli değişken içeren 128 ayrı özelliğini kaydeder. Bunlar, GTD Şifre Kitabı'nda tanımlandığı şekilde 15 üst kategori altında toplanır ve bu kategoriler:

- Olay tarihi
- Bölge
- Ülke
- Eyalet/il
- Kent
- Fail grubun adı
- Saldırıda kullanılan taktik

- Hedefin niteliği
- Kimlik, kurum ve hedefin milliyeti (3 uluslulara kadar)
- Kullanılan silah türleri (3 çeşide kadar)
- Olayın başarılı olarak kabul edilip edilmediği
- Varsa ne tür taleplerin yapıldığı
- Zarar miktarı, daha dar kapsamda ABD'nin zarar miktarını
- Ölümlerin toplam sayısı (kişiler, ABD vatandaşları, teröristler)
- Ve yaralı sayısını (kişiler, ABD vatandaşları, teröristler) içerir.

GTD'deki bilgi tamamen kamuca erişilebilir açık-kaynaklı malzemelerden alınır. Bu elektronik haber arşivlerini, mevcut veri dizilerini, kitap ve dergi gibi ikincil kaynak malzemeleri ve yasal dokümanları içerir. GTD'de var olan bütün bilgi, bu kaynaklarda ne sunulduğunu yansıtır. Veritabanı tasarımcıları pek çok bağımsız açık kaynak arasından her bir bilgi parçasını doğrulamak için ellerinden gelenin en iyisini yapmaya uğraşırken, bu bilgilerin gerçekliği hakkında aşırı iddiada bulunmazlar.

Aşağıda daha detaylı olarak anlatılan, GTD (GTD1:1970-1997) için ilk aşama veri, bir özel güvenlik ajansı olan Pinkerton Küresel İstihbarat Servisi (PGIS) tarafından toplanmıştır. 1998 ve 2007 arasında meydana gelen olaylar Terör ve İstihbarat Çalışmaları Merkezi (CETIS) tarafından START'ın işbirliğiyle toplanmıştır.

GTD1 (1970-1997) için veri PGIS tarafından toplanmıştır. PGIS veritabanı çalışanları ABD işletmeleri için risk analizi oluşturma amacıyla, ülke içinde ve uluslar arası alanda ve zaman içinde bilinen her terör olayını kaydetmeyi amaçlamışlardır. Olaylar, terörün şu tanımına göre toplandı:

“Korku, zorlama veya yıldırma yoluyla siyasi, ekonomik, dini veya sosyal bir amaca ulaşmak için yasa dışı güç ve şiddetin devletten bağımsız bir aktör tarafından fiili veya korkutma yoluyla kullanılmasıdır.”

Terörün farklı tanımlarının olduğu iyi bilinmektedir ve terörizm olayları ve doğası hem hükümetler hem de bilim adamları tarafından şiddetle tartışılır. Terörizmin bilinen genel elemanları (kasıtlı şiddet kullanımı gibi) konusunda genellikle uzlaşmışken, pek çok diğer faktör (terörizm kurbanlarının siviller olup olmadığı veya siyasi bir güdü gerektirip gerektirmediği gibi) konusunda tartışılmaya devam etmektedir. Aslında, en geniş düzeyde biraz fikir birliği olan yerlerde bile, ayrıntılarda sık sık anlaşmazlıklar vardır.

Orijinal GTD1, PGIS tarafından kullanılan terör tanımını ele alırken, GTD (GTD2: 1998-2007) için toplanan verinin ikinci evresinde her bir olay kullanıcıların olayları sadece onların terör tanımını karşılayacak şekilde tanımlamalarını sağlayacak şekilde kodlanmıştır. GTD1 tanımına göre, GTD2’de yer alan her olay, devletten bağımsız aktörlerce bir kasıtlı şiddet hareketi veya şiddet korkusu olmak zorundadır. Ayrıca, GTD2’ye eklenmesi için aşağıdaki 3 kriterden 2’sinin olması gerekmektedir. Bunlar:

1. Şiddet hareketi bir siyasi, ekonomik veya sosyal emele ulaşmayı amaçlar.
2. Şiddet hareketi bir zorlama, korkutma niyetinin varlığı veya mevcut kurbanların dışında geniş bir izleyici (ya da izleyiciler) kitlesine başka bir mesaj iletmeyi içerir.
3. Şiddet hareketi Uluslararası İnsani Hukuk kuralları dışındadır.

Bu ölçütler, farklı operasyonel ihtiyaçların karşılanması için bilim adamları ve analistlerin terör tanımlarındaki esnekliği kabul etmelerini sağlamak için oluşturulmuştur. Böylece, veritabanı kullanıcıları hangi tanımsal ölçütün kendi kullandıkları terör tanımına daha uygun olanı seçebilir ve sonra araştırma veya analiz yaparken veri dizisini daha doğru şekilde filtreleyebilir.

2008’e kadar Küresel Terörizm Veritabanı iki ayrı veri dizisine bölünmüş olarak kalmıştır. GTD1 ve GTD2 arasındaki tanımsal farklılıklar nedeniyle iki veri dizisinin birleştirilmesi başlangıçta zordu. İlk olarak hangi GTD1 olaylarının kapsam için GTD2 ölçütünü karşıladığını ve bu nedenle kapsamlı GTD veritabanına ait olduğunu belirlemek zorundaydılar. Bazı GTD1 olayları—örneğin, gerilla savaşı olarak daha iyi tanımlananlar—GTD2 içerik kriterlerini karşılamayanlar birleşik veritabanından çıkarılmıştır. Ayrıca, GTD2 olay başına 84 ilave alt başlığa sahipken, GTD1 verisi orijinal olarak olay başına 44 tanımlayıcı alt başlığa sahiptir. Bu nedenle, sentezi mümkün olan yerlerde ilave GTD2 veri alanları için ilgili GTD1 bilgisi geliştirmeyi kapsadı.

İki veri dizisini sentezlemek için, START, CETIS’le birlikte GTD1’den her olayın yeniden incelendiği, GTD2’nin 3 tanımsal ölçütüne ve diğer tüm alanlarına ilişkin kodların GTD1’e eklendiği ve kodlayıcıların sentezlenmiş yeni bir GTD içerikli olarak olayı değerlendirdiği bir sistem uyguladı. 17 kodlayıcı eğitilerek ve Nisan 2008’den Aralık 2008’e kadar meydana gelmiş olayların yeniden incelenmesi

gerçekleştirilmiştir. GTD2'nin 3 ölçütünden 2'sini karşılamayan olaylar yeni sentezlenmiş GTD'den çıkarılmıştır.

1970'den günümüze verinin devamlılığı için çaba sarf edilmesine rağmen, kullanıcılar 1990 ve 1997 arasındaki olaylar için gerçek zamanlı yapılan olaylar 1998 ve 2007 arasında dünden bugüne ve 2007'den sonra yine gerçek zamanlı olduğuna dikkat etmelidir. Bu ayırım, bazı medya kaynaklarının farkında olmadığı, 1998 ve 2007 yılları arasındaki terörist saldırılarının tam bir sayısını toplamak için şüphesiz çaba sarf ettiği için önemlidir. Bu nedenle, kullanıcılar 1997 öncesi ve sonrasındaki saldırıların derecesi arasındaki farkların veri koleksiyonunda farklılıklarla en az şekilde kısmen açıklandığını not etmeli; araştırmacılar veriyi modellendirirken bu farklılıkları düzenlemelidir. Dahası, 1993'e ait olaylar PGIS'ten veri alınmadan önce kaybedilmiştir. 1993 için kısmi bir olaylar listesi sağlamak yerine, kullanıcıyı her bir ülke için PGIS tarafından hazırlanmış 1993'teki toplam saldırı sayısı tablosuna yönlendirilmiştir.

GTD'de kullanılan kodlama şeması ve olaya dahil olma kriterleri veri toplama ve terörizm de tanınmış uzmanlardan oluşan START Danışma Kurulu tarafından geliştirilmiştir. Veritabanı ölçütlerinin ayrıntılı bir açıklaması ve kodlama şeması GTD Şifre Kitabı'nda bulunmaktadır.

Herhangi bir olayın GTD'de yer alması için aşağıdaki 3 özelliğin olması gerekir;

1. Olay kasıtlı olmalıdır: Failin bilinçli hesaplamasının sonucu olarak olay.
2. Olay belirli bir miktar şiddet ya da şiddet tehdidi içermelidir, insanlara karşı şiddetin yanı sıra mala karşı olan şiddette bu maddeye dahildir.
3. Failler ülke içinden olmalıdır, bu bilgi bankası devlet terörünü içermemektedir.

Ayrıca bir olayın GTD'de yer alması için takip eden kriterlerde en az ikisinin olması gerekmektedir.

Kriter 1: Hareket sosyal, politik, ekonomik, dini vb. bir amacı elde etmeye odaklanmış olmalıdır. Ekonomik hedefler söz konusu olduğunda kar amacı gütmeye bu kriteri karşılamamaktadır. Olay daha derin sistematik değişiklikleri içermelidir.

Kriter 2: Zorlamaya, korkutmaya yönelik bir kanıt var olmalı ya da geliş güzel kurbanlardansa geniş kitlelere duyurmayı amaçlamalıdır. Bu yekûn olarak düşünülen bir hareket olmakla birlikte olayı gerçekleştiren kişilerin farkında olup olmaması hesaba

katılmaz. Planlayıcılar ya da karar mercileri yukarıdaki amaçlara yöneldiği sürece kasıt kriteri karşılanmış olur.

Kriter 3: Olay yasal savaş faaliyetlerinin dışında olmalıdır, bu hareket uluslar- arası savaş yasasının izin verdiği kapsam dışında olmalıdır.

Aynı coğrafyada ve aynı zaman diliminde gerçekleşen olaylar tek bir olay olarak değerlendirilir. Fakat olayın ortaya çıkma zamanı ya da olayın yeri süreç içinde değilse olaylar ayrı ayrı değerlendirilir.

Örnek: 4 bomba yüklü kamyon büyük bir şehrin 4 farklı bölümünde neredeyse eşzamanlı olarak patlar. Bu 4 ayrı olayı gösterir.

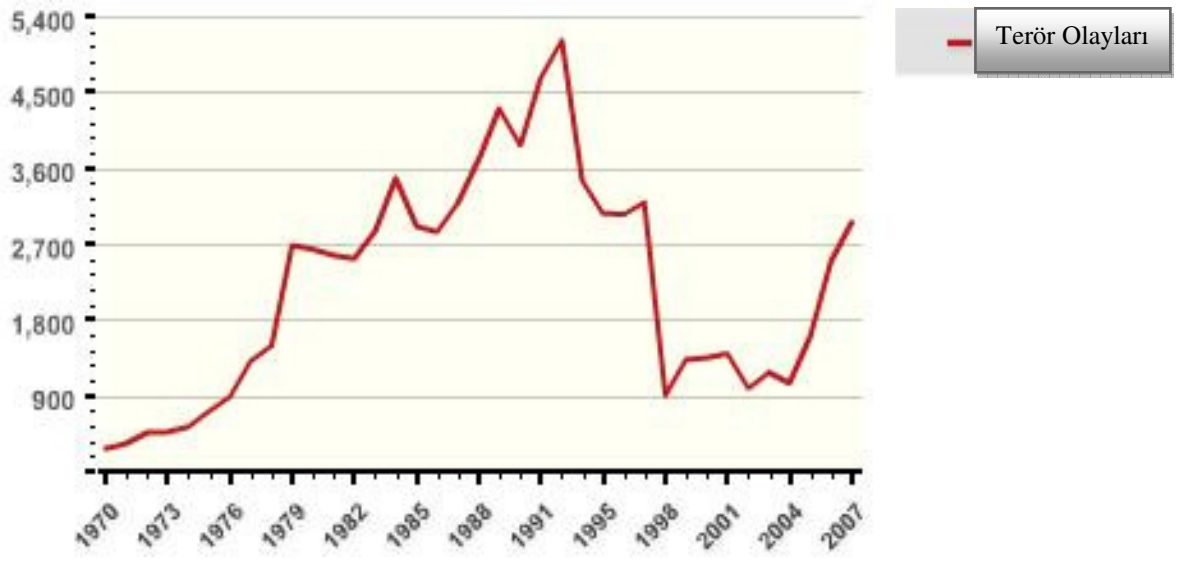
Bir bomba patlar ve ertesi gün polis olay mahallinde çalışırken teröristler tarafından otomatik silahlarla saldırıya uğrar. Zaman farkı düşünüldüğü zaman, devamlı olmadıkları için, 2 ayrı olay olarak değerlendirilir.

Bir grup militan bir petrol rafinerisinin kontrol noktasındaki 5 korumayı öldürür ve bomba düzeneği kurmak için içeriye sızar ve rafineriyi havaya uçururlar. Tek bir lokasyonda olduğu için (petrol rafinerisi) ve devamlı özellikte bir olay olduğu için tek bir olay olarak değerlendirilir.

Bir grup eylemci bir uçağı kaçırarak rotasını Senegal'e çevirirler ve Senegal'de bir havaalanındayken iki Senegalli polis memurunu vururlar. Bu tek bir olaydır. Çünkü vurulma olayı esnasında uçak kaçırma olayı da hala devam etmektedir ve iki olay aynı zamanda aynı yerde meydana gelmiştir.

Eğer yukarıdaki gibi kompleks olaylarla alakalı bilgiler tam olarak iki olay arasındaki zaman farkını anlatmıyorsa ve olayın tam lokasyonunu belirtmiyorsa durum tek bir olaydır. GTD'nin içerdiği 81799 terör olayının yıllara göre dağılımını gösteren grafik şekil 3.1'de gösterilmiştir.

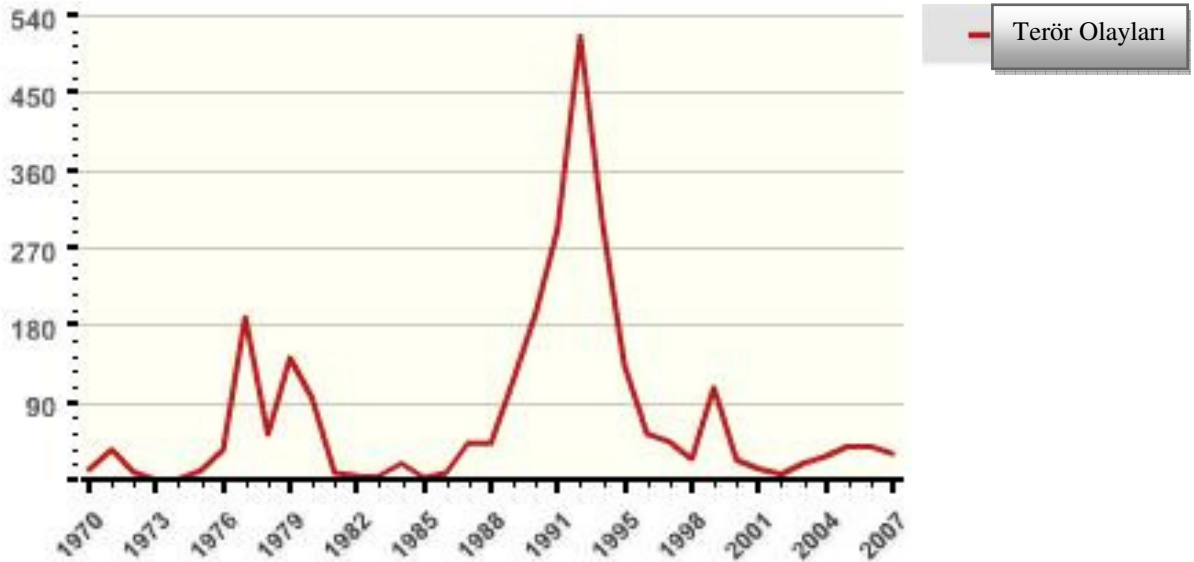
Şekil 3.1. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olayları

(Kaynak: <http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?region=>)

Türkiye’de 1970-2007 tarihleri arasında meydana gelen 2680 terör olaylarının yıllara göre dağılımı şekil 3.2’de verilmiştir.

Şekil 3.2. 1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olayları

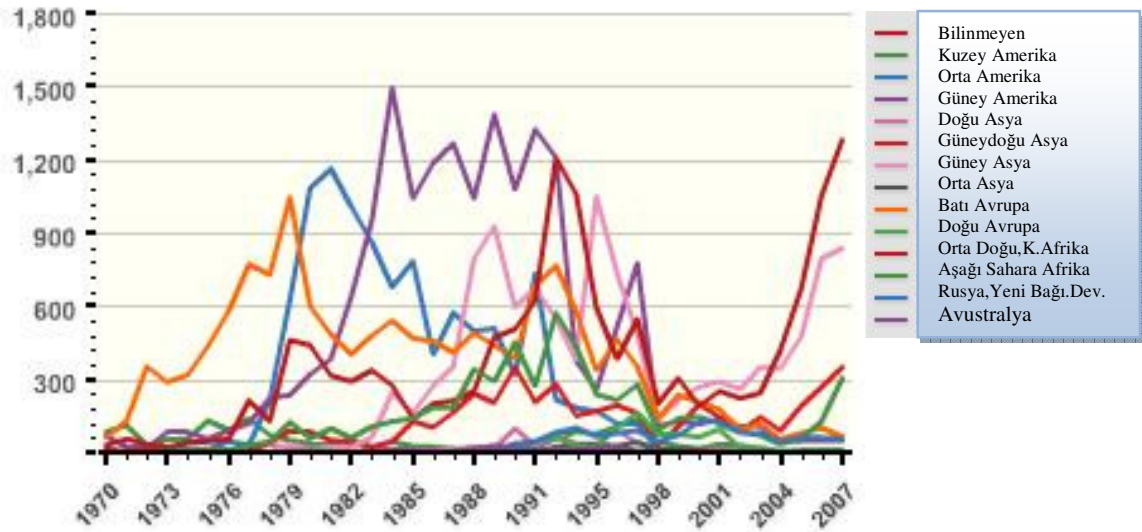

(Kaynak: <http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?country=209>)

Terör olayların gerçekleştiği bölgeler aşağıdaki 13 kategori altında incelenmektedir. Bölgelere göre terör olaylarının dağılımı şekil 3.3’de gösterilmiştir.

- 1.Kuzey Amerika
- 2.Orta Amerika ve Karayipler
- 3.Güney Amerika
- 4.Doğu Asya
- 5.Güneydoğu Asya
- 6.Güney Asya
- 7.Orta Asya
- 8.Batı Avrupa
- 9.Doğu Avrupa
- 10.Ortadoğu ve kuzey Afrika
- 11.Sahra Altı Afrika
- 12.Rusya ve yeni bağımsız ülkeler
- 13.Avustralya ve Okyanusya

Şekil 3.3. 1970-2007 Arası Bölgelerde Meydana Gelen Terör Olayları

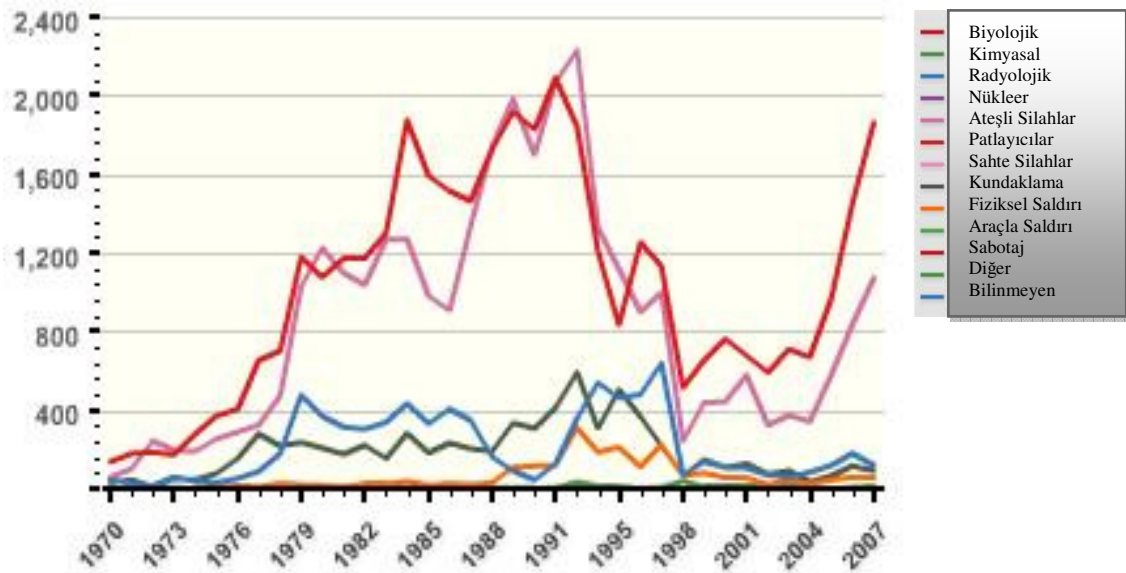
(Kaynak:http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=regions&casualties_type=&casualties_max=)

Her bir terör olayı üç hedefin bilgiye dönüşmesi için kaydedilmektedir. Hedef bilgi alanları hedefin şekli, özü, ismi, spesifikliği ve hatta ulusallığı bu üç hedef için kodlanmıştır. Bu 22 kategoriden oluşmaktadır.

Terör olaylarında kullanılan silahlar 13 kategoriden meydana gelmektedir. Bunların yıllara göre dağılımı şekil 4.4. de gösterilmiştir.

- 1-Biyolojik
- 2-Kimyasal
- 3-Radyolojik
- 4-Nükleer
- 5-Ateşli silahlar
- 6- Patlayıcılar,bombalar
- 7- Sahte silahlar
- 8- Yangın çıkarıcılar
- 9- Arbede
- 10- Vasıta
- 11- Sabotaj araçları
- 12-Diğerleri 13-Bilinmeyenler

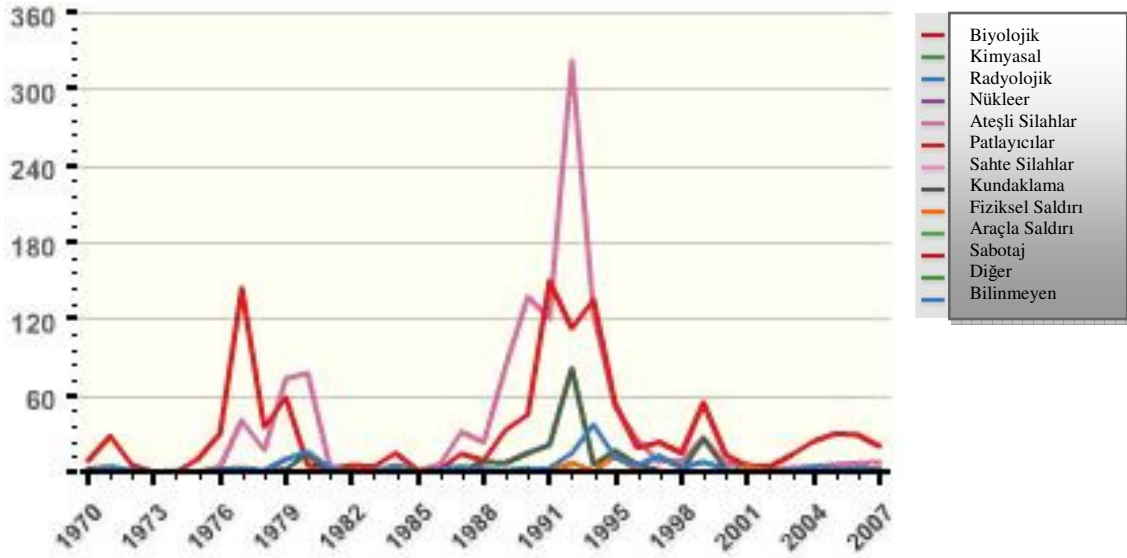
Şekil 3.4. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarında Kullanılan Silah Tipleri

(Kaynak: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=weapon&casualties_type=&casualties_max=)

Türkiye’de meydana gelen terör olaylarında kullanılan silah türlerinin yıllara göre dağılımını şekil 3.5’de gösterilmiştir.

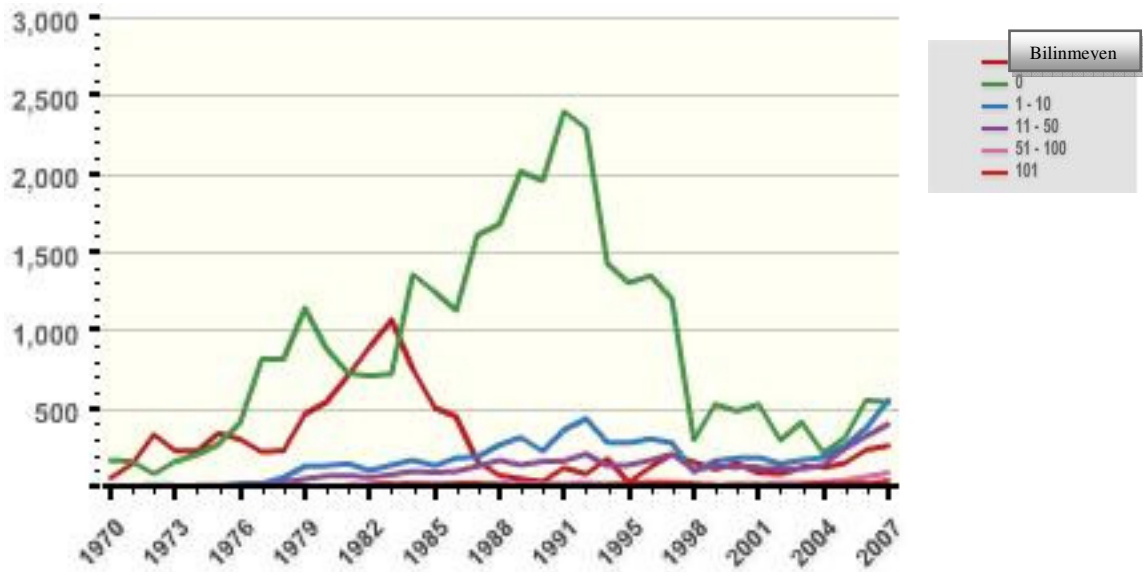
Şekil 3.5.1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olaylarında Kullanılan Silah Tipleri

Kaynak:http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=weapon&casualties_ty pe= &casualties_max=&country=209)

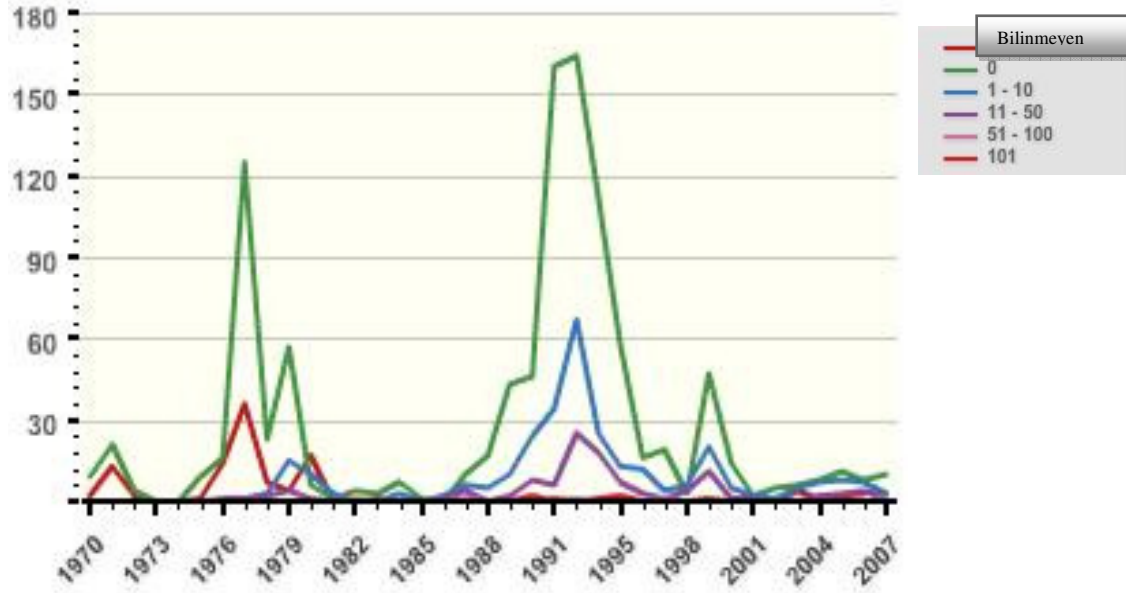
Bu alanda toplam kaza sayıları bilgilendirilmiştir. Burası tüm mağdurları ve ölümlü saldırılarda öldürülen kişi sayılarını içerir.

Şekil 3.6. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Kayıplar

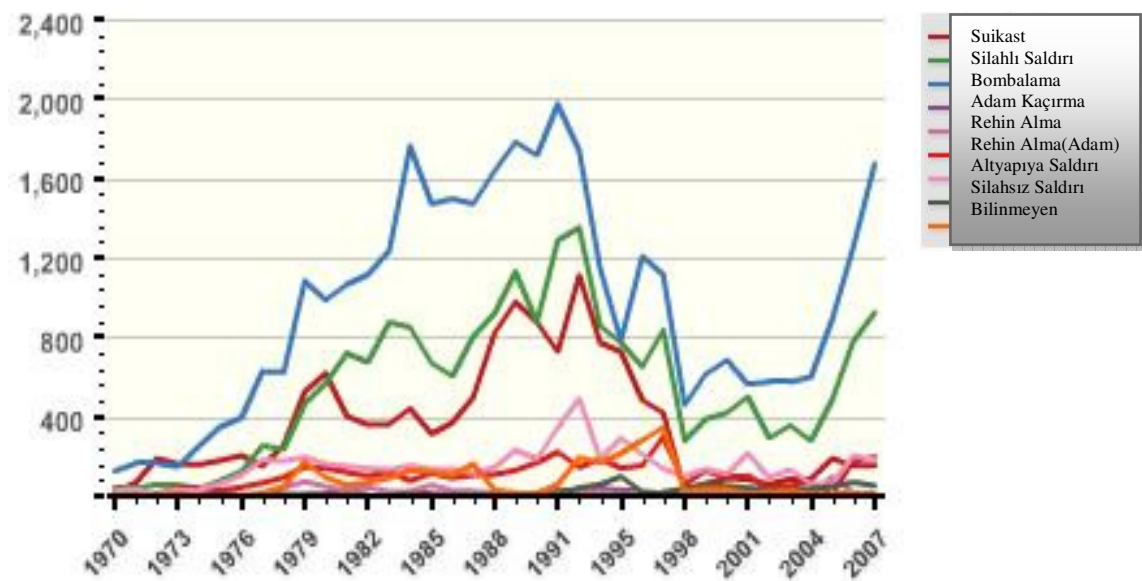
(Kaynak:http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=casualties&casualties_type=&casualties_max=)

Şekil 3.7. 1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Kayıplar

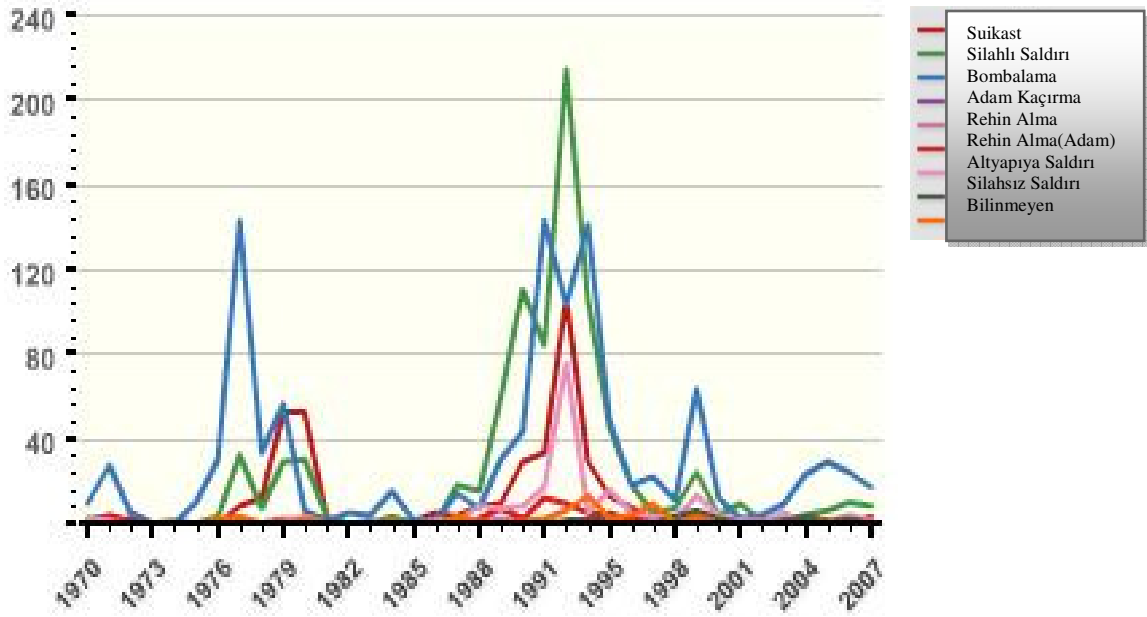
(Kaynak:http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=casualties&casualties_type=&casualties_max=&country=209)

Şekil 3.8. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarında Saldırı Tipleri

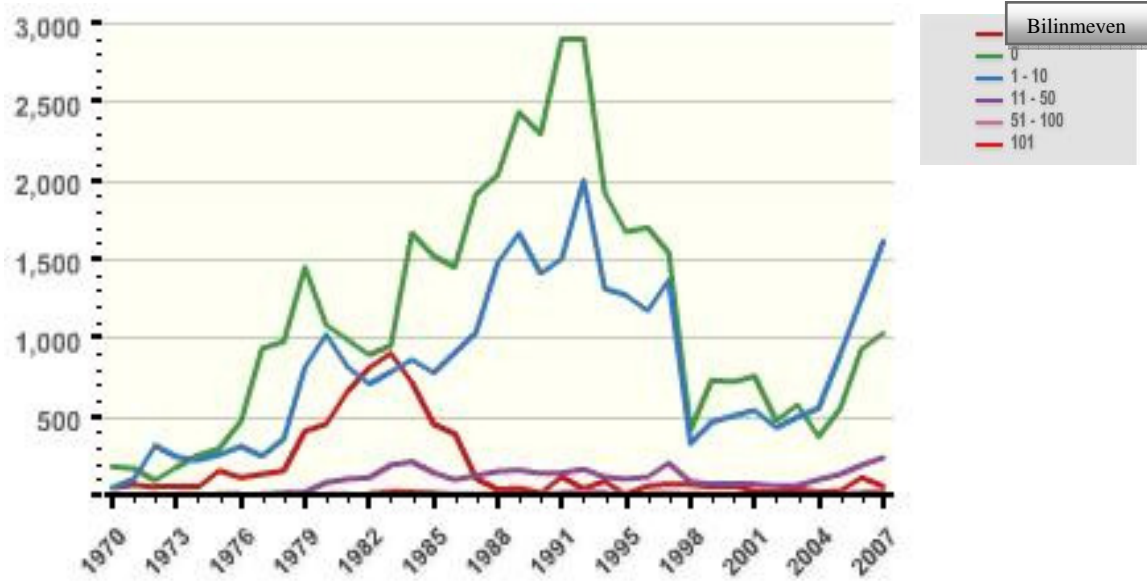
(Kaynak: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=attack&casualties_type=&casualties_max=)

Şekil 3.9. 1970-2007 Arası Türkiyede Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Saldırı Tipleri

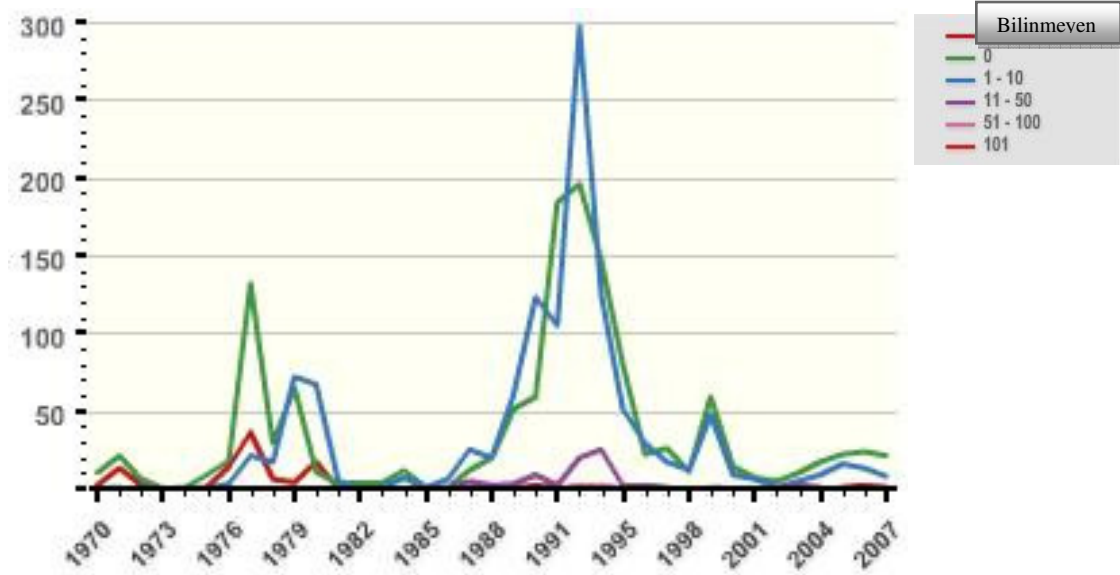
(Kaynak: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=attack&casualties_type=&casualties_max=&country=209)

Şekil 3.10. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Ölümler

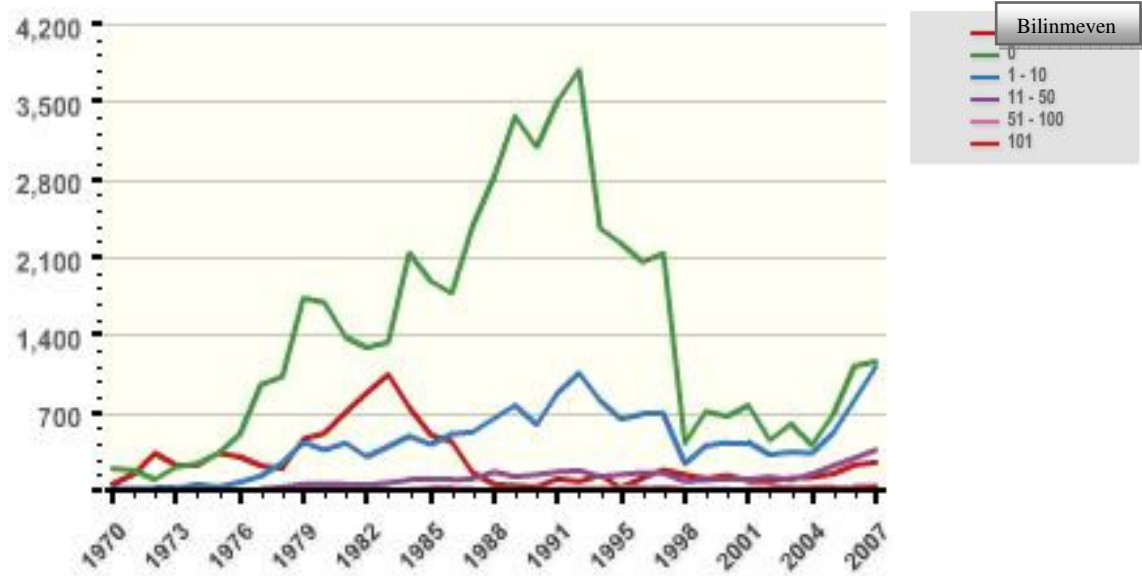
(Kaynak: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=fatalities&casualties_type=&casualties_max=)

Şekil 3.11. 1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Ölümler

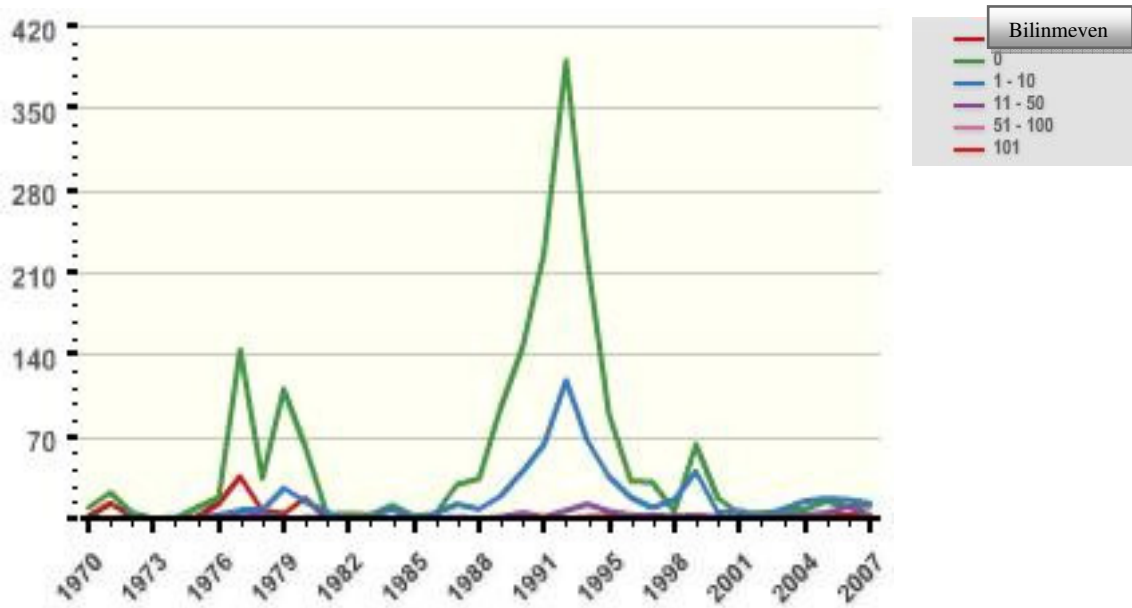
(Kaynak: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=fatalities&casualties_type=&casualties_max=&country=209)

Şekil 3.12. 1970-2007 Arası Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Yaralanmalar

(Kaynak: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=injuries&casualties_type=&casualties_max=)

Şekil 3.13. 1970-2007 Arası Türkiye’de Meydana Gelen Terör Olaylarındaki Yaralanmalar

(Kaynak: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=injuries&casualties_type=&casualties_max=&country=209)

3.5. ASKERİ HARCAMALAR VERİSİ

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) askeri harcama verilerinden yararlanılmıştır. Bu bilgi tüm güncel veri ve sermaye harcamalarını içerir: (1) barış güçleri de dahil olmak üzere silahlı kuvvetler, (2) savunma bakanlıkları ve diğer devlet kurumları savunma projeleri; (3) yarı askeri güçler, eğitim ve askeri donanımlı operasyonlar (4) askeri faaliyet alanları gibi harcamaları içermektedir: (a) askeri personel ve personel için sosyal hizmetlerin emekli aylığı da dahil olmak üzere askeri ve sivil personel, (b) işletme ve bakım, (c) tedarik, (d) askeri araştırma ve geliştirme; ve (e) askeri yardım, ülkenin askeri harcamaları, Sivil Savunma ve emekli maaşları, terhis, dönüşüm ve silah imhası gibi öncelikli askeri faaliyetler, güncel harcamaların dışındadır.

1988 yılından bu yana 172 ülkenin askeri harcamaları SIPRI Askeri Harcamaları Veritabanında tutarlı olarak tutulmaktadır. SIPRI Askeri Harcamalar Veritabanı aşağıdaki üç şekilde ülkelerin askeri harcamaları ve verilerini içerir :

-Cari fiyatlarla yerel para birimi, 1988-2008

- ABD Doları sabit olarak (2005) 1988-2008,
- Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki (GSYİH) Payı (%) olarak , 1988-2007.

3.6. DEMOKRASİ VE DİĞER VERİLER

Demokrasi değişkenleri Freedom House'dan alınmıştır. Freedom House birçok ülke ve dönemlere sivil özgürlükler ve siyasi haklar endeksi hazırlamaktadır. Bu endeks sivil özgürlükleri ve siyasal hakları sınıflandırır ve sivil özgürlükleri ve siyasi haklarını en üst düzeyde gösterir. Demokrasi endeksi demokrasi regresyonu için bu çalışmada kullanılan siyasal haklar ve sivil özgürlükler indekslerini toplayarak hesaplar. Böyle bir bileşik endekse sahip olmanın avantajları tek bir demokrasi endeksi, kolaylık ve probit modelleri sadece diğer regresyon değerleri için böyle bir dizin kullanım ve çalışma kolaylığı vardır.

Ayrıca, milli gelirin yüzdesi olarak nüfus gibi değişkenler, GSYİH, kentleşme başına ticaret hacmi ve eğitim harcamaları Dünya Kalkınma Göstergeleri (Dünya Bankası, 2005) den alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

REGRESYON VE YORUMLARI

4.1. PANEL COUNT POISSON

Ekonomik ve politik faktörlerin uluslararası terör üzerindeki etkisini araştırmak için çalışmada 97¹ ülkenin 1988-2003 yıllarındaki verileri kullanılacaktır. Bu faktörlerin terör üzerindeki etkileri farklı yöntemler aracılığıyla analiz edilecektir. İlk olarak 97 ülkede bir yıl içinde meydana gelen terör olayları sayısı ve bu terör olaylarındaki ölü sayıları aşağıdaki gibi modellenmiştir.

$$\begin{aligned} \text{Terör}_{it} = & \beta_0 + \beta_1 \text{democ1}_{it-1} + \beta_2 \text{urban1}_{it-1} + \beta_3 \text{pf}_{it} + \beta_4 \text{ehi1}_{it-1} \\ & + \beta_5 \text{pop1}_{it-1} + \beta_6 \text{fdil}_{it-1} + \beta_7 \text{gdppercap1}_{it-1} + \beta_8 \text{mill}_{it-1} + \beta_9 \text{unempl}_{it-1} \\ & + \beta_{10} \text{education1}_{it-1} + \beta_{11} \text{tradepl}_{it-1} + \varepsilon_{it} \end{aligned} \quad (1)$$

$$\begin{aligned} \text{ÖlüSayısı}_{it} = & \beta_0 + \beta_1 \text{democ1}_{it-1} + \beta_2 \text{urban1}_{it-1} + \beta_3 \text{pf}_{it} + \beta_4 \text{ehi1}_{it-1} \\ & + \beta_5 \text{pop1}_{it-1} + \beta_6 \text{fdil}_{it-1} + \beta_7 \text{gdppercap1}_{it-1} + \beta_8 \text{mill}_{it-1} + \beta_9 \text{unempl}_{it-1} \\ & + \beta_{10} \text{education1}_{it-1} + \beta_{11} \text{tradepl}_{it-1} + \varepsilon_{it} \end{aligned} \quad (2)$$

Ülkelerin coğrafi konumlarına göre Kuzey Amerika², Orta Amerika³, Güney Amerika⁴, Doğu Asya⁵, Güney Asya⁶, Güney Doğu Asya⁷, Doğu Avrupa⁸, Orta Afrika⁹, Güney Afrika¹⁰, Avustralya¹¹ için kukla değişken oluşturulmuştur. Ayrıca 90'lı yıllar içinde kukla değişken oluşturularak bu yılların terör olayları üzerindeki etkisi belirlenecektir. Bu kukla değişkenlerin yanı sıra çalışmanın temelini oluşturan ekonomik ve politik faktörlerden ilki demokrasi (democ1) değişkenidir. Bu değişken ülkelerin sivil özgürlükleri ve politik haklarını içeren iki değişkenden oluşturulmuştur. Sivil özgürlükler 1-7 arasında derecelendirilmiştir. Eğer ülkede sivil özgürlükler var ise 1 yoksa 7, yine ülkede politik haklar var ise 1 yok ise 7 şeklinde katagorize edilmiştir. Demokrasi değişkeni de bu iki değişkenin toplanmasıyla elde edilmiştir. Dolayısıyla bir ülkenin değerleri ne kadar artarsa demokrasinin olmadığı, ne kadar azalrsa demokrasinin fazla olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca demokrasi değişkeni modele

¹ Kanada, Meksika, A.B.D., Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Guatemala, Jamaika, Nikaragua, Panama, Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Ekvador, Guyana, Paraguay, Peru, Venezuela, Çin, Japonya, Kamboçya, Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur, Tayland, Bangladeş, Hindistan, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İngiltere, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Malta, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, Arnavutluk, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Romanya, Cezayir, Bahreyn, Kıbrıs, Mısır, İran, İsrail, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Fas, Suudi Arabistan, Suriye, Tunus, Türkiye, Yemen, Angola, Burundi, Çad, Komoros, Kongo (Brazzaville), Etyopya, Gana, Gini, Kenya, Lesotho, Mali, Moritanya, Mozambik, Nijer, Nijerya, Ruanda, Senegal, Siyera Leon, Güney Afrika, Sudan, Swaziland, Tanzanya, Uganda, Zambiya, Zimbabve, Avustralya, Fiji, Yeni Zellanda, Papua Yeni Gine,

² Kanada, Meksika, A.B.D.

³ Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Guatemala, Jamaika, Nikaragua, Panama,

⁴ Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şile, Kolombiya, Ekvador, Guyana, Peru, Venezuela

⁵ Çin, Japonya

⁶ Bangladeş, Hindistan, Nepal, Pakistan, Sri Lanka

⁷ Kamboçya, Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur, Tayland

⁸ Arnavutluk, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Romanya,

⁹ Cezayir, Kıbrıs, Mısır, İran, İsrail, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Fas, Suudi Arabistan, Suriye, Tunus, Türkiye, Yemen

¹⁰ Angola, Burundi, Çad, Komoros, Kongo (Brazzaville), Etyopya, Gana, Gini, Kenya, Lesotho, Mali, Moritanya, Mozambik, Niger, Nijerya, Ruanda, Senegal, Sierra Leone, Güney Afrika, Sudan, Swaziland, Tanzanya, Uganda, Zambiya, Zimbabve

¹¹ Avustralya, Fiji, Yeni Zellanda, Papua Yeni Gine.

bir yıl gecikmeli olarak eklenmiştir. Çünkü bir önceki dönemdeki demokratiklik bu dönemki terör olaylarını etkilemektedir. Bunun yanı sıra gelir dağılımındaki eşitsizlik (ehii) de modele bir dönem gecikmeli olarak eklenmiştir.

Demokrasi değişkeninin yanı sıra ülkelerin kısmi özgür olmaları (pf) da modele dahil edilmiştir. Bu değişken eğer ülkenin sivil özgürlükleri 3 ve 4 olarak derecelendirilmiş ise kukla değişkende 1, eğer 1, 2, 5, 6, 7 olarak derecelendirilmiş ise 0 olarak oluşturulmuştur. Böylece bir ülkenin kısmi özgür olması terör olaylarını etkileyip etkilemediği araştırılacaktır.

Ayrıca modele ülkelerin ekonomik ve sosyal faktörleri olan nüfus (pop(-1)), yabancı doğrudan yatırımlar (fdi(-1)), kişi başına milli gelir (gdppercap(-1)), askeri harcamalar (mil(-1)), işsizlik (unemp(-1)), gelir dağılımı (ehii(-1)), eğitim harcamalarının GSYİH'ya oranı (education(-1)), ticaretin GSYİH'ya oranı (trade(-1)) ve şehirleşme (urban(-1)) bir yıl gecikmeli olarak dâhil edilmiştir. Bu değişkenlerin modele bir dönem gecikmeli olarak dâhil edilmesinin nedeni ise bunlarda meydana gelecek değişimler terör olaylarını bir dönem sonra etkileyeceği varsayılmasıdır. Ayrıca meydana gelebilecek olan içsellik problemini de ortadan kaldıracaktır.

Oluşturulan veri seti 97 ülkenin 16 yıllık verilerinden oluştuğu için kullanılacak olan yöntem bir panel veri tahminidir. Ancak analizimizin bağımlı değişkeni bir yıl içinde meydana gelen terör olayları sayısıdır. Dolayısıyla klasik panel veri tahminde kullanılan sürekli değişkenlerden farklı olarak sayılabilir (count) bir değişkendir. Bu nedenle eğer klasik regresyon tahmini gerçekleştirilirse sonuçlar yanlı (biased) olacaktır. Bağımlı değişkenin belirli bir zaman aralığında ortaya çıkan olayları göstermesi durumunda Poisson regresyon uygulanması daha uygun olmaktadır. Sonuç olarak modellenen terör olayları için oluşturulan veri seti için panel poisson regresyon kullanılacaktır (King, 1988: 838 - 840). 97 farklı ülke ile çalışıldığı için bu ülkelerin verilerinin sabit veya rassal etki içerip içermediklerinin araştırılması gerekmektedir. Bunun için de Hausman testi gerçekleştirilecektir. Hausman Testi (1978) ile sabit etkiler modeli parametre tahmincileri ile rassal etkiler modelinin parametre tahmincileri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı incelenmektedir. Hausman Testi istatistiği ise "Rassal Etkiler Tahmincisi Doğrudur" sıfır hipotezi altında serbestlik dereceli ki-kare dağılımı göstermekte ve gerçekleşmesi durumunda rassal etkiler modelinin hata terimleri bileşenlerinin bağımsız değişkenler ile ilişkili olmadığı kararı

verilebilmektedir. Bu durumda sabit etkiler modeli tercih edilecektir (Nervole, 2005: 36 ve Pazarlıoğlu ve Gürler, 2007: 39). Tablo 4.1’de Hausman testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.1: Hausman Testi

Katsayı				
	Sabit etki	Rassal etki	Fark	
Demokrasi (-1)	-3.98115	-1.97744	-2.00371	1.463426
Doğrudan Yabancı Yatırım (-1)	-2.68393	-1.73865	-0.94528	0.413571
Ticaret (-1)	0.048039	-0.23616	0.284199	0.483722
Nüfus (-1)	-3.26E-07	5.24E-08	-3.78E-07	4.99E-07
Kişi Başi Milli Gelir (-1)	0.002154	-0.00097	0.003123	0.001831
Askeri Harcamalar (-1)	12.13248	5.283548	6.848928	3.525078
Gelir Dağılımı (-1)	0.065589	-0.60392	0.669512	0.508221
İşsizlik (-1)	0.170368	-0.02945	0.199813	0.652618
Ticaretin GSYİH’ye Oranı (-1)	0.226524	-0.04283	0.269358	0.357674
şehirleşme (-1)	-6.65297	-0.56316	-6.08981	1.776399
chi2(10) = 12.44				
Prob>chi2 = 0.2564				

Not: (-1), her bir değişkenin bir yıl gecikmeli değerini ifade etmektedir.

Bu tabloda sabit etki ve rassal etki katsayıları yer almaktadır. Hausman testi katsayılarıdaki değişmenin sistematik olmadığını test etmektedir. Dolayısıyla Hausman testi olasılık değerı 0.2564 olduğu için katsayılarıdaki farkın sistematik olmadığını diğer bir ifadeyle rassal olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre gerçekeştirilecek olan tahmin için kullanılacak olan yöntem rassal etki panel poisson tahminidir. Bu yöntem kullanılarak iki model için ayrı ayrı üç farklı řekilde¹² tahmin gerçekeştirilmiştir. Tahminler Tablo 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6 ve 4.7’de gösterilmiştir.

4.1.1. Bağımlı Değişken Terör Olayları

Tablo 4.2. Terör olayları tahmini - 1

Tablo 4.2. tahminde modeldeki tüm değişkenler yer almaktadır. 2. ve 3. tahminde modeldeki bazı değişkenler çıkartılarak tahmin yapılmıştır.

	Katsayı	Standart Hata	Z istatistik	P> z
d90	0.496669***	0.027810	17.860000	0.000000
democ(-1)	0.045125***	0.007874	5.730000	0.000000
pf	-0.226039***	0.039351	-5.740000	0.000000
fdi(-1)	-0.113273***	0.007749	-14.620000	0.000000
pop(-1)	0.000003***	0.000001	3.090000	0.002000
gdppercap(-1)	-0.000095***	0.000015	-6.380000	0.000000
mil(-1)	0.108632***	0.012402	8.760000	0.000000
ehii(-1)	0.013254***	0.004042	3.280000	0.001000
unemp(-1)	0.014675***	0.004496	3.260000	0.001000
trade(-1)	-0.012707***	0.001768	-7.190000	0.000000
urban(-1)	-0.112962***	0.008625	-13.100000	0.000000
education(-1)	-0.135897***	0.016566	-8.200000	0.000000
_cons	14.290750***	0.801784	17.820000	0.000000
Likelihood-ratio test of alpha=0: chibar2(01) = 7947.43 Prob>=chibar2 = 0.000				
Gözlem Sayısı	=	418		
Ülke Sayısı	=	58		
Log likelihood	=	-3573.5749	Prob > chi2	= 0.0000

Not: ***, p<0.01; **, p<0.05; *, p<0.10'u göstermektedir. (-1), her bir değişkenin bir yıl gecikmeli değerini ve nüfus (pop(-1)), yabancı doğrudan yatırımlar (fdi(-1)), kişi başına milli gelir (gdppercap(-1)), askeri harcamalar (mil(-1)), işsizlik (unemp(-1)), gelir dağılımı (ehii (-1)), eğitim harcamalarının GSYİH'ya oranı (education(-1)), ticaretin GSYİH'ya oranı (trade(-1)) ve şehirleşme (urban(-1))'i ifade etmektedir.

Tablo 4.2'de bir ülkede meydana gelen terör olayları sayısını etki eden faktörler tahmin edilmiştir. Bu tahmin sonuçlarına göre bir ülkenin Kuzey ve Orta Amerika da olması meydana gelen terör olaylarını azalttığı ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Ancak ülkenin Güney Amerika'da olması terör olayları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Benzer bir şekilde ülkenin Doğu, Güney ve Güney Doğu Asya'da olması terör olaylarını azalttığı ve anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra ülkenin Doğu Avrupa, Güney Afrika ve Avustralya'da olması terör olayları üzerinde azaltıcı bir etki yaratmaktadır. Ülkenin Orta Afrika'da olması terör olayları üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığı görülmektedir.

90'lı yıllar için oluşturulan kukla değişkenin terör olayları üzerinde pozitif bir etki yarattığı diğer bir ifade ile 90'lı yıllarda terör olaylarının daha çok görüldüğü sonucu çıkmaktadır. Bir ülkenin demokratik ve kısmi demokratikliğinin (kısmi özgürlük) de terör olaylarını azalttığı anlaşılmaktadır.

Yine Tablo 4.2'ye göre ülkeye bir dönem önce gelen yabancı doğrudan yatırımlar bu dönemki terör olaylarını azaltmaktadır. Ancak ülkenin bir dönem önceki nüfusu yani nüfusta meydana gelen bir artış terör olaylarını arttırmaktadır.

Tablo 4.3: Terör olayları tahmini -2

	Katsayı	Standart Hata	Z istatistik	P> z
d90	0.669149***	0.024244	27.600000	0.000000
democ(-1)	0.054129***	0.006788	7.970000	0.000000
pf	0.082578**	0.032309	2.560000	0.011000
fdi(-1)	-0.136008***	0.007246	-18.770000	0.000000
pop(-1)	0.000001***	0.000001	10.220000	0.000000
gdppercap(-1)	-0.000078***	0.000013	-6.230000	0.000000
mil(-1)	0.141866***	0.011001	12.900000	0.000000
unemp(-1)	0.028720***	0.004167	6.890000	0.000000
trade(-1)	-0.002508*	0.001450	-1.730000	0.084000
urban(-1)	-0.183368***	0.007109	-25.790000	0.000000
education(-1)	-0.060882***	0.015174	-4.010000	0.000000
_cons	18.758960***	0.788667	23.790000	0.000000
Likelihood-ratio test of alpha=0: chibar2(01) = 1.1e+04 Prob>=chibar2 = 0.000				
Gözlem Sayısı	=	612		
Ülke Sayısı	=	71		
Log likelihood	=	-5507.4282	Prob > chi2	= 0.0000

Beklenildiği gibi kişi başına gelir, ticaret hacmi, şehirleşme ve eğitimde meydana gelen artışlar terör olaylarını azaltmaktadır. Fakat işsizlikte meydana gelen artış terör olaylarını arttırmaktadır. Farklı bir sonuç olarak askeri harcamalarda meydana

gelen bir artış bir ülkede meydana gelen terör olayları sayısını arttırmaktadır. Aynı zamanda gelir dağılımındaki eşitsizlik de terör olaylarını arttırmaktadır.

Tablo 4.3'te modelden gelir dağılımındaki eşitsizliği gösteren değişken çıkartılarak tahmin yapılmış ve elde edilen sonuçlar değişmemiştir.

Tablo 4.4'te modelden gelir dağılımı eşitsizliği ve işsizlik değişkenleri çıkartılarak model tahmin edilmiştir. İlk tahmin sonuçlarından farklı olarak nüfusun etki yönünde bir değişiklik olmuştur, ancak katsayısı sıfıra çok yakın olduğu için terör olaylarını pozitif etkilediği söylenemez. Diğer değişkenlerin etkilerinde herhangi bir değişme gerçekleşmemiştir.

Tablo 4.4. Terör olayları tahmini - 3

	Katsayı	Standart Hata	Z istatistik	P> z
d90	0.438246***	0.018190	24.090000	0.000000
Democ(-1)	0.037445***	0.004779	7.840000	0.000000
pf	-0.023010	0.021763	-1.060000	0.290000
Fdi(-1)	-0.095821***	0.005358	-17.880000	0.000000
pop(-1)	-0.000001***	-0.000001	-5.020000	0.000000
gdppercap(-1)	-0.000150***	0.000011	-13.730000	0.000000
mil(-1)	0.091923***	0.008521	10.790000	0.000000
tradep(-1)	-0.012770***	0.001127	-11.330000	0.000000
urban(-1)	-0.109735***	0.005004	-21.930000	0.000000
education(-1)	-0.107272***	0.012031	-8.920000	0.000000
_cons	15.913790***	0.668444	23.810000	0.000000
Likelihood-ratio test of alpha=0: chibar2(01) = 2.6e+04 Prob>=chibar2 = 0.000				
Gözlem Sayısı	=	967		
Ülke Sayısı	=	95		
Log likelihood	=	-8720.0031	Prob > chi2	= 0.0000

4.1.2. Bağımlı Değişken Ölü Sayıları

Denklem (2) de modellenen terör olaylarındaki ölü sayıları için yine rassal etki panel count yöntemi kullanılmıştır. Bu tahminde denklem (1) tahmini gibi üç ayrı şekilde tahmin edilmiştir. Tablo 4.5'te denklem (2) deki tüm değişkenler kullanılarak tahmin edilmiştir. Bu sonuçlara göre bir ülkenin Kuzey Amerika, Orta Amerika, Güney Asya, Güney Doğu Asya ve Güney Afrika'da olması terör olaylarında meydana gelen

ölü sayılarını etkilemediği istatistiksel olarak gözlemlenmektedir. Ülkenin Güney Amerika ve Orta Afrika'da olması ölü sayılarını arttırdığı buna karşın Doğu Asya, Doğu Avrupa ve Avustralya'da olması terör olaylarındaki ölü sayılarını azalttığı görülmektedir. Birinci modele benzer olarak 90'lı yıllar ölü sayısını arttırmaktadır. Ancak terör olayları modelinden farklı olarak demokrasideki artış terör olaylarını azaltırken, terör olaylarındaki ölü sayısını arttırmaktadır. Buna benzer olarak birinci denklem tahminine göre kişi başına milli gelir arttıkça terör olayları azalırken, bu terör olaylarındaki ölü sayısı artmaktadır.

Tablo 4.5: Ölü sayıları tahmini - 1

	Katsayı	Standart Hata	Z istatistik	P> z
d90	0.597697***	0.025142	23.770000	0.000000
democ(-1)	-0.009395*	0.005634	-1.670000	0.095000
pf	-0.533106***	0.030875	-17.270000	0.000000
fdi(-1)	-0.207708***	0.008209	-25.300000	0.000000
pop(-1)	0.000000	0.000000	0.720000	0.470000
gdppercap(-1)	0.000059***	0.000016	3.730000	0.000000
mil(-1)	-0.081958***	0.009852	-8.320000	0.000000
trade(-1)	-0.050351***	0.001567	-32.130000	0.000000
urban(-1)	-0.057735***	0.006207	-9.300000	0.000000
education(-1)	-0.015573	0.013530	-1.150000	0.250000
ehii(-1)	0.056349***	0.002844	19.820000	0.000000
unemp(-1)	0.067682***	0.003747	18.060000	0.000000
_cons	6.369689***	0.704039	9.050000	0.000000
Likelihood-ratio test of alpha=0: chibar2(01) = 2.1e+04 Prob>=chibar2 = 0.000				
Gözlem Sayısı	=	418		
Ülke Sayısı	=	58		
Log likelihood	=	-6520.091	Prob > chi2	= 0.0000

Bunun yanı sıra bir ülkenin kısmi olarak özgür olması ve doğrudan yabancı yatırım alması ölü sayısına arttırırken, askeri harcamalardaki artış ölü sayısını azaltmaktadır.

Yine ticaret hacmi ve şehirleşme arttıkça terör olaylarındaki ölü sayısı azalırken, işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizlik arttıkça ölü sayısı artmaktadır.

Tablo 4.6: Ölü sayıları tahmini - 2

	Katsayı	Standart Hata	Z istatistik	P> z
d90	0.362293***	0.014730	24.600000	0.000000
democ(-1)	0.036815***	0.003388	10.870000	0.000000
pf	-0.227051***	0.015957	-14.230000	0.000000
fdi(-1)	-0.113362***	0.006160	-18.400000	0.000000
pop(-1)	0.000000***	0.000000	-29.440000	0.000000
gdppercap(-1)	0.000092***	0.000012	7.660000	0.000000
mil(-1)	0.085658***	0.006848	12.510000	0.000000
trade(-1)	-0.081229***	0.001249	-65.050000	0.000000
urban(-1)	0.035567***	0.003913	9.090000	0.000000
education(-1)	-0.254737***	0.009601	-26.530000	0.000000
ehii(-1)	0.106554***	0.001692	62.960000	0.000000
_cons	1.133231*	0.586842	1.930000	0.053000
Likelihood-ratio test of alpha=0: chibar2(01) = 6.7e+04 Prob>=chibar2 = 0.000				
Gözlem Sayısı	=	581		
Ülke Sayısı	=	68		
Log likelihood	=	-14211.607	Prob > chi2	= 0.0000

Tablo 4.7: Ölü sayıları tahmini - 3

	Katsayı	Standart Hata	Z istatistik	P> z
d90	0.447333***	0.011841	37.780000	0.000000
democ(-1)	0.037868***	0.002832	13.370000	0.000000
pf	-0.084293***	0.012161	-6.930000	0.000000
fdi(-1)	-0.119810***	0.003671	-32.630000	0.000000
pop(-1)	0.000000***	0.000000	-5.640000	0.000000
gdppercap(-1)	-0.000149***	0.000011	-13.360000	0.000000
mil(-1)	0.041961***	0.004855	8.640000	0.000000
trade(-1)	-0.025345***	0.000736	-34.420000	0.000000
urban(-1)	-0.012385***	0.002892	-4.280000	0.000000
education(-1)	-0.113855***	0.007349	-15.490000	0.000000
_cons	7.167136***	0.558273	12.840000	0.000000
Likelihood-ratio test of alpha=0: chibar2(01) = 9.5e+04 Prob>=chibar2 = 0.000				
Gözlem Sayısı	=	967		
Ülke Sayısı	=	95		
Log likelihood	=	-28970.341	Prob > chi2	= 0.0000

4.2. SIRALI PROBİT TAHMİNİ

4.2.1. Bağımlı Değişken Terör Olayları

Çalışmanın önceki bölümünde terör olayları ve terör olaylarındaki ölü sayıları panel count yöntemiyle analiz edilmiştir. Denklem (1) ve (2)'de modellenen bu bağımlı değişkenler sıralı hale getirilerek panel sıralı probit yöntemiyle de analiz edilmiştir. Terör olayları ve ölü sayıları aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi kategorize edilmiştir.

Sıralı hale getirilen bağımlı değişkenlerin analizinde sıralı probit yönteminin kullanılmasının nedeni her iki denklemin de hatalarının normal dağılım gösterdiğinin varsayılmasıdır. Bu bağlamda sıralı hale getirilen terör olayları ve ölü sayıları sıralı probit yöntemiyle tahmin edilmiştir. Kategorize edilmiş terör sayıları iki bazı değişkenler çıkartılarak iki defa tahmin edilmiştir. Tahmin sonuçları Tablo 4.9'da gösterilmektedir.

Tablo 4.8: Terör Olayları ve Ölü Sayılarının Kategorisi

Terör olayları sayısı	Değer
0	0
1-25	1
25-1000	2
1000'den fazla	3
Ölü sayıları	
0	0
1-25	1
25-1000	2
1000'den fazla	3

Tablo 4.9: Sıralı Terör olayları tahmini - 1

	Katsayı	Standart Hata	Z istatistik	P> z
d90	0.724963***	0.151796	4.780000	0.000000
democ(-1)	0.031520	0.043600	0.720000	0.470000
pf	0.077068	0.215796	0.360000	0.721000
fdi(-1)	-0.009788	0.023627	-0.410000	0.679000
pop(-1)	0.000000*	0.000000	1.910000	0.057000
gdppercap(-1)	-0.000044*	0.000023	-1.950000	0.051000
mil(-1)	0.259576***	0.052854	4.910000	0.000000
unemp(-1)	0.069587***	0.016862	4.130000	0.000000
ehii(-1)	-0.035067**	0.017464	-2.010000	0.045000
trade(-1)	-0.007189***	0.002671	-2.690000	0.007000
urban(-1)	0.024885***	0.006779	3.670000	0.000000
education(-1)	-0.327945***	0.065210	-5.030000	0.000000
Gözlem Sayısı = 418				
LR chi2(22) = 272.66				
Prob > chi2 = 0.0000				

Log likelihood = -287.46767	Pseudo R2 = 0.3217
-----------------------------	--------------------

Sıralı probit tahmini sonuçlarına göre bir ülkenin Orta Amerika, Güney Amerika, Doğu Asya ve Güney Doğu Asya'da olması meydana gelen terör olayları üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Ülkenin Kuzey Amerika, Doğu Avrupa, Orta Afrika ve Avustralya'da olması terör olayları üzerinde azaltıcı, Güney Asya'da olması arttırıcı etkiye sahiptir. Bunun yanı sıra 90'lı yılların terör olaylarını arttırıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu modelde demokrasinin kısmi özgürlüğün ve doğrudan yabancı yatırımların terör olayları üzerinde bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Kişi başına düşen milli gelir, gelir dağılımdaki adaletsizlik, ticaret hacmindeki ve eğitim harcamalarındaki artış terör olayları üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca askeri harcamalar, işsizlik ve şehirleşmedeki artışların terör olaylarını arttırıcı etki yaptığı belirlenmiştir.

Tablo 4.10: Sıralı Terör olayları tahmini - 2

	Katsayı	Standart Hata	Z istatistik	P> z
d90	0.653428***	0.084788	7.710000	0.000000
democ(-1)	-0.017509	0.018410	-0.950000	0.342000
pf	0.118937	0.094412	1.260000	0.208000
fdi(-1)	-0.018384	0.011164	-1.650000	0.100000
pop(-1)	0.000000***	0.000000	2.730000	0.006000
gdppercap(-1)	-0.000001	0.000011	-0.100000	0.919000
mil(-1)	0.084900***	0.021234	4.000000	0.000000
tradep(-1)	-0.008293***	0.001190	-6.970000	0.000000
urban(-1)	0.009814***	0.003276	3.000000	0.003000
education(-1)	-0.114295***	0.027896	-4.100000	0.000000
Gözlem Sayısı = 967				
LR chi2(20) = 344.25				
Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -799.52865		Pseudo R2 = 0.1771		

4.2.2. Bağımlı Değişken Ölü Sayısı

Tablo 4.11’de sıralı hale getirilmiş terör olaylarındaki ölü sayıları yine panel sıralı probit yöntemiyle tahmin edilmiştir. Bu tahmin sonuçlarına göre bir ülkenin Kuzey Amerika, Güney Amerika, Doğu Asya ve Orta Afrika’da olmasının ölü sayıları üzerinde pozitif veya negatif bir etki yaratmadığı, ancak ülkenin Orta Amerika, Güney Asya ve Güney Doğu Asya’da olmasının ölü sayılarını arttırıcı etki yaptığı belirlenmiştir. Ülkenin Doğu Avrupa ve Avustralya’da olması terör olaylarındaki ölü sayılarını azaltmaktadır.

90’lı yılların, askeri harcamaların, şehirleşmenin ve işsizliğin ölü sayılarında artışa sebep olduğu anlaşılmaktadır. Bunun tam tersi olarak doğrudan yabancı yatırımların, kişi başı milli gelirin, ticaret hacminin ve eğitim harcamalarının ölü sayıları üzerinde azaltıcı etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4.11: Sıralı Ölü Sayıları Tahmini - 1

	Katsayı	Standart Hata	Z istatistik	P> z
d90	0.584155***	0.155759	3.750000	0.000000
democ(-1)	-0.003232	0.040161	-0.080000	0.936000
pf	0.238722	0.202234	1.180000	0.238000
fdi(-1)	-0.090011***	0.032570	-2.760000	0.006000
pop(-1)	0.000000	0.000000	0.640000	0.520000
gdppercap(-1)	-0.000037*	0.000022	-1.660000	0.098000
mil(-1)	0.125864***	0.046126	2.730000	0.006000
trade(-1)	-0.007936***	0.002616	-3.030000	0.002000
urban(-1)	0.023796***	0.006980	3.410000	0.001000
education(-1)	-0.319946***	0.060158	-5.320000	0.000000
unemp(-1)	0.053590***	0.015944	3.360000	0.001000
ehii(-1)	-0.026150	0.018073	-1.450000	0.148000
Gözlem Sayısı	= 418			
LR chi2(22)	= 291.79			
Prob > chi2	= 0.0000			

Log likelihood = -317.19772	Pseudo R2 = 0.3150
-----------------------------	--------------------

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, bir ülkede meydana gelen terör olayları sayısına etki eden faktörler tahmin edilmiştir. Bu tahmin sonuçlarına göre bir ülkenin Kuzey ve Orta Amerika'da olmasının meydana gelen terör olaylarını azalttığı ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Ancak, ülkenin Güney Amerika'da olması, terör olayları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Benzer bir şekilde ülkenin Doğu, Güney ve Güney Doğu Asya'da olmasının terör olaylarını azalttığı ve anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra ülkenin Doğu Avrupa, Güney Afrika ve Avustralya'da olması terör olayları üzerinde azaltıcı bir etki yaratmaktadır. Ülkenin Orta Afrika'da olmasının terör olayları üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığı görülmektedir.

1990'lı yıllar için oluşturulan kukla değişkenin terör olayları üzerinde pozitif bir etki yarattığı, diğer bir ifade ile 1990'lı yıllarda terör olaylarının daha çok görüldüğü sonucu çıkmaktadır. Bir ülkedeki demokrasi ve kısmi demokrasinin (kısmi özgürlük) de terör olaylarını azalttığı anlaşılmaktadır.

Ülkeye bir dönem önce gelen yabancı doğrudan yatırımlar bu dönemki terör olaylarını azaltmaktadır. Ancak ülkenin bir dönem önceki nüfusu yani nüfusta meydana gelen bir artış terör olaylarını artırmaktadır.

Beklenildiği gibi kişi başına gelir, ticaret hacmi, şehirleşme ve eğitimde meydana gelen gelişmeler terör olaylarını azaltmaktadır. Bununla aynı doğrultuda işsizlikte meydana gelen artış terör olaylarını artırmaktadır. Farklı bir sonuç olarak askeri harcamalarda meydana gelen bir artış, bir ülkede meydana gelen terör olayları sayısını artırmaktadır. Aynı zamanda, gelir dağılımındaki eşitsizlik de terör olaylarını artırmaktadır.

Gelir dağılımı eşitsizliği ve işsizlik değişkenleri çıkartılarak model tahmin edilmiştir. İlk tahmin sonuçlarından farklı olarak nüfusun etki yönünde bir değişiklik olmuştur, ancak katsayısı sifıra çok yakın olduğu için terör olaylarını pozitif etkilediği söylenemez. Diğer değişkenlerin etkilerinde herhangi bir değişme gerçekleşmemiştir.

Bu sonuçlara göre; bir ülkenin Kuzey Amerika, Orta Amerika, Güney Asya, Güney Doğu Asya ve Güney Afrika'da olmasının terör olaylarında meydana gelen ölü sayılarını etkilemediği istatistiksel olarak gözlemlenmektedir. Ülkenin Güney Amerika ve Orta Afrika'da olmasının ölü sayılarını arttırdığı, buna karşın Doğu Asya, Doğu Avrupa ve Avustralya'da olmasının terör olaylarındaki ölü sayılarını azalttığı görülmektedir. Birinci modele benzer olarak 1990'lı yıllar ölü sayısını artırmaktadır. Ancak terör olayları modelinden farklı olarak demokrasideki artış terör olaylarını azaltırken, terör olaylarındaki ölü sayısını artırmaktadır. Buna benzer olarak, birinci denklem tahminine göre kişi başına milli gelir arttıkça terör olayları azalırken, bu terör olaylarındaki ölü sayısı artmaktadır.

Bunun yanı sıra, bir ülkenin kısmi olarak özgür olması ve doğrudan yabancı yatırım alması ölü sayısını artırırken, askeri harcamalardaki artış ölü sayısını azaltmaktadır.

Yine ticaret hacmi ve şehirleşme arttıkça terör olaylarındaki ölü sayısı azalırken, işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizlik arttıkça ölü sayısı artmaktadır.

Sıralı probit tahmini sonuçlarına göre; bir ülkenin Orta Amerika, Güney Amerika, Doğu Asya ve Güney Doğu Asya'da olması meydana gelen terör olayları üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Ülkenin Kuzey Amerika, Doğu Avrupa, Orta Afrika ve Avustralya'da olması terör olayları üzerinde azaltıcı, Güney Asya'da olması artırıcı etkiye sahiptir. Bunun yanı sıra 1990'lı yılların terör olaylarını artırıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu modelde; demokrasinin, kısmi özgürlüğün ve doğrudan yabancı yatırımların terör olayları üzerinde bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Kişi başına düşen milli gelir, gelir dağılımındaki adaletsizlik, ticaret hacmindeki ve eğitim harcamalarındaki artışın terör olayları üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca askeri harcamalar, işsizlik ve şehirleşmedeki artışların terör olaylarını artırıcı etki yaptığı belirlenmiştir.

Terör olaylarındaki ölü sayıları yine Panel Sıralı Probit Yöntemi'yle tahmin edilmiştir. Bu tahmin sonuçlarına göre bir ülkenin Kuzey Amerika, Güney Amerika, Doğu Asya ve Orta Afrika'da olmasının ölü sayıları üzerinde pozitif veya negatif bir etki yaratmadığı, ancak ülkenin Orta Amerika, Güney Asya ve Güney Doğu Asya'da olmasının ölü sayılarını artırıcı etki yaptığı belirlenmiştir. Ülkenin Doğu Avrupa ve Avustralya'da olması terör olaylarındaki ölü sayılarını azaltmaktadır.

1990'lı yılların, askeri harcamaların, şehirleşmenin ve işsizliğin ölü sayılarında artışa sebep olduğu anlaşılmaktadır. Bunun tam tersi olarak doğrudan yabancı yatırımların, kişi başı milli gelirin, ticaret hacminin ve eğitim harcamalarının ölü sayıları üzerinde azaltıcı etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Ekonometrik analizimizin sonuçları gerçekten teorik akıl yürütmemizi desteklemektedir. Terörün fırsat maliyetini yansıtmak üzere seçilen yaklaşımlar terör üzerinde bir etkide bulunmaktadır. Kişi başına GSMH üzerine olan pozitif etkileri gibi bazı kafa karıştırıcı sonuçlara rağmen, terörist eylemlerin kurumsal düzenle olduğu gibi nüfus büyüklüğü gibi sosyoekonomik faktörlerle açık şekilde birleştiği gözlenmiştir. Çok önemli bir sonuç; makroekonomik performans, ekonomik özgürlük ve teknolojik durumla ilgili bir gelişme eşiği bulunmaktadır. Bu eşik geçilmediği sürece daha iyi performans terörü teşvik etmektedir. Bundan sonra, özellikle potansiyel teröristlerin çevresi ile ilgili olarak terörizmin fırsat maliyetinin genel yorumu kabul edilmektedir. Bu kanıt, en azından orta ve uzun dönem için “sopa” ya dayanan katı ve şiddet içeren terör karşıtı stratejilerden sapan ılımlı politika sonuçları çıkarmaya izin vermektedir. Politika tavsiyesi olarak, genel olarak “havuç” kullanmak önerilmektedir, yani, Frey ve Luechinger (2003) ve Frey (2004) tarafından önerildiği şekliyle, şiddeti azaltmak için terörün fırsat maliyetini etkilemek gerekmektedir.

Sonuçlar öncelikle ve özellikle, büyüme ve daha iyi ekonomik performansın terörün fırsat maliyetini artıracaklarını göstermektedir. Ülkeler daha çabuk zenginleştikçe, barış dolu bir gelecek beklentileri artmaktadır. Bu sonuç ticaret teorisi ve ticaret üzerine olan deneysel kanıtlarla mükemmel bir uyum içindedir. İkinci olarak, aynı zamanda verilen perspektif altında ABD ve AB'nin gelişmekte olan dünyaya karşı ticaret politikasını değerlendirmeye de yardımcı olabilir. Üçüncü olarak, kurumlar önemlidir. Bundan dolayı, söz konusu ülkelerdeki reform ve modernizasyon yanlısı güçleri desteklemek gereklidir. Ancak, desteğin mevcut uygulaması aldatıcı bir konudur. Eğer destek emperyalist bir saldırı olarak anlaşılırsa- örneğin; askeri güçlerle desteklenirse- istenen amacın zıttı ortaya çıkabilir; Irak bu noktada ikaz edici bir örnek olabilir. Reformcuları desteklemek yerine, bu strateji ile ekonomik durumun iyileşmesi ile ilgilenmeyen teröristler daha da güçlenebilirler. Bununla birlikte, kurumsal tuzağın üstesinden gelinmesi, bir ülkenin ekonomik başarısı ve teröre karşı savaşında belirleyici gibi görünmektedir.

Ülkede meydana gelen terör olaylarının artması, ülkenin politik haklar seviyesini düşürmektedir. Yine ülkenin demokrasi başlangıcı ve kısmi özgürlüğü politik hakları azaltıcı etki yaratmaktadır. Son olarak yine kişi başına milli gelir ve şehirleşmede meydana gelen gelişmeler politik hakları artırırken, askeri harcamalarda meydana gelen artışlar ülkedeki politik haklar seviyesini düşürmektedir.

Daha fazla sosyal refah sağlamanın terörizmi azaltmayı sağlayacağına inanmak için argüman ve kanıtlar sağlamaktadır. Bir dizi sosyal refah politikası ekonomik eşitsizliği, dinsel-siyasal aşırılığı, gelir adaletsizliğini ve yoksulluğu azaltmayı sağlamakta – böylece refahın terörün organize olma kapasitesini artırma olasılığını da dengelemektedir. Nihai sonuç ise daha müreffeh ülkelerin uluslararası terörden ve topraklarındaki toplam terörden daha az zarar göreceği ve ülke vatandaşlarının daha az terör eylemi gerçekleştirmeye yöneleceğidir. Bu hipotezin kanıtları, bir ülkedeki politikanın toplam refah etkilerinin kendi topraklarındaki ve vatandaşları tarafından işlenen uluslararası terörizmle nasıl bir korelasyonda olduğunda yatmaktadır. Bu kanıt esas etkilerin ılımlı olduğunu göstermektedir. Ancak bunlar stabil, sağlam ve bir dizi alternatif tahmine karşı duyarsızdır – kanıt bunu sosyal politikanın nadir ancak gözdağı veren güvenlik tehdidi riskini azalttığı kanısını destekleyerek yapar.

Bununla birlikte bu tür bir kanı, sonuca ulaşmak için daha fazla araştırma çağrısı yapmaktadır. Argümana göre özel ulusal veya bölgesel ortamlarda, özel sosyal politika türlerinin eşitsizliği, yoksulluğu, güvensizliği ve dinsel-siyasal aşırılığı ve bu tür politikaların terörist eylemle ilgili olan siyasal bilinci nasıl etkilediğini anlamak zorundayız. Örneğin, en yoksul grupları hedefleyen sosyal transferler ve hizmetler, daha az yönelik ancak finansal olarak daha fazla refah ve daha geniş toplumsal dayanışma sağlayanlardan farklı politik etkilere sahip midir? Ve gelişmekte olan ülkelerde sosyal politikaların ikamesi olan dış yardımlar terörü azaltan sosyal politikalar sunarak bir fark yaratabilir mi? Empiristlere gelince, argümanı geliştirmek ve test etmek için -sadece daha fazla ve daha iyi refah ve terörizm ölçümleri bulmanın dışında- yapılacak çok şey vardır. Örneğin, daha fazla niceliksel analiz, ekonomik koşullar veya politikaların son aşamada önemli olup olmadığını göstermekle kalmayabilir, aynı zamanda bunların ve diğer politik koşulların relatif ağırlığının ne olduğunu da gösterebilir. Bunun da ötesinde, niteliksel durum karşılaştırmaları temel sosyal hizmetlere değişik düzeyde

ulaşabilen grupların nasıl farklı politik tercihler yapabileceğini çözümleyerek sosyal politikanın terörizmi nasıl etkilediğini açıklayabilir.

Bununla birlikte, devam etmekte olan bir araştırma gündeminin bir parçası olmasına rağmen, bu çalışma daha cömert sosyal politikaların terörizm risklerini azaltacağına izlerini bulmaktadır. Açık olan çıkarım, sosyal güvenlik ağlarının geliştirilmesi ve sürdürülmesinin ülke içinde veya başka yerlerdeki terörizmle mücadelede ulusal stratejilerin bir parçası olabileceğidir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin her ikisi de terörist aşırılığa karşı –bu şekilde hizmet eden politika veya siyasal amaçlar ne olursa olsun- sigorta programlarının bir parçası olarak kendi sosyal politikalarını sürdürmek ve iyileştirmek durumundadırlar. Gelişmiş ülkeler bunun da ötesinde sosyal politikalarını geliştirmeye yardımcı olacak veya en azından engellemeyecek –hizmet ettikleri insani amaçlar ne olursa olsun- ekonomik yardım ve uyarlanma programlarını geliştirmek zorundadırlar. Bir ülke terörü tanımlamak için ne yaparsa yapsın, bu tavsiyeleri tutmanın gerekli olduğunu vurgulamak önemlidir. Bu konuda ve siyasal karşı karşıya gelmenin diğer biçimleri konusunda kişinin görüşü ne olursa olsun, terörizmle mücadelede belki daha az doğrudan, ama potansiyel olarak güçlü bir yol, ülke içinde ve dışında sosyal politikaların desteklenmesidir.

Her ne kadar ekonomik metotlar, sınıraşan terörizmle ilgili birkaç konuda kamuoyunu aydınlatsa da, analiz edilmesi gereken başka konular da vardır. Açıktır ki geçmiş başarılar ve başarısızlıklar bu grupların mesai ölçülerini belirler. Hükümetler grubun boyutunu saldırılarla, istihbaratla, gruba sızmayla ve başarı eylemleri önlemeye çalışırken, teröristler örgütlerinin boyutlarını iyileştirilmiş kaynaklarla, başarılı operasyonlar ve adam almalarla büyütme çalışıyorlar. Bu dinamik stratejik etkileşim modellenmeli ve deneysel olarak test edilmelidir. Buna ek olarak, araştırmacılar, teröristler ve hükümetler adına bilginin ve istihbaratın rolünü daha iyi değerlendirmelidirler. Teröristler, terörizmi önlemek niyetinde olan hükümetlerin kararları ve kaynaklarının miktarı hakkında kötü bilgilendirilmişlerdir. Dahası, (teröristler tarafından kullanılan saldırıların tertibi ve düzeninin tercihi gibi) terörist kampanyaları modellemeye ihtiyaç vardır. Araştırmacılar bu seçenekleri daha iyi anlayacaklardır. Stratejik etkileşimi düzenlemek için daha etkili politik cevaplar bulunmalıdır. Başka bir araştırılmamış konu, proaktif ve savunmacı antiterörizm politikalar arasında en uygun seçeneğin ne olduğudur. Arce ve Sandler, (2004)

hükümetlerin sınırı aşan terörizmle karşılaştıklarında savunma lehinde politikalar eğiliminde olduğunu gösteriyorlar, fakat bu yazarlar en uygun birleşime işaret etmiyorlar.

Çok fakir ve çok zengin ülkelerde şiddet başlaması diğer ülkelere oranla daha azdır. 1990'lı yıllarda ise durum değişmiştir. Ekonomik değişkenler şiddet başlangıcı için artık önemli değildir. Demokratikleşme ve etnik çeşitlilik değişkenleri, şiddet başlangıcı için daha önemli olmuştur. Etnik çeşitliliği yüksek olan ülkelerde daha çok şiddet başlangıcı gözlenmektedir. Ayrıca bu dönemde, demokratikleşmenin az olduğu ülkelerde de, daha çok şiddet başlangıcı görülmektedir. 2000'li yıllarda, ekonomik değişkenlerin değil, politik ve kültürel öğelerin daha önemli olduğu, demokrasinin çok az ve çok fazla olduğu ülkelerin daha çok politik istikrara sahip bulunduğu ve etnik çeşitliliğin politik istikrarı azaltıcı bir etki yaptığı sonucu ortaya çıkmaktadır (Akdede, 2008b).

1980' li yıllarda, sadece ekonomik faktörler önemli iken, 1990' lı yıllarda politik ve kültürel faktörler daha önemli olmuştur. Burada da şiddet başlamasında görülen eğilimler, şiddetin yoğunluğunda da görülmektedir. Demokrasinin çok az ve çok fazla olduğu ülkelerde şiddetin yoğunluğu daha azdır. Öte yandan etnik çeşitliliği yüksek olan ülkeler daha çok şiddet yoğunluğuna sahne olmuştur.

Şiddet yoğunluğu, sadece genel idare hizmetleri harcamalarının ve askeri harcamaların artmasına neden olmuştur. Etnik farklılıklar ise şiddet yoğunluğunu belirleyen faktörlerden biri iken, kamu harcamalarının belirlenmesinde sağlık harcamaları dışında önemli olmamaktadır. Demokrasi, etnik çeşitlilikten etkilenmeyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Terör, kaynak paylaşımının yetersiz kalmasına sebebiyet verir ve bu yüzden kapital formasyona ve ekonomik büyümeye engel olur. Genel olarak, terör olaylarının ekonomik büyümeye önemli ve negatif bir etkisi vardır. Özel mülkleri hedef alan terör olayları kapital formasyon ve büyümeyle negatif yönde ilişkilidir. Özel hedeflere yoğunlaşan odak merkezi son derece önemlidir. Özellikle 2001 yılında olayların en yüksek seviyesi kişi başına düşen GSYH'nın büyümesinin % 4 puan oranında düşmesiyle eşleşmiştir. Bu da kişi başına düşen gerçek GSYH'nın büyümesinin % 0.08 oranında düşmesi anlamına gelmektedir.

KAYNAKÇA

- Abadie, A. (2006) Poverty, Political Freedom, and the Roots of Terrorism, *American Economic Review, Papers and Proceedings* 96(2), 50-56.
- Abadie, A. ve Javier G. (2003) The Economic Cost of Conflict: A Case Study of the Basque Country. *American Economic Review* 93(1): 113–132
- Abadie, A.ve Javier G. (2005) “Terrorism and the World Economy,” Working Paper Harvard Kennedy School of Government.
- Addison, T. and Murshed, M. (2005) Transnational terrorism as a spillover of domestic disputes in other countries. *Defense and Peace Economics* 16 69–82.
- Adser, A., ve Boix, C. (2002) Trade, democracy, and the size of the public sector: The political underpinnings of openness. *International Organization* 56 (2): 229-62.
- Akdede, S.H. (2006) Devletlerin Bölünmesinin Ekonomik ve Politik Yükü (economic and political burden of political disintegrations) *İktisat-İşletme ve Finans* 1(242) 81–91; in Turkish with English summary.
- Akdede, S.H. and Hwang, J. (2008a) Empirical investigations of disintegrations and nationalism. *Applied Economics Letters* 2008, vol. 15, issue 13, pages 1065-1071
- Akdede, S.H., Hwang, J. and Can, E. (2008b) Cultural Diversity, Domestic Political Violence and Public Expenditure, *Defence and Peace Economics*,19:3,235 — 247
- Akdede, S.H., Oğuş, A., (2009) Death As a Measure of Duration of Conflict, *Defence and Peace Economics*, Volume 20, Issue 6 December 2009 , pages 465 - 476
- Alesina, A. and Wacziarg, R. (1998) Openness, country size, and government. *Journal of Public Economics* 69 305–321.
- Alesina, A. ve Perotti, R. (1993) Income distribution, political instability, and investment. NBER Working Paper No. 4486, National Bureau of Economic Research.

- Alesina, A. ve Roberto P. (1996) "Income Distribution, Political Instability and Investment," *European Economic Review*, Vol. 40, pp. 1203–1228.
- Alesina, A.ve Spolaore, E. (1997) "On the Number and Size of Nations," *Quarterly Journal of Economics*, 112(4) 1027-1056.
- Alkan, N., (2007) *Söz Bitmeden Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara.
- Atay, M. (1995) "Örtülü Faaliyetler Konsepti" s.9
- Auvinen, J. ve Wayne, N.E. (1999) The sources of humanitarian emergencies. *Journal of Conflict Resolution* 43 (3): 267-90.
- Azam, J. P. ve Delacroix, A. (2006) Aid and the Delegated Fight Against Terrorism, *Review of Development Economics*, 10(2), 330-344.
- Bakker, E., (2006) *Jihadi Terrorists in Europe: Their Characteristics and the Circumstances in Which They Joined the Jihad: an Exploratory Study*. Clingen doel Institute.
- Barrientos, A. ve Peter, L.S. (2002) *Non-contributory pensions and social protection*. Geneva, Switzerland: ILO.
- Barro, R. (1997) *The Determinants of Economic Growth*, Lionel Robbins Lectures,
- Barro, R. (2000) Inequality and growth in a panel of countries, *Journal of Economic Growth* 5 (1): 5-32.
- Barro, R. ve Jong, W.L. (1993) Losers and winners in economic growth. NBER Working Paper No. 4341, National Bureau of Economic Research,
- Barro, R. ve Rachel, M.C. (2003) The international determinants of religiosity. NBER Working Paper No. w10147, National Bureau of Economic Research.
- Basuchoudhary, A. ve Shughart, W.F. (2007) *On Ethnic Conflict and the Origins of Terrorism*, Mimeo, University of Mississippi.
- Başeren, S., (2000) *Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme, Terörizm İncelemeleri*, (Ümit Özdağ-O.Metin Öztürk), ASAM Yayınları, Ankara.
- Beck, N. ve Katz, J.N. (1995) What to do (and not to do) with time-series cross-section data. *American Political Science Review* 89 (3): 634-47.
- Becker, G. ve Kevin, M. (2001) "Prosperity Will Rise Out of the Ashes," *Wall Street Journal*, Oct.29.

- Benabou, R. (1997) *Inequality and growth*. Cambridge, UK: National Bureau of Economics Research.
- Berman, E. (2000) Sect, subsidy, and sacrifice: An economist's view of ultra-orthodox Jews. *Quarterly Journal of Economics* 65 (3): 905-53.
- Berman, E. (2000) Sect, subsidy, and sacrifice: An economist's view of ultra-orthodox Jews. *Quarterly Journal of Economics* 65 (3): 905-53.
- Berman, E. (2003) " Hamas, Taliban and the Jewish Underground: An Economist's View of Radical Religious Militias" UCLA.
- Berman, E., Laitin, D.D. (2008). Religion, terrorism and public goods: Testing the club model. *Journal of Public Economics* 92, 1942-1967.
- Berrebi, C. ve Esteban, K. (2005) "The Impact of Terrorism Across Industries: An Empirical Study," Discussion Paper No 05.03, Maurice Falk Institute for Economic Research in Israel.
- Birdsall, N. ve James, E. (1990) Efficiency and equity in social spending: Why governments misbehave. Working Paper Series 274, World Bank.
- Birdsall, N. ve James, E. (1990) Efficiency and equity in social spending: Why governments misbehave. Working Paper Series 274, World Bank.
- Blomberg, S.B. ve Hess, G.D. (2008) *The Lexus and the Olive Branch: Globalization, Democratization and Terrorism*, P. Keefer, N. Loayza (eds.), Terrorism, Economic Development, and Political Openness, New York: Cambridge University Press, pp. 116-147.
- Blomberg, S.B., Gregory D.H. ve Athanasios O. (2004) The Macroeconomic Consequences of Terrorism. *Journal of Monetary Economics* 51(5):1007–1032.
- Blomberg, S.B., Gregory, H. ve Akila, W. (2004) "An Economic Model of Terrorism," *Conflict Management and Peace Science*, Vol. 21, pp. 17-28.
- Blomberg, S.B., Hess, G.D. ve Weerapana, A., (2004) Economic conditions and terrorism. *European Journal of Political Economy* Vol. 20(2004) 463-478.
- Boubekeur, A.(2007) Post-Islamist Culture: A New Form of Mobilization? *History of Religions* August 2007, Vol. 47, No. 1: pp. 75-94
- Bozdemir, M. (1981) Terör(mü) ve Terörizm(mi) s.523-533

- Burgoon, B. (2006) On Welfare and Terror: Social Welfare Policies and Political-Economic Roots of Terrorism. *Journal of Conflict Resolution* 50(2), 176-203.
- Caminada, K. ve Kees, G. (2000) International trends in inequality and social policy. Paper presented at The Year 2000 international Research Conference on Social Security, September, Helsinki.
- Cantillon, B., ve van den Bosch, K. (2002) Welfare, social protection, labour markets and poverty: Lessons from cross-country comparisons. Paper presented at the 9th International Congress of the Basic Income European Network, September 12-14, Geneva, Switzerland.
- Caplan, B. (2006) Terrorism: The Relevance of the Rational Choice Model, *Public Choice* 128, 91-107.
- Castro-Leal, F., Julia, D., Lionel, D. ve Kaipana, M. (1999) Public social spending in Africa: Do the poor benefit? *The World Bank Research Observer* 14 (1): 49-72.
- Chandler, A.D. (1990) *Scale and Scope: The Dynamics of Industrial Capitalism*, Cambridge (Mass.): Harvard University Press.
- Chen, A. ve Siems, F. (2004) The Effects of Terrorism on Global Capital Markets. *European Journal of Political Economy* 20(2): 249-266.
- Chen, A. ve Thomas S. (2004) "The Effects of Terrorism on Global Capital Markets," *European Journal of Political Economy*, Vol. 20, pp. 349-366.
- Chen, D. (2003) Economic distress and religious intensity: Evidence from Islamic resurgence during the Indonesian financial crisis. PRPES Working Paper Na 39, Harvard University.
- Choudhury, T. (2007) The Role Of Muslim Identity and Politics in Radicalisation s.6
- Crenshaw, M. (1981) "The Causes of Terrorism," *Comparative Politics* 13(4), 379-399.
- Deininger, K. ve Squire, E. (1997) Economic growth and income inequality: Reexamining the links. *Finance and Development*, March, 38-41.
- Dollar, D. ve Kraay, A. (2000) Growth is good for the poor. <http://www.worldbank.org/research>.
- Dönmezer, S. (1997) Her Yönüyle Tedhiş:s.20

- Drakos, K. ve Gofas, A. (2006) In search of the average transnational terrorist attack venue, *Defence and Peace Economics* 17(2), 73-93.
- Drakos, K. ve Kutan, M.A. (2003) Regional Effects of Terrorism on Tourism in Three Mediterranean Countries, *Journal of Conflict Resolution* 47(5): 621–641.
- Dreher, A. ve Gassebner, M. (2008) Does Political Proximity to the U.S. Cause Terror?, *Economics Letters* 99, 27-29.
- Ehrlich, P. ve Jianguo, L. (2002) Some roots of terrorism. *Population and Environment* 24 (2): 183- 92.
- Eldor, R. ve Rafi, M. (2004) Financial Markets and Terrorism, *European Journal of Political Economy*, Vol. 20, pp. 367-386.
- Enders, W. ve Todd, S. (1991) “Causality Between Transnational Terrorism and Tourism: The Case of Spain,” *Terrorism*, Vol. 14:1, pp. 49-58.
- Enders, W. ve Todd, S. (1996) “Terrorism and Foreign Direct Investment in Spain 28 and Greece.” *KYKLOS*. 49:3, pp. 331-52.
- Enders, W., Sandler T. ve Cauley J., (1990) “UN Conventions, Technology and Retaliation in the Fight Against Terrorism: An Econometric Evaluation.” *Terrorism and Political Violence*. 2:1, pp. 83-105.
- Enders, W., Todd, S. ve Gerald, F.P. (1992) An Econometric Analysis of the Impact of Terrorism on Tourism. *Kyklos* 45(4): 531–554.
- Enders, W., ve Sandler, T. (1999) Transnational terrorism in the post—cold war era. *International Studies Quarterly* 43:145-67.
- Ergil, D. (1980) Türkiye’de Terör ve Şiddet, s.174-177
- Esposito, J. and Mogahed, D., (2007) *Who speaks for Islam? What a Billion Muslims Really Think* New York Gallup Press.
- Fearon, J. ve David, L. (2003) Ethnicity, insurgency, and civil war. *American Political Science Review* 97 (1): 75-90.
- Finel, B. ve Gell, H. (2008) *Are We Winnings*, s.11
- Fleischer, A. ve Steven, B. (2002) “War, Terror, and the Tourism Market in Israel,” *Applied Economics*, Vol. 34, No. 11, , pp. 1335–1343.
- Fratianni, M. ve Kang, H. (2005) *Borders and International Terrorism*, M. Fratianni, J.J. Kirton, A.M. Rugman and P. Savona (eds.), *New Perspectives on Global Governance. Why America Needs the G8*, Aldershot: Asgate, pp. 119-133.

- Frey, B.S. (2004) *Dealing with Terrorism – Stick or Carrot*, Cheltenham and Northampton: Edward Elgar.
- Frey, B.S. ve Luechinger, S. (2003) How to Fight Terrorism: Alternatives to Deterrence, *Defence and Peace Economics* 14(4), 237-249.
- Frey, B.S. ve Luechinger, S. (2004) Decentralization as a Disincentive for Terror, *European Journal of Political Economy* 20, 509-515.
- Frey, B.S., Luechinger, S., Stutzer, A. (2004), *Valuing Public Goods: The Life Satisfaction Approach*, Institute for Empirical Research in Economics, University of Zurich Working Paper No. 184.
- Fund For Peace and Foreign Policy “Failed States Index 2008”
- Ganor, B., (2003) *The counter-terrorism puzzle, a guide for decision makers* (Hebrew). Hertzliya, Israel: Mifalot The Interdisciplinary Center.
- Gili, A. ve Erik, L. (2004) State welfare spending and religiosity: A cross-national analysis. *Rationality and Society* 16:399-436.
- Gilles, K., (2008) *Beyond Terror and Martyrdom*. Harword University Press.
- Ginges, D. (2004) Devotion to God or to the collective? Understanding the relationship between religion and support for suicide bombing. Working Paper, Research Center of Group Dynamics, University of Michigan.
- Glaeser, E.L. (2005) The Political Economy of Hatred, *Quarterly Journal of Economics*, 45-86.
- Global Terrorism Database, START, accessed on 05 April 2010
<http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=&sa.x=34&sa.y=17htt>
- Greene, W.H. (1994) Accounting for excess zeros and sample selection in Poisson and negative binomial regression models. Working Paper NYU EC-94-10, Stern School of Business.
- Gruber, J. (2003) Pay or pray: The impact of charitable subsidies on religious participation. Mimco, MIT.
- Gupta, S., Marijn, V. ve Erwin, T. (2001) Public spending on health care and the poor. IMF Working Paper WP/O1/127, International Monetary Fund.

- Gurr, T.R. (1970) *Why men rebel*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Harrison, M. (2006) An Economist Looks at Suicide Terrorism. *World Economics* 7 (3), 1-15.
- Heston, A., Summers, R. ve Aten, B., (2002) Penn world table version 6.1. Philadelphia: Center for International Comparisons at the University of Pennsylvania (CICUP).
- Hoffman, B. (2006) *Inside Terrorism*, 2nd ed. New York: Columbia University Press, pp. 63.
- Howard, K. ve Erwann, M.K., (2006) Looking Beyond TRIA: A Clinical Examination of Potential Terrorism Loss Sharing, NBER Working Paper No. 12069, <http://www.nber.org/papers/w12069>
- Huntington, S. (1996) *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, New York: Simon & Schuster.
- Johnson, A. (2001) Disparities in wealth seen as fuel for terrorism. *International Herald Tribune*, December 20.
- Jones, S.ve Libicki, M. (2008) How Terrorist Groups End, Lessons For Countering Al Qa'ida ss.99.
- Justino, P. (2003) *Social security in developing countries: Myth of necessity? Evidence from India*. Sussex, UK: University of Sussex Poverty Research Unit.
- Karacan, İ. (1984) "Terörizm: Kavram ve Yapısı", *Uluslar arası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı* s.196.
- Kaus, M. (2001) Does welfare cause terrorism? You knew Mickey's Assignment Desk would come to this. *Siate*, December 17. <http://slate.msn.com/?id=2059799>.
- Kepel, G. ve Milelli, P. (2008) *Knights Under The Prophets Banner*, s.193
- King, G. (1988) "Statistical Models for Political Science Event Counts: Bias in Conventional Procedures and Evidence for the Exponential Poisson Regression Model", *American Journal of Political Science*, 32-3, p838-863.
- Kirk, R.M. (1983) Political terrorism and the size of government: A positive institutional analysis of violent political activity, *Public Choice* 40, 41-52.
- Knack, S. ve Keefer, P. (1995) Institutions and Economic Performance: Cross-Country Tests Using Alternative Institutional Measures, *Economics and Politics* 7, 207-227.

- Korpi, W. ve Joakim, P. (1998) The paradox of redistribution and strategies of equality: Welfare state institutions, inequality, and poverty in the Western countries. *American Sociological Review* 63:661-87.
- Krieger, T. ve Meierrieks, D. (2008) What Causes Terrorism? University of Paderborn, CIE Working Paper 2008-05.
- Krueger, A.B. ve David, D.L. (2003) Kto Kogo?: A Cross-Country Study of the Origins and Targets of Terrorism, mimeo.
- Krueger, A.B. ve Jitka, M. (2004) Education, poverty and terrorism: Is there a causal connection? *Journal of Economic Perspectives* 17 (4): 119-44.
- Keleş, R. ve Ünsal, A. (1982), Kent ve Siyasal Şiddet, Ankara, SBF yayını, s.2-3
- Krueger, A.B. ve Laitin, D.D. (2008) Kto Kogo?: A Cross-Country Study of the Origins and Targets of Terrorism, P. Keefer, N. Loayza (eds.), *Terrorism, Economic Development, and Political Openness*, New York: Cambridge University Press, pp. 148-173.
- Krueger, A.B. ve Malečková, J. (2003) Education, Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection?, *Journal of Economic Perspectives* 17(4), 119-144.
- Kuran, T. (2004) Why the Middle East is Economically Underdeveloped: Historical Mechanisms of Institutional Stagnation, *Journal of Economic Perspectives* 18, 71-90.
- Kurrild-Klitgaard, P., Justensen, M.K. ve Klemmensen, R. (2006) The political economy of freedom, democracy and transnational terrorism, *Public Choice* 128, 289-315.
- Lagueur, W. (1977) Terorism (Yayla, A. (1990) "Terörizm: Kavramsal bir çerçeve". SBF dergisi 1990 ss.334) s.6
- Lai, B. (2007) "Draining the Swamp": An Empirical Examination of the Production of International Terrorism, 1968-1998, *Conflict Management and Peace Science* 24(4), 297-310.
- Landau, D. (1993) *Piety and power: World of Jewish fundamentalism*. New York: Hill St Wang.

- Lanjouw, P., Pradhan, M., Fadia, S., Haneen, S. ve Robert, S. (2001) Poverty, education and health: Who benefits from public spending? http://econ.worldbank.org/files/3184_wps2739.pdf.
- Lapan, H. E. ve Sandler, T. (1993) "Terrorism and Signaling," *European Journal of Political Economy* 9: 383-97
- Lapan, H.E. ve Todd, S. (1988) "To Bargain or Not to Bargain: That Is the Question." *American Economic Review*. 78:2, pp. 16-20.
- Lapan, H.E. ve Todd, S. (1993) "Terrorism and Signalling", *European Journal of Political Economy*. 93:3, pp. 383-97.
- Lawrence, B. ve Kepel G.M.P. (2008) *Messages To The World:the statements of Osama Bin Laden*.
- Lawrence, B., (2005) *Messages to the world: the statements of Osama bin Laden Londra, Version 2005*.
- Lenain, P., Bonturi, M. ve Koen, V. (2002) "The Economic Consequences of Terrorism," *OECD Working Paper 334*, Organization for Economic Cooperation and Development, Paris.
- Li, Q. (2005) Does Democracy Promote or Reduce Transnational Terrorist Incidents?, *Journal of Conflict Resolution* 49(2), 278-297.
- Li, Q. ve Schaub, D. (2004) Economic Globalization and Transnational Terrorism: A Pooled Time-series Analysis, *Journal of Conflict Resolution* 48(2), 230-258.
- Lindert, P. (2004) *Growingpublic: Social spending and economic growth since the eighteenth century*. 'Vols, 1-2. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Long, J.S. (1997) *Regression models for categorical and limited dependent variables*. Thousand Oaks, CA:Sage.
- Mauro, P. (1995) "Corruption and Growth," *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 110(3), pp. 681-712.
- Meade, J.E. (1940) *The Economic Basis of a Durable Peace*. New York, NY: Oxford University Press.
- Michelle, R.G. (2003) Global Threats and the Domestic Struggle for Power. *European Journal of Political Economy* Vol. 20(2004) 495-508.

- Milanovic, B. ve Etban, K. (2003) *Income and influence: Social polley in emerging market economies*. Minneapolis, MN: W. E. Upjohn Institute.
- Minier, A.J. (2003) Democrats, dictators, and demonstrators. *Economic Inquiry* 41 224–233.
- Montalvo, J.G. ve Reynal-Querol, M. (2005) Ethnic diversity and economic development. *Journal of Development Economics* 76 293–323.
- Murdoch, J.C. ve Todd, S. (2004) Civil Wars and Economic Growth: Spatial Spillovers. *American Journal of Political Science* 48(1): 138–151.
- Murshed, S.M. (2002) Civil war, conflict and underdevelopment. *Journal of Peace Research* 39(4):387-93.
- Navarro, P. ve Spencer, A., (2001) “September 11, 2001: Assessing the Costs of Terrorism”, MILKEN INSTITUTE REVIEW, Fourth Quarter 2001.
- Nerlove, M. (2005) *Essays in Panel Data Econometrics*, Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom.
- Nitsch, V. ve Dieter, S. (2004) Terrorism and International Trade: An Empirical Investigation. *European Journal of Political Economy* 20(2): 423–433.
- O’Brien, S.P. (1996) Foreign Policy Crises and the Resort to Terrorism: A Time Series Analysis of Conflict Linkages. *The Journal of Conflict Resolution* 41, 320-335.
- Özcan, M. (2006) <http://www.usakgudem.com/yazar/281/ab'nin-terörizm-tanimi.html>
- Parvin, M. (1973) Economic determinants of political unrest: An econometric approach. *Journal of Conflict Resolution* 17 (2): 27h96.
- Patrick, S. (2006) Weak States and Global Threats: Fact of Fiction? *The Washington Quarterly* 29(2), 27-53.
- Paxson, C. (2002) Comment on Alan Krueger and Jitka Maleckova, “Education, poverty, and terrorism: Is there a causal connection?” Mimeo, Princeton University.
- Pazarlıoğlu, M. Vedat ve Gürler, Özlem Kiren, Telekomünikasyon Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Yaklaşımı, Finans Politik&Ekonomik Yorumlar, 44 (508), 35-43.

- Piazza, J.A. (2006) Rooted in Poverty? Terrorism, Poor Economic Development, and Social Cleavages, *Terrorism and Political Violence* 18, 159-177.
- Piazza, J.A. (2007) Draining the Swamp: Democracy Promotion, State Failure, and Terrorism in 19 Middle Eastern Countries, *Studies in Conflict & Terrorism* 30(6), 521-539.
- Piazza, J.A. (2008b) Incubators of Terror: Do Failed and Failing States Promote Transnational Terrorism? *International Studies Quarterly* 52, 469-488.
- Rodrik, D. (1998) Why do more open economies have bigger governments? *Journal of Political Economy* 106 (5): 997-1032.
- Ross, J.I. (1993) Structural Causes of Oppositional Political Terrorism: Towards a Causal Model, *Journal of Peace Research* 30(3), 317-329.
- Rueda, D. ve Jonas, P. (2000) Wage inequality and varieties of capitalism. *World Politics* 52:350-83.
- Saleh, B. (2004) Economic conditions and resistance to occupation in the West Bank and Gaza Strip: There is a causal connection. *Top ics in Middle Eastern and North African Economies* 6. [http://www•mafloum,com/press7/197E14,htm,](http://www.mafloum.com/press7/197E14.htm)
- Sandler, T. (2003) Collective Action and Transnational Terrorism, *The World Economy* 26, 779-802.
- Sandler, T. ve Enders, W. (2004) An economic perspective on transnational terrorism, *European Journal of Political Economy* 20, 301-316.
- Sandler, T. ve Lapan, H.E., (1988) The calculus of dissent: An anaiysis of terrorist' choice of target. *Synthese* 76:245-61.
- Saxton, J. (2002) "The Economic Costs of Terrorism," Joint Economic Committee U.S. Congress, May. Available from
- Seth, J. and Martin, L., (2008) How terrorist Groups End? Lessons for Countering Al Qa'ida. www.rand.org/pubs/monographs/2008/RAND_MG741-1.pdf
- Shinwari, A. (2008) Perceptions Of The US and Support For Violence Againts America s 43.

- Smeeding, T. (2002) Globalization, inequality and the rich countries of the G-20: Evidence from the Luxembourg Income Study (LIS). LIS Working Paper No. 320, Luxembourg Income Study.
- Stewart, F. (2000) Crisis prevention: Tackling horizontal inequalities. *OxfordDevelopmentStudies* 28 (3): 245-62.
- Stewart, P. (2006) Weak States and Global Threats: Fact or Fiction? *The Washington Quarterly* 29:2 pp. 27-53.
- Şami, S. (1986) *Kamus-ı Türki*, İstanbul s.1325.
- Taner, T. (2005) *Tedhişçilik ve Mukavelenameler*, İstanbul s.462.
- Tavares, J. (2003) "The Open Society Assesses Its Enemies: Shocks, Disasters, and Terrorist Attacks," prepared for the Canegie-Rochester Conference on Public Policy, Nov. 21-22, 2003.
- Tavares, J. (2004) *The Open Society Assesses Its Enemies: Shocks, Disasters and*
- Tavas, T. (2000) *Terörizm: Psikolojisi ve Hedefleri, Terörizm İncelemeleri*, (Ümit Özdağ-O.Metin Öztürk), ASAM Yayınları, Ankara.
- Terrorist Attacks. *Journal of Monetary Economics* 51(5): 1039–1070.
- Testas, A. (2004) Determinants of Terrorism in the Muslim World: An Empirical Cross-Sectional Analysis, *Terrorism and Political Violence* 16(2), 253-273.
- The Economist, (2008) Bagehot: Be Afraid, *The Economist* of June 14th, 2008, p. 44.
- Townsend, R.M. (1994) Risk and insurance in village India. *Econometrica* 62 (3): 539-91.
- UTSAM, (2009) *İzleme Koruma Önleme Hazırlıklı Olma İngiltere'nin Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi*. Polis Akademisi, Araştırma Merkezleri Başkanlığı Anıttepe Ankara. www.utsam.org
- Van der Walle, D. (1996) Assessing the welfare impacts of public spending. World Bank Policy Research Paper 1670, World Bank.
- Van der Walle, D. ve Kimheriy, N. (1995) *Public spending and the poor: Theory and evidence*. Baltimore: World Bank by Johns Hopkins University Press.
- Venieris, Y.P. ve Dipak, K.G. (1986) "Income Distribution and Sociopolitical Instability as Determinants of Savings: A Cross-sectional Model," *Journal of Political Economy*, University of Chicago Press, Vol. 94(4), pp. 873-83.

- Victoroff, J. (2005) "The Mind of the Terrorist: A Review and Critique of Psychological Approaches," *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 49, No. 1, pp. 3–42.
- Williams, R.L. (2000) A note on robust variance estimation for eluster-correlated data. *Biometrics* 56:645-46,
- Wintrobe, R. (2003) Can Suicide Bombers be Rational?, University of Western Ontario, mimeo.
- Wintrobe, R. (2006) *Rational Extremism: The Political Economy of Radicalism*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Yayla, A. (1990) Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve, *SBF Dergisi*, C:XLV, Y:1990.

EK-1 TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

ÜLKE	İŞLEM	TERÖR OLAYI	OLAY YOĞUNLUĞU	ÖLÜ	YARALI	POLİTİK ÖZGÜRLÜK (PL)	SİVİL ÖZGÜRLÜK (CL)	DEMOKRASİ YOK (NF)	YARI DEMOKRASİ (PF)	TAM DEMOKRASİ (F)	MİLLİ GELİRDEKİ ARTIŞ	YABANCI YATIRIMLAR	TİCARET	NÜFUS	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN MİLLİ GELİR	ASKERİ HARCAMALAR (% GSMH)	ASKERİ HARCAMALAR (\$ 2005)	GELİR DAĞILIMI (EHU)	İŞSİZLİK	TİCARET (% GSMH)	ŞEHİR NÜFUSU (% TOPLAM NÜFUS)	KAMU EĞİTİM HARCAMALARI (% GSMH)
Albania	ORT	5.69	0.56	7.88	10.88	4.13	4.50	0.19	0.81	0.00	0.02	2.26	39.62	3,186,080	3164.48	2.65	115.57	40.46	19.00	53.13	39.37	4.50
	STDSAPMA	10.66	0.73	18.88	23.03	1.54	1.26	0.40	0.40	0.00	0.11	1.66	5.22	73,425	650.16	1.78	54.52	10.04	5.66	17.02	2.71	1.40
Algeria	ORT	117.94	1.75	543.31	395.44	5.88	5.31	0.81	0.19	0.00	0.00	0.58	44.67	28,062,500	5315.15	2.84	202.75	37.39	23.90	52.14	54.54	6.15
	STDSAPMA	112.07	0.77	984.78	555.97	0.89	0.87	0.40	0.40	0.00	0.03	0.71	8.66	2,532,423	243.65	0.93	322.91	5.40	3.96	6.99	2.76	1.31
Angola	ORT	20.19	1.81	161.50	93.19	6.31	6.06	0.94	0.06	0.00	0.00	9.67	89.50	11,064,678	2110.79	6.97	298.60	#SAYI/0!	#SAYI/0!	120.89	30.11	2.87
	STDSAPMA	17.36	0.54	171.26	109.50	0.48	0.85	0.25	0.25	0.00	0.09	10.56	28.00	1,425,066	288.81	4.90	407.30	#SAYI/0!	#SAYI/0!	43.13	3.46	0.60
Argentina	ORT	15.13	0.69	9.75	35.88	1.94	2.69	0.00	0.13	0.88	0.01	2.15	17.68	34,856,250	11151.20	1.37	667.21	43.94	11.81	21.63	88.36	3.49
	STDSAPMA	13.74	0.70	24.71	86.00	0.68	0.60	0.00	0.34	0.34	0.07	1.89	6.91	2,053,280	1109.78	0.13	1033.66	0.88	4.68	7.78	1.22	1.14
Australia	ORT	3.25	0.25	0.88	6.50	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.02	2.04	29.99	18,225,000	23212.89	2.08	7476.62	36.78	7.81	38.86	88.21	4.99
	STDSAPMA	2.96	0.45	2.09	15.69	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.89	2.95	1,047,219	2489.02	0.13	4472.94	1.52	1.68	3.79	2.41	0.22
Austria	ORT	3.00	0.13	0.56	2.75	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.02	1.38	60.54	7,902,069	25831.90	1.07	2596.86	35.85	3.88	78.10	65.78	5.61
	STDSAPMA	3.69	0.34	1.63	6.74	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	1.24	10.14	150,496	2434.22	0.11	694.25	1.50	0.34	9.50	0.03	0.30
Bahrain	ORT	2.44	0.31	1.06	1.50	6.13	5.50	0.56	0.44	0.00	0.02	6.62	141.23	590,279	15117.49	4.78	306.06	#SAYI/0!	#SAYI/0!	160.98	88.97	3.86

	STDSAPMA	4.90	0.48	2.26	3.85	0.72	0.52	0.51	0.51	0.00	0.04	9.14	17.73	80,455	1388.43	0.33	71.32	#SAYI/0!	#SAYI/0!	20.83	0.66	0.29
Bangladesh	ORT	33.19	1.63	48.06	412.50	2.94	4.00	0.00	0.88	0.13	0.03	0.15	24.36	121,375,000	1359.75	1.29	539.25	43.42	2.33	27.08	21.64	2.01
	STDSAPMA	30.96	0.62	38.01	409.33	1.00	0.52	0.00	0.34	0.34	0.01	0.19	5.63	10,340,052	177.62	0.12	120.13	3.52	1.15	6.64	1.67	0.43
Belgium	ORT	3.13	0.44	0.94	1.38	1.00	1.38	0.00	0.00	1.00	0.02	16.90	137.04	10,137,963	24839.80	1.70	5232.06	37.16	8.19	144.35	96.77	5.02
	STDSAPMA	2.90	0.51	1.39	4.03	0.00	0.50	0.00	0.00	0.00	0.02	26.93	23.50	148,318	1968.80	0.43	828.20	1.00	1.28	13.55	0.33	1.01
Bolivia	ORT	8.75	0.50	1.81	4.19	1.75	3.06	0.00	0.13	0.88	0.01	4.98	35.22	7,573,333	2267.32	2.25	147.33	#SAYI/0!	5.42	47.91	59.14	4.63
	STDSAPMA	11.17	0.52	2.40	9.37	0.58	0.25	0.00	0.34	0.34	0.01	4.32	3.71	782,487	134.34	0.26	23.22	#SAYI/0!	2.02	2.85	3.05	1.60
Brazil	ORT	11.88	0.75	13.00	7.81	2.38	3.38	0.00	0.56	0.44	0.00	2.03	16.42	160,187,500	6952.53	1.73	10536.81	#SAYI/0!	7.00	19.87	78.17	3.87
	STDSAPMA	11.93	0.68	24.14	11.86	0.50	0.62	0.00	0.51	0.51	0.03	1.93	4.24	10,615,829	382.74	0.32	3074.75	#SAYI/0!	2.38	4.90	3.11	1.10
Bulgaria	ORT	2.25	0.25	1.19	0.44	2.50	3.25	0.13	0.06	0.81	0.01	2.90	89.87	8,365,629	6179.57	2.99	958.53	37.30	16.18	98.47	67.80	4.51
	STDSAPMA	3.45	0.45	2.88	1.26	1.83	1.57	0.34	0.25	0.40	0.06	2.98	25.28	342,998	687.74	0.59	682.62	6.12	2.93	14.15	1.24	0.98
Burundi	ORT	18.25	1.69	263.69	102.25	6.44	6.13	0.88	0.13	0.00	0.02	0.15	27.52	6,205,882	726.31	5.21	42.06	#SAYI/0!	#SAYI/0!	32.07	7.75	3.88
	STDSAPMA	21.65	0.87	374.54	147.64	0.63	0.72	0.34	0.34	0.00	0.04	0.42	4.74	643,746	126.96	1.63	7.20	#SAYI/0!	#SAYI/0!	6.56	1.30	0.57
Cambodia	ORT	25.94	1.13	51.75	79.69	6.00	5.88	0.88	0.13	0.00	0.04	3.36	49.22	11,305,813	1645.68	2.51	76.00	#SAYI/0!	2.50	68.71	14.92	1.70
	STDSAPMA	53.92	0.81	84.30	131.98	0.89	0.72	0.34	0.34	0.00	0.02	2.82	22.68	1,456,391	240.10	0.83	23.17	#SAYI/0!	0.71	39.26	2.06	0.65
Canada	ORT	1.81	0.06	0.13	0.75	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.02	2.29	58.23	29,462,500	24588.72	1.53	12783.38	37.31	8.81	68.92	78.10	6.12
	STDSAPMA	2.26	0.25	0.50	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	2.18	10.78	1,447,699	2261.17	0.34	1479.85	0.53	1.33	12.91	1.33	0.69
Chad	ORT	1.94	0.75	34.13	17.94	6.13	5.31	1.00	0.00	0.00	0.01	8.44	34.41	6,921,676	933.86	1.85	39.82	#SAYI/0!	#SAYI/0!	51.17	22.55	1.64
	STDSAPMA	3.21	0.86	69.52	68.85	0.34	0.70	0.00	0.00	0.00	0.07	14.96	10.59	984,516	76.44	0.58	9.06	#SAYI/0!	#SAYI/0!	12.18	1.37	0.05
Chile	ORT	53.00	0.50	5.63	15.31	2.31	2.06	0.00	0.13	0.88	0.04	4.96	50.26	14,268,750	7828.27	3.69	2529.94	45.47	6.19	60.63	84.72	3.26
	STDSAPMA	66.66	0.52	7.61	21.55	0.95	0.68	0.00	0.34	0.34	0.03	2.57	3.26	991,106	1490.91	0.46	504.94	1.58	1.47	5.92	1.30	0.58

China	ORT	7.56	1.00	22.31	53.56	6.94	6.56	1.00	0.00	0.00	0.08	3.62	40.11	1,205,000,000	2856.36	2.08	19799.33	#SAYI/0!	2.93	41.85	31.97	2.20
	STDSAPMA	7.33	0.73	33.03	82.97	0.25	0.51	0.00	0.00	0.00	0.03	1.80	7.29	59,217,115	1061.89	0.36	7536.34	#SAYI/0!	0.59	6.20	4.08	0.24
Colombia	ORT	238.50	2.06	488.81	395.00	3.25	3.94	0.00	0.94	0.06	0.01	2.13	27.97	39,000,000	6190.73	2.82	2741.56	43.48	12.38	36.32	72.12	3.44
	STDSAPMA	151.94	0.25	293.12	172.92	0.86	0.25	0.00	0.25	0.25	0.02	1.15	2.74	3,498,571	260.22	0.43	910.56	1.11	4.10	3.39	2.91	0.75
Cyprus	ORT	4.06	0.25	0.81	2.38	1.00	1.06	0.00	0.00	1.00	0.04	4.72	56.18	726,973	16424.18	8.10	515.88	39.24	4.40	100.29	67.19	4.64
	STDSAPMA	4.09	0.45	1.72	5.20	0.00	0.25	0.00	0.00	0.00	0.03	3.48	5.73	34,287	2906.13	3.40	160.27	0.49	1.14	7.15	2.06	1.16
Democratic Republic of Congo	ORT	1.69	0.69	12.88	1.31	6.56	5.94	1.00	0.00	0.00	-0.06	0.47	39.85	44,231,250	1016.28	0.92	59.23	#SAYI/0!	#SAYI/0!	45.01	29.25	4.94
	STDSAPMA	2.36	0.79	23.16	3.81	0.51	0.44	0.00	0.00	0.00	0.05	0.96	9.13	5,664,476	397.08	0.59	23.25	#SAYI/0!	#SAYI/0!	11.47	1.25	1.97
Denmark	ORT	1.81	0.13	0.25	3.94	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.01	3.65	55.09	5,248,483	25922.83	1.74	3691.25	30.97	6.69	70.78	84.98	7.88
	STDSAPMA	2.71	0.34	0.77	10.88	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	5.66	3.92	91,262	2119.23	0.19	73.67	0.47	2.06	6.96	0.20	0.54
Dominican Republic	ORT	3.81	0.56	1.19	7.69	2.38	2.75	0.00	0.31	0.69	0.03	3.01	75.19	7,764,035	5249.41	0.63	146.28	#SAYI/0!	16.64	81.39	56.86	1.87
	STDSAPMA	4.21	0.51	1.56	15.17	0.89	0.45	0.00	0.48	0.48	0.04	1.80	5.83	614,686	927.96	0.15	65.49	#SAYI/0!	2.29	15.49	1.47	0.24
Ecuador	ORT	7.75	0.50	2.56	3.31	2.31	2.88	0.00	0.38	0.63	0.01	3.18	44.25	11,456,213	3408.70	1.99	489.88	46.05	8.94	57.69	57.92	2.50
	STDSAPMA	6.82	0.52	3.79	3.61	0.48	0.50	0.00	0.50	0.50	0.03	1.61	3.94	1,011,314	85.11	0.27	176.42	3.41	2.24	6.75	2.54	1.27
Egypt	ORT	34.81	1.13	48.81	50.94	5.69	5.44	0.69	0.31	0.00	0.02	1.37	29.62	58,793,750	3161.38	4.08	2420.38	44.28	9.36	48.39	42.77	4.50
	STDSAPMA	49.48	0.81	65.76	68.27	0.48	0.81	0.48	0.48	0.00	0.01	0.89	16.43	5,522,375	333.66	1.06	297.04	3.70	1.34	7.94	0.53	0.45
El Salvador	ORT	72.13	1.06	97.56	148.81	2.56	3.19	0.00	0.56	0.44	0.02	1.30	49.07	5,719,903	4234.84	1.32	157.38	#SAYI/0!	7.69	56.64	54.18	2.25
	STDSAPMA	124.57	0.93	159.79	288.00	0.51	0.40	0.00	0.51	0.51	0.02	2.29	8.05	518,920	450.85	0.64	44.49	#SAYI/0!	1.14	10.43	3.93	0.35
Ethiopia	ORT	3.75	0.75	33.88	28.69	5.31	5.25	0.31	0.69	0.00	0.00	0.96	24.62	58,037,500	634.41	4.36	363.31	42.43	#SAYI/0!	34.49	13.97	3.70
	STDSAPMA	3.66	0.68	88.66	83.64	1.01	0.93	0.48	0.48	0.00	0.07	1.41	9.30	6,501,269	57.23	2.40	217.45	3.05	#SAYI/0!	11.87	1.06	0.39
Fiji	ORT	0.63	0.06	0.06	0.00	4.44	3.25	0.00	0.94	0.06	0.02	2.49	77.97	775,754	4813.52	1.85	40.21	44.70	6.13	118.50	45.93	5.36

	STDSAPMA	1.09	0.25	0.25	0.00	1.09	0.45	0.00	0.25	0.25	0.03	2.78	7.03	35,445	422.08	0.36	5.13	3.99	1.25	8.89	3.66	0.60
Finland	ORT	0.31	0.13	0.56	5.31	1.00	1.06	0.00	0.00	1.00	0.02	2.47	52.28	5,098,240	22870.29	1.51	2236.19	32.64	10.31	61.73	61.22	6.35
	STDSAPMA	0.48	0.34	1.79	19.94	0.00	0.25	0.00	0.00	0.00	0.04	2.84	9.71	85,950	2178.63	0.22	130.36	0.70	4.36	10.04	0.19	0.77
France	ORT	29.25	0.69	2.88	32.00	1.00	1.88	0.00	0.00	1.00	0.02	1.96	40.64	57,925,000	23899.39	3.01	53570.44	35.62	10.56	47.14	75.00	5.64
	STDSAPMA	15.23	0.48	2.85	54.15	0.00	0.34	0.00	0.00	0.00	0.01	0.96	5.18	1,122,200	1683.79	0.39	2912.16	0.71	1.26	4.75	0.78	0.23
Germany	ORT	43.75	0.56	4.50	39.69	1.00	1.81	0.00	0.00	1.00	0.02	1.42	47.01	81,175,000	23447.16	1.81	46238.00	33.93	8.23	54.13	86.54	4.60
	STDSAPMA	63.32	0.63	7.87	66.77	0.00	0.40	0.00	0.00	0.00	0.02	2.75	6.54	1,390,204	1805.45	0.41	6710.75	1.21	1.01	8.47	1.06	0.10
Ghana	ORT	1.00	0.25	1.00	0.63	3.94	3.94	0.25	0.50	0.25	0.02	1.59	59.36	17,675,000	1783.82	0.66	44.71	#SAYI/0!	6.50	70.43	40.47	3.95
	STDSAPMA	2.31	0.45	2.56	1.63	1.61	1.18	0.45	0.52	0.45	0.01	1.24	18.93	2,011,136	155.50	0.14	14.93	#SAYI/0!	2.12	25.26	3.39	0.55
Greece	ORT	27.25	0.63	4.25	8.50	1.06	2.56	0.00	0.00	1.00	0.02	0.93	32.87	10,612,500	15919.82	4.00	7092.56	40.74	9.13	47.56	59.52	2.89
	STDSAPMA	14.05	0.62	12.27	10.63	0.25	0.51	0.00	0.00	0.00	0.02	0.37	2.69	332,415	1717.89	0.31	934.13	2.38	1.59	5.47	0.69	0.51
Guatemala	ORT	29.88	0.94	26.31	23.38	3.38	4.19	0.00	1.00	0.00	0.01	1.22	35.70	10,186,431	3674.17	1.03	225.00	52.25	2.43	43.61	43.32	1.57
	STDSAPMA	32.37	0.85	37.60	29.96	0.50	0.66	0.00	0.00	0.00	0.01	1.12	2.28	1,269,944	197.09	0.30	33.67	3.69	0.98	3.12	1.91	0.20
Guinea	ORT	1.06	0.38	7.81	6.19	6.13	5.13	0.94	0.06	0.00	0.01	0.67	41.52	6,670,023	1847.82	1.87	48.02	#SAYI/0!	#SAYI/0!	50.41	29.33	1.88
	STDSAPMA	1.73	0.62	26.88	14.44	0.34	0.34	0.25	0.25	0.00	0.01	0.63	6.09	788,998	111.71	0.68	22.63	#SAYI/0!	#SAYI/0!	5.93	3.47	0.14
Guyana	ORT	0.81	0.00	0.00	0.31	2.81	2.63	0.00	0.31	0.69	0.02	9.25	156.73	747,137	3783.59	1.05	5.16	#SAYI/0!	10.50	203.17	34.88	5.83
	STDSAPMA	1.56	0.00	0.00	0.79	1.33	1.02	0.00	0.48	0.48	0.04	9.72	23.69	12,230	292.68	0.40	1.55	#SAYI/0!	2.12	39.32	1.56	2.38
Hungary	ORT	2.44	0.06	0.19	1.31	1.63	2.19	0.00	0.13	0.88	0.01	4.03	84.10	10,231,250	11883.26	2.09	1768.88	36.23	8.42	97.59	63.11	5.45
	STDSAPMA	4.27	0.25	0.75	2.57	1.20	0.54	0.00	0.34	0.34	0.04	2.52	25.98	119,548	1491.68	0.66	625.40	4.28	2.19	33.62	1.15	0.72
India	ORT	191.88	2.19	694.63	947.00	2.50	3.44	0.00	0.44	0.56	0.04	0.43	17.21	940,687,500	2067.58	2.96	14143.63	44.29	3.17	22.36	26.70	3.60
	STDSAPMA	95.48	0.40	309.36	485.06	0.82	0.51	0.00	0.51	0.51	0.02	0.30	3.05	78,641,566	368.57	0.29	2881.49	5.60	0.98	5.48	1.02	0.44

Indonesia	ORT	19.69	1.50	66.38	89.63	5.31	4.81	0.31	0.69	0.00	0.04	0.38	47.83	193,750,000	2821.52	1.44	2344.00	44.97	6.30	57.33	36.69	1.58
	STDSAPMA	21.28	0.63	98.02	127.35	1.62	0.75	0.48	0.48	0.00	0.05	1.60	11.45	13,503,086	395.55	0.34	395.71	4.78	2.45	12.71	5.42	0.78
Iran	ORT	11.75	0.94	14.25	31.50	5.94	6.13	1.00	0.00	0.00	0.03	0.05	37.02	59,481,250	5346.51	2.38	2592.27	40.88	12.67	38.69	60.74	4.43
	STDSAPMA	14.11	0.57	25.16	80.41	0.25	0.72	0.00	0.00	0.00	0.04	0.14	12.21	4,521,831	646.71	0.77	1393.74	2.59	1.97	9.63	3.74	0.44
Ireland	ORT	3.13	0.50	1.00	1.13	1.00	1.13	0.00	0.00	1.00	0.06	8.10	109.57	3,670,869	22348.71	0.96	967.13	41.09	10.56	141.09	58.13	4.78
	STDSAPMA	3.18	0.52	1.32	1.71	0.00	0.34	0.00	0.00	0.00	0.03	9.00	13.89	158,372	7793.43	0.22	157.35	2.85	4.82	25.80	1.06	0.43
Israel	ORT	87.81	1.69	89.44	310.06	1.31	2.63	0.00	0.00	1.00	0.01	1.64	55.67	5,593,938	20640.92	10.39	9113.94	42.49	9.00	78.61	90.90	6.78
	STDSAPMA	85.62	0.48	79.05	342.96	0.48	0.50	0.00	0.00	0.00	0.02	1.25	3.60	729,262	1951.22	2.57	986.38	0.55	1.51	4.55	0.53	0.30
Italy	ORT	14.19	0.38	2.81	12.75	1.00	1.69	0.00	0.00	1.00	0.02	0.59	36.79	57,237,500	23338.54	2.00	30549.81	36.42	11.06	46.00	67.00	4.42
	STDSAPMA	11.33	0.50	5.76	31.08	0.00	0.60	0.00	0.00	0.00	0.01	0.42	4.83	408,044	1551.20	0.13	2563.82	1.58	1.06	6.44	0.23	0.62
Jamaica	ORT	2.38	0.38	2.19	2.75	2.00	2.50	0.00	0.00	1.00	0.01	4.13	63.18	2,493,444	3509.00	0.60	55.62	41.17	15.94	99.06	51.75	4.86
	STDSAPMA	5.11	0.50	4.34	7.51	0.00	0.52	0.00	0.00	0.00	0.04	2.70	6.71	91,254	164.25	0.12	8.22	0.41	2.35	9.63	0.44	0.64
Japan	ORT	16.38	0.38	1.31	397.94	1.13	1.81	0.00	0.00	1.00	0.02	0.08	16.55	125,437,500	24796.42	0.97	42161.69	39.55	3.44	18.90	64.29	3.70
	STDSAPMA	21.40	0.50	3.22	1554.19	0.34	0.40	0.00	0.00	0.00	0.02	0.09	1.73	1,547,848	1475.26	0.02	2274.50	2.67	1.21	1.77	1.05	0.32
Jordan	ORT	2.44	0.31	0.56	2.50	4.44	4.38	0.06	0.94	0.00	-0.01	1.68	80.28	4,195,751	3986.86	6.91	556.19	45.52	14.33	122.26	76.37	6.74
	STDSAPMA	2.37	0.48	1.26	4.46	0.81	0.62	0.25	0.25	0.00	0.06	2.61	7.88	755,197	223.98	1.62	76.64	3.30	1.53	14.02	3.13	1.32
Kenya	ORT	6.75	1.06	33.88	7.38	5.63	5.38	0.81	0.19	0.00	0.00	0.34	45.56	27,018,750	1057.46	1.83	302.38	45.60	21.00	55.80	30.80	6.22
	STDSAPMA	9.88	0.77	64.84	16.12	1.09	0.89	0.40	0.40	0.00	0.02	0.33	7.49	3,165,695	50.17	0.60	98.54	2.73	#SAYI /0!	8.46	5.30	0.61
Kuwait	ORT	2.38	0.44	0.75	2.25	5.00	5.06	0.13	0.88	0.00	-0.01	0.08	69.91	2,038,487	15471.00	19.85	4942.25	54.43	#SAYI /0!	95.48	95.52	6.16
	STDSAPMA	3.83	0.51	1.13	5.03	0.89	0.57	0.34	0.34	0.00	0.09	0.32	6.04	266,187	2309.63	28.32	3830.21	1.64	#SAYI /0!	13.17	0.51	0.78
Lebanon	ORT	54.75	1.50	54.31	141.13	5.94	4.88	0.75	0.25	0.00	0.03	0.75	67.67	4,020,203	3827.03	5.35	815.93	#SAYI/0!	9.00	72.98	85.00	2.28

	STDSAPMA	43.64	0.73	50.96	170.47	0.25	0.34	0.45	0.45	0.00	0.16	0.67	23.20	324,461	850.29	1.60	215.52	#SAYI/0!	#SAYI/0!	21.98	1.74	0.71
Lesotho	ORT	0.31	0.13	0.38	0.69	4.31	4.13	0.19	0.69	0.13	0.03	12.09	124.22	1,665,822	1815.39	3.65	37.94	#SAYI/0!	#SAYI/0!	140.92	17.41	8.80
	STDSAPMA	1.01	0.34	1.09	2.75	1.35	0.72	0.40	0.48	0.34	0.04	11.46	11.12	83,024	421.42	0.74	6.68	#SAYI/0!	#SAYI/0!	11.94	0.28	2.79
Malaysia	ORT	1.44	0.13	0.75	1.13	4.63	4.69	0.00	1.00	0.00	0.04	4.70	158.50	20,937,500	7388.33	2.44	1793.94	39.01	3.93	181.30	56.22	5.59
	STDSAPMA	1.46	0.34	2.32	2.06	0.50	0.48	0.00	0.00	0.00	0.04	2.19	26.43	2,435,809	1409.44	0.46	495.05	1.32	1.27	32.33	5.28	1.10
Mali	ORT	2.88	0.50	12.75	4.81	3.19	3.50	0.19	0.13	0.69	0.02	1.80	47.41	9,771,029	754.86	2.20	67.49	#SAYI/0!	#SAYI/0!	59.36	27.32	2.96
	STDSAPMA	5.06	0.73	34.37	11.99	1.72	1.21	0.40	0.34	0.48	0.04	2.23	8.53	1,153,005	101.44	0.14	18.52	#SAYI/0!	#SAYI/0!	9.81	3.05	0.83
Malta	ORT	0.25	0.13	0.25	0.06	1.00	1.06	0.00	0.00	1.00	0.04	5.30	132.77	377,496	14457.97	2.08	37.13	#SAYI/0!	#SAYI/0!	184.24	89.40	4.79
	STDSAPMA	0.68	0.34	0.77	0.25	0.00	0.25	0.00	0.00	0.00	0.03	7.21	11.40	14,553	2725.32	0.39	4.06	#SAYI/0!	#SAYI/0!	12.39	1.56	0.45
Mauritania	ORT	0.31	0.00	0.00	0.19	6.25	5.69	0.88	0.13	0.00	0.01	3.06	77.37	2,358,576	1614.61	3.24	38.66	#SAYI/0!	#SAYI/0!	94.37	51.51	4.03
	STDSAPMA	0.60	0.00	0.00	0.54	0.68	0.60	0.34	0.34	0.00	0.03	5.37	8.89	294,709	129.84	0.90	14.80	#SAYI/0!	#SAYI/0!	11.04	6.57	0.80
Mexico	ORT	18.81	1.00	30.44	19.00	3.25	3.44	0.00	0.75	0.25	0.01	2.24	45.48	91,475,000	8153.53	0.51	2798.00	42.00	3.07	50.01	73.59	4.35
	STDSAPMA	27.77	0.82	47.23	37.71	0.86	0.73	0.00	0.45	0.45	0.03	1.00	12.75	6,998,905	554.84	0.05	524.38	2.41	1.07	12.15	1.21	0.80
Morocco	ORT	0.81	0.31	3.13	7.25	4.88	4.69	0.00	1.00	0.00	0.02	2.16	46.65	26,606,250	3459.12	3.93	1657.81	46.76	15.80	60.50	52.28	5.43
	STDSAPMA	1.52	0.60	11.19	24.98	0.50	0.48	0.00	0.00	0.00	0.05	2.11	6.24	2,216,143	159.41	0.60	220.70	3.16	2.88	6.13	3.34	0.27
Mozambique	ORT	11.06	0.81	91.81	49.56	4.13	4.63	0.25	0.75	0.00	0.04	3.52	43.07	16,093,750	768.99	2.05	67.83	51.27	#SAYI/0!	55.26	27.11	2.48
	STDSAPMA	17.45	0.91	185.39	84.53	1.50	1.09	0.45	0.45	0.00	0.05	3.36	9.64	1,656,289	154.36	0.97	16.48	4.18	#SAYI/0!	11.53	5.23	0.38
Nepal	ORT	7.81	0.81	49.94	28.00	3.19	3.94	0.00	0.88	0.13	0.02	0.08	34.80	20,800,000	1186.28	1.07	59.89	46.64	#SAYI/0!	47.91	11.49	2.89
	STDSAPMA	11.28	0.83	122.69	50.17	0.75	0.44	0.00	0.34	0.34	0.02	0.17	7.12	2,355,136	125.80	0.20	23.61	2.97	#SAYI/0!	10.28	2.18	0.52
Netherlands	ORT	3.94	0.31	0.63	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.02	5.45	97.73	15,493,750	25663.07	2.00	9851.88	33.88	5.69	111.68	62.34	5.28
	STDSAPMA	3.49	0.48	1.15	1.86	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	4.69	12.65	441,918	2765.50	0.42	849.91	1.30	1.92	8.93	2.06	0.41

New Zealand	ORT	0.50	0.06	0.06	0.13	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.01	3.77	45.24	3,683,725	18257.54	1.44	1165.25	38.63	7.06	58.91	85.26	6.56
	STDSAPMA	0.63	0.25	0.25	0.50	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	1.53	3.87	202,690	1594.25	0.28	115.87	1.77	1.73	5.37	0.47	0.49
Nicaragua	ORT	20.25	0.88	30.56	22.06	3.44	3.50	0.00	1.00	0.00	- 0.01	3.29	61.50	4,512,644	3288.07	1.34	38.03	#SAYI/0!	11.64	70.54	54.74	3.24
	STDSAPMA	24.05	0.81	54.38	35.47	0.81	0.82	0.00	0.00	0.00	0.04	2.83	14.88	590,315	268.36	0.99	11.51	#SAYI/0!	3.00	10.94	1.51	0.36
Niger	ORT	3.19	0.81	20.69	4.88	5.06	4.75	0.38	0.63	0.00	- 0.01	0.54	33.81	9,306,443	813.96	0.00	27.94	#SAYI/0!	#SAYI/0!	39.60	18.57	2.86
	STDSAPMA	4.89	0.83	43.19	12.35	1.53	0.68	0.50	0.50	0.00	0.04	1.03	4.20	1,484,050	59.41	0.00	5.10	#SAYI/0!	#SAYI/0!	3.47	2.17	0.50
Nigeria	ORT	7.25	1.13	30.69	31.69	5.44	4.88	0.31	0.69	0.00	0.01	3.73	64.26	113,037,500	867.78	0.41	529.25	43.57	17.00	77.62	39.98	0.76
	STDSAPMA	7.33	0.62	45.95	59.62	1.26	1.02	0.48	0.48	0.00	0.03	2.06	9.17	14,573,669	52.12	0.34	266.28	5.38	#SAYI/0!	12.93	4.26	0.16
Norway	ORT	1.06	0.06	0.06	0.25	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.02	1.55	50.95	4,375,956	30180.87	2.40	4526.31	33.78	4.31	71.55	74.16	7.33
	STDSAPMA	1.88	0.25	0.25	0.58	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	1.46	2.73	115,186	3742.53	0.43	292.08	0.92	1.08	2.63	2.17	0.48
Pakistan	ORT	100.56	2.00	219.75	387.75	4.38	4.69	0.31	0.69	0.00	0.02	0.79	30.83	124,375,000	1773.88	5.70	3371.38	43.20	5.40	34.88	31.99	2.50
	STDSAPMA	119.77	0.00	190.42	185.30	1.36	0.70	0.48	0.48	0.00	0.02	0.30	2.28	14,426,249	149.12	1.11	299.33	5.16	1.64	3.11	1.26	0.35
Panama	ORT	6.50	0.44	2.13	5.44	2.69	2.88	0.13	0.25	0.63	0.02	3.62	34.60	2,649,269	5463.92	1.35	109.44	47.48	14.27	161.64	55.12	4.79
	STDSAPMA	9.11	0.51	5.16	13.90	1.85	1.15	0.34	0.45	0.50	0.05	5.45	4.91	215,978	729.34	0.38	13.49	1.42	1.16	26.64	1.24	0.28
Papua New Guinea	ORT	5.56	0.56	7.63	6.50	2.06	3.25	0.00	0.38	0.63	0.01	3.46	83.98	4,605,113	2358.78	1.11	49.53	50.45	5.50	103.86	13.18	#SAYI/0!
	STDSAPMA	7.32	0.63	11.71	9.25	0.25	0.58	0.00	0.50	0.50	0.07	2.68	9.10	549,834	249.83	0.38	13.57	0.00	3.54	16.66	0.03	#SAYI/0!
Paraguay	ORT	1.50	0.25	0.44	2.13	3.88	3.19	0.06	0.94	0.00	0.00	1.42	41.23	4,765,438	4800.45	1.20	70.83	64.25	5.83	71.50	52.35	3.41
	STDSAPMA	2.07	0.45	0.89	4.77	0.72	0.75	0.25	0.25	0.00	0.02	0.91	7.09	538,448	159.09	0.20	10.72	#SAYI/0!	1.34	9.97	3.16	1.56
Peru	ORT	165.19	1.88	406.19	164.81	3.63	3.81	0.00	0.75	0.25	0.00	2.56	25.94	23,987,500	4522.61	1.44	808.12	47.52	8.29	31.48	71.03	3.12
	STDSAPMA	197.08	0.72	558.04	212.10	1.54	0.75	0.00	0.45	0.45	0.06	2.27	6.27	2,050,000	418.58	0.55	325.17	4.13	1.27	3.94	1.84	0.40
Philippines	ORT	113.94	1.94	249.63	301.31	2.31	3.19	0.00	0.38	0.63	0.01	1.77	69.56	69,462,500	3826.20	1.25	803.69	46.78	8.64	84.34	54.17	3.11

	STDSAPMA	81.95	0.25	171.04	154.95	0.48	0.40	0.00	0.50	0.50	0.02	0.80	21.95	7,442,390	137.93	0.18	71.95	1.19	0.93	20.66	4.60	0.48
Poland	ORT	2.31	0.25	0.56	1.44	1.75	2.25	0.00	0.13	0.88	0.03	2.19	42.97	38,387,500	8961.55	2.14	4933.06	33.58	14.58	53.39	61.23	5.28
	STDSAPMA	2.73	0.45	1.15	2.48	1.18	0.77	0.00	0.34	0.34	0.04	1.65	6.39	262,996	1488.77	0.28	604.13	4.48	3.20	8.19	0.50	0.58
Portugal	ORT	0.63	0.25	0.38	1.00	1.00	1.19	0.00	0.00	1.00	0.03	2.69	54.22	10,091,938	15903.81	2.24	3289.06	39.91	5.38	68.16	50.06	4.88
	STDSAPMA	0.96	0.45	0.72	3.74	0.00	0.40	0.00	0.00	0.00	0.03	1.63	3.92	164,690	1851.86	0.22	224.46	0.62	1.20	3.81	3.41	0.71
Romania	ORT	0.94	0.25	1.63	4.00	3.56	3.44	0.19	0.31	0.50	-0.01	1.65	51.70	22,618,750	6261.28	3.24	2303.44	46.61	7.10	61.17	54.13	3.25
	STDSAPMA	2.46	0.45	4.80	10.29	1.86	1.75	0.40	0.48	0.52	0.06	1.55	11.76	460,751	466.80	0.94	786.80	16.58	0.74	12.35	0.92	0.39
Rwanda	ORT	9.19	1.13	207.19	47.69	6.56	5.81	1.00	0.00	0.00	0.00	0.28	19.71	7,076,729	1081.09	3.74	61.01	#SAYI/0!	0.67	31.45	9.91	3.13
	STDSAPMA	11.92	1.20	442.84	84.05	0.51	0.54	0.00	0.00	0.00	0.11	0.22	5.22	895,053	137.07	1.13	21.50	#SAYI/0!	0.58	11.55	4.34	0.52
Saudi Arabia	ORT	1.63	0.44	4.75	36.25	6.94	6.81	1.00	0.00	0.00	0.00	0.16	54.64	18,487,500	12469.71	11.53	17215.75	52.49	4.75	66.90	82.61	6.77
	STDSAPMA	1.93	0.63	10.95	101.40	0.25	0.40	0.00	0.00	0.00	0.03	1.14	4.01	2,458,421	517.23	1.99	2544.54	#SAYI/0!	0.50	5.51	3.70	1.02
Senegal	ORT	5.31	1.00	22.06	13.94	3.56	3.81	0.00	0.88	0.13	0.01	1.18	47.07	8,492,653	1409.66	1.68	94.24	46.12	#SAYI/0!	63.92	44.15	3.65
	STDSAPMA	6.31	0.63	36.59	18.87	0.73	0.75	0.00	0.34	0.34	0.03	1.15	10.88	1,061,222	81.05	0.26	6.82	2.95	#SAYI/0!	8.89	3.45	0.39
Sierra Leone	ORT	5.94	1.06	51.44	6.69	5.25	5.13	0.31	0.69	0.00	-0.02	0.82	29.88	4,566,250	721.04	2.37	19.28	56.96	#SAYI/0!	46.81	33.68	3.59
	STDSAPMA	6.62	0.93	81.80	10.09	1.53	0.81	0.48	0.48	0.00	0.12	2.12	11.52	489,182	195.56	0.99	7.90	#SAYI/0!	#SAYI/0!	8.35	3.19	1.77
Singapore	ORT	0.44	0.13	0.31	0.25	4.63	4.69	0.00	1.00	0.00	0.04	12.33	286.78	3,584,750	19012.18	4.76	3574.56	36.91	#SAYI/0!	#SAYI/0!	100.00	3.13
	STDSAPMA	0.73	0.34	1.01	0.58	0.50	0.48	0.00	0.00	0.00	0.04	4.35	18.29	465,881	3584.87	0.40	1141.46	1.19	#SAYI/0!	#SAYI/0!	0.00	0.11
South Africa	ORT	96.56	1.44	192.63	203.00	2.63	3.00	0.00	0.38	0.63	0.00	0.87	41.75	39,781,250	9595.49	2.45	3742.13	44.38	24.40	47.90	52.67	5.79
	STDSAPMA	119.82	0.89	296.95	225.29	2.06	1.32	0.00	0.50	0.50	0.02	1.55	6.24	4,028,766	379.69	0.96	1000.56	0.57	4.48	6.46	2.89	0.52
Spain	ORT	65.94	1.25	17.44	69.81	1.00	1.63	0.00	0.00	1.00	0.03	2.69	36.10	39,618,750	19185.56	1.44	11170.56	38.31	17.50	46.31	75.84	4.34
	STDSAPMA	35.19	0.58	13.47	53.29	0.00	0.50	0.00	0.00	0.00	0.02	1.60	7.33	820,747	2216.25	0.27	668.05	2.38	4.29	9.61	0.47	0.25

Sri Lanka	ORT	108.50	2.19	666.81	535.81	3.44	4.44	0.00	1.00	0.00	0.03	1.10	64.69	17,456,250	2905.84	3.39	569.94	43.50	11.00	75.86	21.20	3.04
	STDSAPMA	130.81	0.66	535.21	516.75	0.51	0.63	0.00	0.00	0.00	0.02	0.62	6.63	1,057,651	473.74	1.05	226.27	2.87	2.54	7.23	0.09	0.23
Sudan	ORT	4.63	1.19	20.38	20.25	6.81	6.88	0.94	0.06	0.00	0.03	1.70	20.30	28,493,750	1459.09	2.38	426.80	#SAYI/0!	#SAYI/0!	28.56	31.85	8.51
	STDSAPMA	3.26	0.66	26.61	45.11	0.75	0.50	0.25	0.25	0.00	0.03	2.36	7.11	3,102,788	224.38	1.06	209.93	#SAYI/0!	#SAYI/0!	4.98	4.48	2.51
Swaziland	ORT	0.56	0.06	0.06	0.19	6.00	5.00	0.69	0.31	0.00	0.01	5.67	148.23	917,325	4280.13	1.57	30.31	48.03	23.50	170.91	23.07	6.37
	STDSAPMA	0.51	0.25	0.25	0.54	0.37	0.37	0.48	0.48	0.00	0.02	3.35	13.72	127,024	200.90	0.17	8.45	3.19	2.12	9.18	0.27	0.97
Sweden	ORT	2.88	0.25	0.31	1.81	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.02	4.67	55.15	8,759,271	23535.56	2.19	6109.81	28.34	6.25	70.25	83.21	7.26
	STDSAPMA	3.44	0.45	0.60	2.95	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	5.74	8.14	159,288	1882.57	0.28	248.53	0.78	2.93	11.24	0.10	0.36
Switzerland	ORT	2.88	0.38	1.56	2.81	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.01	2.58	57.42	7,002,438	29862.31	1.37	4563.13	#SAYI/0!	3.38	73.44	67.67	5.42
	STDSAPMA	3.20	0.50	3.65	4.93	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	2.11	5.16	229,737	721.81	0.29	849.03	#SAYI/0!	0.65	7.14	0.51	0.32
Syria	ORT	0.38	0.13	1.06	3.13	6.94	7.00	1.00	0.00	0.00	0.02	0.87	53.52	14,368,750	3140.63	6.60	4648.19	45.26	11.50	63.69	49.61	3.52
	STDSAPMA	0.81	0.34	3.75	12.50	0.25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.05	0.57	12.08	1,943,097	298.39	1.21	952.17	7.91	0.71	8.16	0.54	0.44
Tanzania	ORT	0.63	0.19	0.81	5.38	5.13	4.69	0.38	0.63	0.00	0.01	1.89	32.39	29,987,500	513.66	1.66	109.21	#SAYI/0!	4.50	48.10	27.52	2.47
	STDSAPMA	1.50	0.40	2.74	21.23	0.89	0.95	0.50	0.50	0.00	0.02	1.81	8.29	3,858,476	27.47	0.35	19.15	#SAYI/0!	0.71	9.13	4.95	0.33
Thailand	ORT	15.69	1.13	16.19	36.13	2.69	3.44	0.00	0.50	0.50	0.05	2.39	80.60	58,512,500	5781.09	2.09	2530.88	46.00	1.94	94.17	30.39	4.11
	STDSAPMA	15.61	0.50	11.60	29.18	1.01	0.73	0.00	0.52	0.52	0.05	1.53	18.17	2,483,512	1048.08	0.51	465.34	2.67	0.85	20.34	0.91	0.79
Tunisia	ORT	0.69	0.38	1.44	0.19	5.81	4.75	0.63	0.38	0.00	0.03	2.16	71.48	8,950,994	5424.16	1.90	356.19	49.51	15.38	90.29	60.78	6.45
	STDSAPMA	1.08	0.50	2.25	0.75	0.40	0.58	0.50	0.50	0.00	0.02	1.20	4.84	658,282	792.73	0.21	45.69	1.56	0.74	4.00	2.32	0.57
Turkey	ORT	136.50	1.88	317.31	173.38	3.44	4.44	0.00	1.00	0.00	0.02	0.60	34.49	62,306,250	5959.86	3.71	12640.06	45.98	8.31	45.45	62.13	2.36
	STDSAPMA	147.23	0.62	423.91	175.26	1.03	0.63	0.00	0.00	0.00	0.05	0.45	9.22	5,373,946	479.59	0.36	2698.21	1.55	1.14	11.65	2.87	0.92
Uganda	ORT	14.88	1.75	108.69	47.56	5.31	4.63	0.19	0.81	0.00	0.03	1.76	24.92	20,618,750	1090.92	2.62	119.26	41.28	3.00	32.09	11.62	1.93

	STDSAPMA	7.45	0.45	110.96	33.44	0.79	0.62	0.40	0.40	0.00	0.02	1.27	8.34	2,855,455	190.18	0.54	39.98	5.57	#SAYI/0!	4.50	0.46	0.52
United Kingdom	ORT	22.31	0.69	19.38	61.00	1.00	1.75	0.00	0.00	1.00	0.02	3.07	41.53	58,312,500	23996.81	3.14	54214.56	34.23	7.38	53.82	88.82	4.97
	STDSAPMA	22.53	0.60	68.25	79.45	0.00	0.45	0.00	0.00	0.00	0.02	2.05	2.24	644,851	2316.59	0.65	5692.49	2.65	1.82	3.62	0.14	0.31
United States	ORT	21.63	0.88	376.50	112.06	1.00	1.00	0.00	0.00	1.00	0.02	1.24	17.66	267,687,500	31002.40	4.07	389516.69	38.13	5.69	22.59	77.43	5.26
	STDSAPMA	13.92	0.81	1444.52	276.54	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.90	1.67	15,063,062	2665.48	0.94	54161.25	0.22	1.08	1.96	1.71	0.32
Venezuela	ORT	13.94	0.69	8.25	7.25	2.38	3.38	0.00	0.56	0.44	-0.01	2.43	41.86	22,268,750	5882.10	1.57	1496.77	45.22	11.25	50.99	85.58	4.39
	STDSAPMA	14.50	0.70	14.62	11.45	0.96	0.81	0.00	0.51	0.51	0.06	1.94	5.52	2,175,536	429.76	0.32	328.29	2.73	3.04	5.53	1.41	0.70
Yemen	ORT	9.63	0.81	7.81	10.19	5.29	5.50	0.64	0.36	0.00	0.01	1.46	65.02	15,281,250	736.22	6.80	679.43	#SAYI/0!	12.00	77.16	23.30	6.48
	STDSAPMA	7.80	0.40	7.49	12.70	0.61	0.65	0.50	0.50	0.00	0.04	6.61	11.22	2,510,304	73.80	1.32	156.10	#SAYI/0!	#SAYI/0!	20.20	1.69	2.26
Zambia	ORT	3.13	0.31	3.94	5.31	4.31	4.06	0.00	0.88	0.13	-0.01	3.70	55.94	8,941,418	859.89	2.26	151.02	48.44	15.60	65.42	37.24	2.21
	STDSAPMA	4.83	0.60	9.39	8.82	1.35	0.57	0.00	0.34	0.34	0.04	2.31	8.21	982,978	96.02	1.01	80.37	0.53	3.78	9.88	1.59	0.27
Zimbabwe	ORT	1.25	0.25	2.06	3.88	5.50	4.94	0.19	0.81	0.00	0.00	0.95	52.03	11,539,434	2659.29	5.68	241.03	44.97	6.50	60.32	31.60	6.68
	STDSAPMA	1.73	0.45	5.53	7.02	0.52	0.68	0.40	0.40	0.00	0.00	1.98	17.12	1,124,120	175.70	5.48	225.63	5.22	1.29	21.53	2.27	1.12
TOPLAM	ORT	23.46	0.73	62.60	65.94	3.48	3.61	0.23	0.36	0.41	0.02	2.77	57.67	51,093,188	8904.48	2.92	9216.56	41.43	8.92	70.55	53.38	4.45
	STDSAPMA	62.12	0.82	253.95	244.36	2.13	1.79	0.42	0.48	0.49	0.05	5.09	40.33	156,098,788	9108.26	4.06	41735.06	6.47	5.21	40.92	24.34	1.82

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : İbrahim ÇETİNKAYA

Doğum Yeri ve Tarihi : MUĞLA 20-01-1966

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Polis Akademisi ANKARA

Yüksek Lisans Öğrenimi : G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü ANKARA

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Almanca, Boşnakça

Bilimsel Faaliyetleri : Türkiye’de Trafik Polisinin Teknik Eğitimi ile Alman
Trafik Polisinin Teknik Eğitiminin Karşılaştırılması

İş Deneyimi

Stajlar : Emniyet Genel Müdürlüğü

Projeler : BM Liberya Polis Akademisinin Kuruluşu

Çalıştığı Kurumlar : Emniyet Genel Müdürlüğü

Birleşmiş Milletler Bosna, Kosova, Liberya ve
Afganistan Polis Misyonları

İletişim

e-posta Adresi : ibrahimcetinkaya@hotmail.com

Tarih : 25 Haziran 2010